

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Första Kammaren. Nr 32.

Tisdagen den 24 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 84, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

nr 85, med anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa i Kungl. Maj:ts statsverksproposition gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar; och

nr 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af tullverkets utgiftsstaten för år 1911 m. m.;

bevillningsutskottets memorial nr 24, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels och i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets memorial nr 19, om användande af riksbankens vinst för år 1909;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 33, i anledning af väckt motion om styckning i egnahems-lägenheter af förra majorsbostället 2 mantal Hammar nr 1 i Värmlands län m. m.; och

nr 111, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta motioner om höjning af det i årets statsverksproposition äskade förslaget för bidrag till vägunderhållet å landet och om ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning af dels de i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslagen till lag om kollektivaftal mellan arbetsgivare

och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, lag om vissa arbetsaftal, lag angående ändring af 17 kap. 4 § handelsbalken, lag om ändring af 2 § lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, lag angående ändring af 158 § utsökningslagen samt lag angående ändring af 10 § lagen om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, dels åtskilliga med föranledande af nämnda förslag väckta motioner;

nr 7, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för arbetsdomstolen under år 1911, dels en af friherre Palmstierna med föranledande af nämnda proposition väckt motion; och

nr 8, i anledning af dels det i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, dels åtskilliga med nämnda förslag sammanhängande motioner; äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 27, i fråga om en af friherre E. Palmstierna väckt motion, nr 1, med begäran om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande inom landet befintliga karteller och truster m. m.; samt

nr 28, angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att vid uppkommande allmänna arbetslöshet största möjliga antal arbetare må kunna beredas arbete.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om styrkande af hinderlöshet till äktenskap; och

nr 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphäfvande af lagen den 1 juli 1898 om anteckning i kyrkobok af utrikes slutna äktenskap.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 470, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 49, med anledning af herr Kronlunds motion, nr 180, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i aföningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m., beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran följande den 21 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen lagutskottets utlåtande nr 50, jordbruksutskottets utlåtande nr 110 äfvensom första särskilda utskottets memorial nr 5.

Herr *von Mentzer* uppläste en af honom och herr *Ekman* undertecknad motion, nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse 18 kap. 13 § strafflagen.

Denna motion hänvisades till lagutskottet.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag

a) till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 121, angående ersättning till vissa lägenhetsinnehafvare för förlust vid bortförande af byggnader från det till statens järnvägar upplåtna området af kronans öfverloppsmark omkring Gellivare malmberg;

nr 122, i anledning af väckta motioner, om beviljande af anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar;

nr 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett hospital å Frösön invid Östersund;

nr 124 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för år 1910 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende; samt

nr 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående anslag till uppförande af bostad för direktören och öfverläkaren vid allmänna barnbördshuset i Stockholm; och

b) till Riksdagens skriftelse, nr 125, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående beredande af lånemedel för år 1910 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,54 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.

Onsdagen den 25 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Upplästes ett ingifvet läkarintyg af följande lydelse:

Att landshöfding *v. Oelreich* ännu lider af luftrörskatarr och på denna grund fortfarande och tills vidare är förhindrad att delta i Riksdagens förhandlingar, intygar.
Stockholm den 24 maj 1910.

I. Hedenius,
Med. d:r, leg. läkare.

Anmäldes och bordlades:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, nr 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en lånefond för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri; äfvensom

sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta lag- och jordbruksutskottets sekreterare.

Herr talmannen tillkännagaf, att efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra kammaren omröstningar jämlikt § 65 riksdagsordningen komme att vid kamrarnas sammanträden torsdagen den 2 nästkommande juni anställas öfver de för sådana omröstningar föreslagna voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarna godkända.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 84.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 85, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa i Kungl. Maj:ts statsverksproposition gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande nr 86.

Vid föredragning af bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 24, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels ock i ämnet väckta motioner, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 19 äfvensom jordbruksutskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 33.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande jordbruksutskottets sistlidne dag bordlagda memorial nr 111, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta motioner om höjning af det i årets statsverksproposition äskade förslagsanslaget för bidrag till vägunderhållet å landet och om ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Punkten I.

Lades till handlingarna.

Punkten II.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs men bordlades på flere ledamöters begäran andra särskilda utskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden nr 6—8,

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag anhåller att få föreslå, att andra särskilda utskottets utlåtanden nr 6, 7 och 8 måtte uppföras på föredragningslistan vid det plenum, som kommer att hållas nästkommande måndag.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran Första kammarens tillfälliga utskotts sistlidne dag bordlagda utlåtanden, nr 27 och 28.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 21 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande nr 50, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, dels ock i anledning därpå väckta motioner.

Genom en den 4 mars 1910 dagtecknad proposition, nr 83, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft i anledning af nämnda proposition väckta motioner bland andra, inom Första kammaren nr 72 af herr *Joh. Nilsson* samt inom Andra kammaren nr 260 af herr *A. J. Christierson*, nr 263 af herr *Jakob Pettersson* från Södertälje och nr 264 af herr *Jöns Jönsson* i Slätåker.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af herr af Ekenstam som yttrade: I afseende å föredragningssättet tillåter jag mig hemställa:

att först föredrages utskottets förslag till lag om föreningar paragrafvis med rubrik sist;

att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att efter genomgåendet af detta lagförslag företages till afgörande hvart och ett af öfriga under punkten 1 framställda lagförslag;

att därpå föredrages utskottets hemställanden i punkterna 1—4;

att lagtext ej må behöfva uppläsas i vidare mån än sådant af någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse lagförslagen eller något af dem komma att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föränledas; samt

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna 1—4.

Utskottet hade på angifna grunder hemställt i punkten 1, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och de i ärendet af herrar Nilsson, Christierson, Pettersson från Södertälje och Jönsson väckta motioner måtte antaga förslag till

A) lag om föreningar,

B) lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen,

C) lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken,

D) lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt,

E) lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906,

samtliga dessa förslag så lydande, som utskottets utlåtande utvisade.

Utskottets förslag till lag om föreningar.

*Lagförslag om
föreningar.*

1 §.

Denna paragraf lydte sålunda:

Förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intresse genom att,

Lagförslag om
föreningar.
(Forts.)

anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller afsätta alster af medlemmarnas verksamhet eller bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna eller idka annan ekonomisk verksamhet må kunna i enlighet med hvad i denna lag sägs varda registrerad såsom *ekonomisk förening*.

Hvad nu är stadgadt skall ock gälla om förening, som genom idkande af handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, vill vinna annat ändamål än främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande förslaget har, såsom synes af en reservation och såsom man äfven inhämtat från andra håll, väckt vissa betänkligheter. Man har tyckt, att lagens bestämmelser äro för vidtomfattande och inveklade, och man har fruktat, att särskildt för ideella föreningar lagen skulle komma att utgöra en tvångströja, som hindrade föreningarnas rörelsefrihet, ja, som kunde verka hämmande på den viktiga föreningsverksamheten. Jag förstår mycket väl dessa betänkligheter, ty när man ser lagen med dess 112 paragrafer, verkar den nog något skrämmande. Men om man granskar den närmare och ser på de särskilda bestämmelserna, så finner man nog, att det icke är mycket af dem, som kan eftergifvas, om föreningarna skola erhålla den rättsliga gestaltning, som erfordras. Bestämmelserna äro icke heller så inveklade, att man kan ifrågasätta några väsentliga ändringar härutinnan. Jag tror därför, att när man har blifvit mera hemmastadd på detta område, man skall hafva rätt lätt att inrätta sig därefter. Det uppstår ju för hvarje särskildt slag af föreningar ett slags normalreglemente, hvilket nybildade föreningar taga i tillämpning i den mån, de anse det med deras särskilda ändamål för enligt. Dessa normalreglementen komma naturligtvis att anpassa sig efter denna lags bestämmelser.

Det har i reservationen anmärkts, att det vore önskvärdt, att bestämmelserna rörande de ekonomiska föreningarna skildes från bestämmelserna rörande ideella föreningar, och det har i reservationen begärts en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte. Beträffande detta spörsmål har redan den kommitté, som afgaf sitt betänkande år 1903, framhållit lämpligheten af att stadganden rörande såväl ekonomiska som icke ekonomiska föreningar sammanfördes i en gemensam lag. Vidare har lagrådet, som fann, att den särskilda afdelning, som handlade om ideella föreningar, vore svår att till sitt innehåll öfverskåda, hemställt, huruvida det icke borde tagas under öfvervägande, att de båda afdelningarna om ekonomiska föreningar och om ideella föreningar kunde samarbetas på det sätt, att, där en regel i själfva verket vore gemensam för båda föreningstyperna, en enda för dem båda afsedd bestämmelse meddelades.

Från mycket auktoritativt håll har således ifrågasatts just det sammanförande af bestämmelserna, som Kungl. Maj:t låtit vidtaga. Det har också synt mig vara synnerligen ändamålsenligt, och jag tror, att det skulle vara till skada, om man nu återginge till ett särskiljande af de olika stadgarna för de särskilda föreningarna, som hafva så mycket gemensamt.

En fråga af principiell betydelse förekommer i 3 §, hvilken jag redan nu ber att få upptaga till skärskådande, eftersom jag icke har något yrkande att göra, då denna paragraf skall afgöras. Det är frågan om rätten för enkannerligen konsumtionsföreningar att sälja till utomstående. Lagutskottet har tagit bort denna rätt. I fråga om densamma har aktiebolagskommittén framhållit, att det icke kunde ifrågasättas att medgifva de ifrågavande föreningarna rätt till handelsrörelse i hvilken omfattning som helst, utan att begränsning vore nödvändig. Aktiebolagskommittén har emellertid ansett, att något medgifvande därutinnan dock borde ske, hvarför kommittén föreslagit, att, om en förening skulle hafva rättighet sälja till utomstående, sådant borde intagas i dess stadgar, äfvensom att försäljningen icke finge äga rum i större omfattning, än att försäljningssumman för hvad som under ett kalenderår afyttrats till andra än medlemmar, uppginge till högst en fjärdedel af försäljningssumman af under året samtliga afyttrade förnödenheter. Denna bestämmelse har justitieministern ansett icke vara ändamålsenlig. Han har sagt, att en kontroll öfver att den medgifna försäljningsrätten icke öfverskredes torde vara fullständigt illusorisk. I det kungliga förslaget har därför ifrågasatts, att försäljning skulle få ske till utomstående, men endast emot kontant betalning. Lagutskottet har för sin del icke funnit någon af dessa bestämmelser fullt tillfredsställande och har ansett, att den i det kungliga förslaget medgifna rätten vore liktydig med en nästan obegränsad rätt att försälja till hvem som helst.

För mig synes det vara närmast öfverensstämmande med föreningsbegreppet, att försäljning icke sker till utomstående. Vi hafva hufvudsakligen tre särskilda former, i hvilka handelsverksamhet uppträder. Först och främst hafva vi då här den handelsverksamhet, som idkas af enskildanäringsidkare eller af handelsbolagen, där de särskilda handelsidkarne ansvara för affärsförbindelserna med hela sin förmögenhet, hela sin personliga egendom, och där handelsvinst utgör ändamålet för handelsverksamheten. Vidare hafva vi aktiebolagen, som ansvara med aktiekapitalet, och där ju profiten också är den drifvande faktorn. För att omgärda detta kapital med nödiga rättsliga garantier föreskrifver lagen, att för så vidt viss del af kapitalet är förbrukadt, aktiebolaget skall träda i likvidation. Den tredje formen af handelsverksamheten utöfvas af föreningarna, hvilka i regel icke hafva något af lagen omgärdadt rörelsekapital. Dess medlemmar ansvara icke personligen i något afseende, och föreningarna böra icke hafva profiten till syfte för sin verksamhet, utan ägna sig åt den

*Lagförslag om
föreningar.
(Forts.)* sociala uppgiften att underlätta de särskilda föreningsmedlemmarnes hushållning. Däri har man gifvetvis begränsningen.

Om nu föreningarna finge oinskränkt rätt att sälja till utomstående, skulle föreningarna kastas in i den allmänna konkurrensen. De måste då tillämpa samma arbetsmetoder som andra, hvilka drifva oinskränkt sådan verksamhet. Och äfven hos dem skulle profiten blifva den drivande faktorn. Helt visst vore det likväl att förrycka föreningarnas sociala uppgift, om man förändrade deras karaktär till ekonomiska sammanslutningar, som arbetade under fullt kapitalistiska former och med fullt kapitalistiska metoder.

Men äfven om man står på denna, som det synes mig, principiellt fullt riktiga ståndpunkt, måste man dock medgifva, att de faktiska förhållandena kunna vara sådana, att en eftergift härutinnan är nödvändig. Föreningarna kunna ju erhålla varor, som äro underkastade förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde; de behöfva afyttra af dessa varor till utomstående, eftersom medlemmarnes konsumtionsbehof icke räcker till att konsumera det hela. Eller det kan tänkas, att en förening för att vinna billigare inköpspris eller lägre fraktkostnader blir nödsakad att inköpa större partier, än föreningens konsumtionsbehof kräfver. Äfven i detta fall blir det nödvändigt att sälja till utomstående.

Jag har i lagutskottet föreslagit att denna rätt att sälja till utomstående skulle medgifvas sådana föreningar, som äro föreningar med till beloppet begränsad personlig ansvarighet. Personer, som ingå i föreningen, ikläda sig att svara för ett visst ansvarsbelopp. Då hade man en kreditbas att stå på, och försäljningsrätten kunde ställas i förhållande till detta ansvarsbelopp, Emellertid insåg jag, att en del förändringar i lagförslaget i sådant fall skulle vara behöfliga, och jag kan nu icke urgera detta förslag, som icke blifvit godtaget af lagutskottet.

Skulle man kunna vara med om Kungl. Majt:s förslag om rätt att sälja till utomstående, borde därtill fogas ett straffbud för det fall att den i detta förslag medgifna försäljningsrätten öfverskredes äfvensom en föreskrift om en ovillkorlig afsättning af minst 10 % af handelsvinsten till reservfonden samt att en balansräkning uppgjordes och ordnades i öfverensstämmelse med hvad aktiebolagslagen föreskrifver om balansräknings uppgörande. I sådant fall finge man ju någon större trygghet för de kreditförhållanden, hvari föreningen kunde träda.

Jag tror alltså, att det kunde vara skäl i att taga under närmare öfvervägande, huruvida och i hvad mån en eftergift i nu berörda afseende skulle kunna göras. Jag vet icke, om det är lämpligt, att när vi komma till § 3, yrka återremiss af densamma. Detta beror mycket på hur utgången af hela förslaget blir i Andra kamraren. Emellertid vill jag hafva sagt, att jag anser det vara nödvändigt, att det ordnas på något sätt, så att föreningar få rätt att sälja till utomstående, hvilket ju är förhållandet i främmande län-

der, där dock restriktioner med afseende på utöfvandet af en sådan rätt gifvits i olika riktningar. *Lagförslag om föreningar.*
(Forts.)

Hvad nu förslaget i dess helhet beträffar, så synes det mig vara ett synnerligt godt förslag, äfven om man kanske skulle kunna önska någon lättnad här och där för de ideella föreningarna. Man märker, att på denna lagstiftning är nedlagdt ett stort och värdefullt arbete. Man kan därför icke annat än beklaga, om detta lagförslag icke skulle komma att gå igenom.

Då det synes mig, att det föreligger ett stort behof af att gifva de ekonomiska föreningarna en fastare rättslig organisation samt då det är af synnerlig vikt, att de ideella föreningarna få en rättslig gestaltning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till § 1 i förslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Förevarande paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

3 §.

Ekonomisk förening, som idkar handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, må *allena* mot kontant betalning försälja till andra än medlemmar i föreningen. Hvad sålunda stadgats äge dock ej tillämpning i fråga om förening, som hufvudsakligen afsätter alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet.

Ideell förening må icke idka handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, eller för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen eljest idka ekonomisk verksamhet.

(i utskottets förslag)

3 §

Ekonomisk förening, som idkar handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, må *icke* försälja till andra än medlemmar i föreningen. Hvad sålunda stadgats äge dock ej tillämpning i fråga om förening, som hufvudsakligen afsätter alster af medlemmarnas eller föreningens verksamhet.

Ideell förening må icke idka handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, eller för främjande af medlemmarnas ekonomiska intressen eljest idka ekonomisk verksamhet.

Lagförslag om
föreningar.
(Forts.)

Herr Gezelius: Jag delar, herr talman, utskottets principiella betänkligheter mot att inrymma rätt för föreningar att idka handel med utomstående, men anser å andra sidan att praktiska hänsyn kräfva ett eftergifvande till någon del af den principiella ståndpunkten. Jag skulle därför för min del hafva velat vara med om en viss rätt till handel med utomstående och skulle icke tvekat att acceptera Kungl. Maj:ts förslag i den delen, men därför hade jag fordrat att två förutsättningar skulle hafva förelegat, som tyvärr icke kunna anses förefinnas. Den första och väsentligaste är att man i sammanhang därmed finge till stånd en föreningslagstiftning af den ungefärliga innebörd, som det föreliggande förslaget innehåller, att man således gäfvade åt denna form af sammanslutning den ökade stadga, som man därmed skulle vunnit i jämförelse med den nuvarande. Den andra förutsättningen var, att man finge tillnärmelsevis effektiva garantier för att den medgifna rätten att försälja endast mot kontant till utomstående ock blefve respekterad. De bestämmelser, som i det afseendet föreligga i förslaget eller i 103 § kan jag i likhet med utskottet icke finna vara till fyllest. Det är alldeles påtagligt för mig, att en stor del föreningar skulle låta sina föreståndare i samförstånd med föreningarna öfverskrida tillåtelsen att sälja mot kontant och försälja på kredit. Den synpunkten har icke heller varit främmande för förslaget, som talar om det fall, då föreningar frikalla sina föreståndare från den skadeståndsskyldighet, hvarom nämnda paragraf talar. De vägar, som skulle synas mig vara närmast att tänka på för att vinna ökad säkerhet i detta afseende, vore dels en kriminell påföljd, straff för olaga handel vid öfverträdande af förbudet om försäljning på kredit och dels — och det synes mig vara värdt beaktande — att, om trots lagens förbud försäljning till utomstående skedde på kredit och varor utborgades, skulle däraf uppkommande fordran icke kunna göras gällande. Det är en form för att vinna säkerhet för att lagen efterföljes, som har iakttagits på andra områden. Jag ber att få hänvisa till gällande förordningar angående försäljning af brännvin, af vin och öl. Syftet med bestämmelsen i nämnda förordningar är att göra förbudet, såvidt möjligt, effektivt.

Emellertid synes det mig vara föga sannolikhet för, att en lagstiftning sådan som den nu föreslagna f. n. skall blifva af Riksdagen beslutad. Jag har därför icke velat framställa något särskildt yrkande i sakens nuvarande skede i fråga om föreningsrätt till försäljning till utomstående.

Då jag emellertid haft anledning yttra mig i denna punkt, ber jag att med några ord få påpeka en sak i paragrafens andra punkt, som talar om såsom ett undantag från hvad i Kungl. Maj:ts förslag framställles i första punkten, att »hvad således stadgas äger dock icke tillämpning i fråga om föreningar, som hufvudsakligen afse alster af medlemmars eller föreningens verksamhet». Detta stadgande har tillkommit med den affattning i första punkten, som i det kungl.

förslaget fanns. Det står kvar oförändradt i utskottets förslag, ehuru utskottet har så väsentligt ändrat bestämmelsen i första punkten. Den reella påföljden af ett stadgande sådant, som det nu här af utskottet föreslagits, synes mig vara, att produktionsföreningarna gifvas en så ofantligt stor och mycket större rätt och frihet än föreningar, som idka handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker. För produktionsföreningarna blir rätten, såvidt jag kan förstå, öppen att försälja både mot kontant och på kredit. Det är särskildt anmärkningsvärdt att gifva dem en dylik rätt, då man inrymmer äfven sådan verksamhet, som är resultatet icke af medlemmarnes i föreningen utan af *föreningens* verksamhet. Jag har ansett orden »eller efter föreningens» i denna punkt bort utgå.

Det har uttalats betänkligheter emot att göra några som helst restriktioner i denna bestämmelse, då man befarar, att det skulle drabba föreningar, sammanslutningar ibland jordbrukarne. Jag tror för min del icke, att någon som helst fara föreligger därför. Jag ber särskildt att få erinra om, att i gällande förordning angående handelsböcker och handelsräkningar äro från skyldighet att föra handelsböcker undantagna »jordbrukare och idkare af de näringar, hvilka med jordbruket sammanhänga».

Men om man nu ger en sådan rätt, som förslaget skulle gifva produktionsföreningar, så har man lämnat helt fri den uppspirande produktionsföreningsverksamheten på alla områden, där en sådan kommer till stånd, och jag kan icke fritaga mig från den uppfattningen, att det är en inkonsekvens i lagstiftningen, som därmed skulle begås. Det finnes redan nu i vissa yrkesgrenar produktionsföreningar, som selsätta andra än föreningens medlemmar. Det finnes sådana produktionsföreningar, som idka handel till en mycket afsevärd del. Teoretiskt kan jag tänka mig deras verksamhet omfatta handel till 49, men produktion till 51 %. En sådan affärsverksamhet skulle ställas på en principiellt och praktiskt helt och hållet motsatt ståndpunkt, än den lagstiftningen, enligt lagutskottets förslag, vill gifva åt föreningar, som endast idka handel. Jag tror det vore klokt att med en viss varsamhet reglera äfven produktionsföreningarnas verksamhet, allrahelst då man vill göra det så strängt i fråga om föreningar, som idka handel.

Jag har emellertid endast velat lägga fram dessa synpunkter, då jag icke har någon förhoppning att ett yrkande i enlighet därmed skulle vinna någon anslutning.

Grefve Hamilton, Alexander: Enligt den affattning, som 3 § erhållit i utskottets förslag, skulle med tillämpning på landtmännens inköpsföreningar förbud för försäljning till andra än medlemmar af föreningen finnas för de föreningar, som hafva den begränsade uppgiften att köpa och sälja foder och gödningsämnen, under det att de, som hade den mycket mera omfattande uppgiften att afsätta

Lagförslag om
föreningar.
(Forts)

spannmål, hufvudsakligen inköpt från medlemmar, skulle vara fria från denna begränsning. Sedt från den af utskottet framhållna faran för den allmänna krediten synes detta förhållande vara egendomligt.

Nu är det emellertid så, att en utvidgad försäljningsrätt är ett lifsvillkor för flere af de under namn af »Landtmännens inköpsföreningar» bildade sammanslutningarna.

Detta gör sig i synnerhet märkbart i glest befolkade trakter och där föreningen hufvudsakligen består af mindre jordbrukare, sålunda just där föreningsformen har sin största betydelse.

Att så skall vara fallet, är ju äfven tydligt, ty föreningen kan under dessa förhållanden ej finna den stora omsättning, utan hvilken föreningen ej kan upptaga konkurrensen med den enskilde affärsmannen och utan hvilken föreningen sålunda ej kan bestå. Det är sålunda nödvändigt att ej genom en snäf lagstiftning inkräkta på de ekonomiska föreningarnas verksamhet.

Om det nu kan anföras skäl mot föreningarnas obegränsade frihet i försäljningsväg, bör man ej som utskottet gå till den andra ytterligheten att stadga förbud.

Aktiebolagskommittén har ansett en begränsning lämplig, så att försäljning till utomstående finge omfatta en viss bråkdel af försäljningen under ett kalenderår. För min del tror jag, att kontrollen häröfver ej vore omöjlig. Redan nu måste föreningarna skilja på affärsrörelsen med utomstående, ty för denna måste skattas, under det att den med medlemmarne är fri.

Jag beklagar, att herr Bergendahl icke lät motiveringen följas af en kläm, ty jag står ungefär på samma plan som han. Som nu är fallet måste man välja mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag; och då tvekar jag icke att ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på förevarande paragraf endast yrkats, att motsvarande paragraf i Kungl. Maj:ts förslag skulle godkännas.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafens lydelse enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

4—13 §§.

Godkändes.

14 §.

Förevarande paragraf lydde på följande sätt:

Medlem i *ideell förening* äge att efter egenhändigt underskrifven *Lagförslag om föreningar.* (Forts.)
 anmälan när som helst utträda ur föreningen; dock må, där stadgarna icke innehålla sådana bestämmelser, att afgifter kunna beslutas utan begränsning till visst belopp, i stadgarna föreskrifvas viss tid, högst sex månader, hvarunder medlem efter anmälan om utträde skall kvarstå i föreningen.

Vid denna paragraf hade reservation afgifvits af herr *Gezelius*, hvilken likväl ej däri framlagt sin åsikt.

Herr Gezelius: Jag ber att få påkalla kammarens uppmärksamhet ett ögonblick för den uppfattning jag har om 14 §, ehuru jag icke heller här skall besvära kammaren med något yrkande.

14 § motsvarar 82 § i Kungl. Maj:ts ursprungliga, till lagrådet remitterade förslag. Den skiljer sig i fråga om affattningen i en enligt mitt förmenande mycket väsentlig punkt från samma 82 §. Där stadgas nämligen en ovillkorlig rätt för medlemmar af ideella föreningar att, efter skriftlig anmälan, när som helst utträda ur föreningen. På grund af en anmärkning, som gjordes af lagrådet mot en motsvarande bestämmelse rörande ekonomiska föreningar, för hvilken lagrådet ansett äfven skäl tala i fråga om de ideella, har i det förslag, som lagts fram för Riksdagen, inryckts en bestämmelse, som under vissa förutsättningar förhindrar medlem af ideell förening att när som helst utträda ur densamma. Skälet hvarför en sådan inskränkning i den ideella föreningens medlemmars rätt har kommit till stånd, är, såvidt jag kan se, uteslutande af ekonomisk art. Man har velat skydda äfven de ideella föreningarna från att genom ett alltför hastigt utträdande ur desamma af föreningsmedlemmar ställa föreningen i en ekonomiskt prekär, icke beräknad ställning. Men då har det synt mig, som om den synpunkten bättre och fullt tillfredsställande kunde tillgodosetts på den vägen, att man af utträdande föreningsmedlem hade kräfft en större ansvarskyldighet för utgående afgifter än den, som 19 § i förslaget redan ålägger medlem, blott man hade skyddat den personliga frihet, som jag måste anse ligga i rätten för en medborgare att utträda ur en förening, när han icke längre kan samarbeta däri i fråga om ett ideellt syfte.

Den definition, som lämnas i § 2 i lagförslaget på ideella föreningar, visar ju, att därmed afses förening, som fullföljer bland annat ett religiöst, ett politiskt eller ett sällskapligt syfte. Att under *några* förutsättningar kunna tvinga en person att sex månader, sedan han uttryckligen tillkännagifvit, att han icke längre vill tillhöra en dylik förening, stanna kvar i den, synes mig vara ett mycket betänkligt ingrepp i den personliga frihet, som ett sundt föreningslif äfven kräver, och det är icke en likgiltig sak, mina herrar, i praktiken. För att herrarne skola förstå mig, ber jag att få taga ett konkret exempel. Herrarne veta att afsikten är med detta lagförslag, att fackföreningarna skulle komma att som regel hänföras till de

*Lagförslag om
föreningar.
(Forts.)*

ideella föreningarna. Herrarne känna ock att fackföreningarna i mycket stor omfattning hafva bestämt sin politiska ståndpunkt genom beslut på föreningssammanträden. Ingenting hindrar, särskildt om jag nu håller mig till en rent politisk förening, att föreningens majoritet beslutar, att föreningen skall ansluta sig till det eller det politiska partiet — vi kunna ju se framåt i tiden och säga — till en anarkistisk grupp. Då skall en medlem, som tillhör minoriteten, kunna vara tvingad att tillhöra samma förening under vissa förutsättningar, de i 14 § angifna, under sex månader efter ett sådant besluts tillkomst. Man kan ju säga, att han kan skydda sig genom att bryta lag och stadgar, men den formen lär icke tillfredsställa. Det finnes andra mindre krassa exempel, hvarigenom jag skulle kunna påvisa, hvartill bestämmelsen kunde leda. Jag har därför i utskottet arbetat för att slå fast den principen, att, i fråga om ideella föreningar åtminstone, man icke skulle välja den väg, som här tagits, för att skydda föreningarnas berättigade intresse af att erhålla viss stabilitet i ekonomiskt afseende.

Af samma skäl, som jag angaf i mitt yttrande angående 3 §, skall jag, som jag utlofvade i början af mitt anförande, icke framställa något yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter föreliggande paragraf godkändes.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Återstående i punkten upptagna lagförslag.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställanden.

Biföllos i hvad de ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 21 och 24 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landtmäteriu- undervisningens ordnande.

I anslutning till hvad Kungl. Maj:t, under åberopande af utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för den 8 april 1910, i en till Riksdagen samma dag aflåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 186, i ämnet föreslagit, hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte på extra stat för

år 1911 till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 33,300 kronor att användas till landtmäteriu-
 undervisningens ordnande och bedrivande under läsåret 1910—1911 i hufvudsaklig öfverensstäm-
 melse med ett af landtmäteristyrelsen den 6 november 1909 fram-
 ställt, i statsrådsprotokollet närmare angifvet förslag, med rätt för
 Kungl. Maj:t att utaf sagda belopp under år 1910 af tillgängliga
 medel förskottsvis för ändamålet utanordna erforderligt belopp.

*Om anslag till
 landtmäteriu-
 undervisningens
 ordnande.
 (Forts.)*

Reservation hade afgifvits af herr *J. E. Berggren*, som, med
 instämmande af herrar *A. T. Odelberg*, *E. A. Lindblad*, *I. G. Ros*
 och *P. O. Lundell*, hemställt, att Riksdagen med tillkännagifvande,
 att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat oförändrad
 antagas, på extra stat för år 1911 till Kungl. Maj:ts förfogande an-
 visade ett belopp af 23,000 kronor att användas till landtmäteriu-
 undervisningens ordnande och bedrivande under läsåret 1910—1911
 i hufvudsaklig öfverensstämelse med hvad utskottet i förevarande
 reservation föreslagit och med rätt för Kungl. Maj:t att utaf sagda
 belopp under år 1910 af tillgängliga medel förskottsvis för ända-
 målet utanordna erforderligt belopp.

Herr Berggren: Det är en sedan ganska lång tid tillbaka känd
 sak, att landtmäteriuundervisningen i Sverige stått tämligen lågt. Först
 år 1904 vidtogos vissa förbättringar på detta område från stats-
 makternas sida, och sedan dess har undervisningen utvidgats så, att
 då landtmäterieleverna förut endast erhållit 7 månaders undervisning,
 har tiden för undervisningen under dessa senare år förlängts till två-
 åriga kurser, af hvilka den senare kursen dock varit frivillig.

Kungl. Maj:t fordrar nu, att landtmäteriuundervisningen skall
 göras treårig med endast ettårig elevtid. Säsom skäl härför angifvas
 de större fordringar, som numera ställas på landtmätarne, och de
 mångfaldiga uppgifter de hafva att fylla. Om man emellertid granskar
 dessa skäl och tillser hur det förhåller sig i verkligheten, så finner
 man, att de tåla en väsentlig reducering. Det förhåller sig i prak-
 tiken icke så, att landtmätarne numera användas till alla de för-
 rättningar och utredningar, som förut lämnats dem i uppdrag på en
 tid, då specialiseringen icke var så stor, som den nu är. Nu hafva
 på särskilda områden utbildats särskilda fackmän, som hvar och en
 hafva sina bestämda åligganden och som till följd af sin praktiska
 utbildning kunna utföra dessa åligganden på ett efter tidsförhållan-
 dena anpassadt och mest lämpligt sätt.

På dessa felaktiga och vilseledande förutsättningar är hela denna
 af Kungl. Maj:t framlagda plan för landtmäteriuundervisningens ord-
 nande byggd. I undervisningen innefattas ett ganska djupt ingående
 studium i en hel mängd ämnen, som för den praktiske landtmätaren
 till väsentliga delar icke äro af behofvet påkallade, emedan landt-
 mätarnes åligganden icke omfatta alla de områden, rörande hvilka
 undervisning enligt denna plan skulle komma att meddelas. Jag vill

*Om anslag till
landtmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)*

särskildt framhålla sådana arbeten, som tillhöra flottningsregleringar, byggande af dammar, väg- och vattenbyggnader, sjö- och älfregleringar och dylikt. För närvarande ingå icke sådana arbeten i landtmätarens verksamhet äfven om befogenhet härför i vissa fall finnes på papperet. Nu äga vi för dessa områden speciellt utbildade fackmän, särskilda flottningsingenjörer, väg- och vattenbyggnadsofficerare, civilingenjörer samt landtbruksingenjörer. Att nu föra in landtmätarens verksamhet på ett nytt och främmande område och för den skull bereda dem en härför erforderlig undervisning, som förut icke gifvits dem, anser jag vara icke behöfligt och icke heller lämpligt. Det kommer icke att bli billigare eller bättre för allmänheten, om den skulle använda landtmätare för en del förrättningar, hvartill det nu finnes särskildt utbildade ingenjörer. Enär landtmätarne hafva sin egentliga verksamhet inom skiftesverket och endast i undantagsfall skulle komma att handlägga förrättningar, som afsåge vattenståndsregleringar, dammbyggnader och flottningsleder m. m., så kunna de ej heller i regel erhålla någon rutin häruti, hvarför undersökningarna måste taga längre tid, utan att ändock säkerhet skulle finnas, att de uppgjorda planerna och kostnadsförslagen blefve tillförlitliga, och följden blefve, att icke några fördelar utan rentaf skada uppstode för allmänheten.

Nu framhålles, att sorgliga erfarenheter vittna om, att landtmätarne behöfva utvidgad undervisning. Ja, det känna vi mycket väl till, och sannolikt komma många talare efter mig att såsom skäl för antagande af Kungl. Maj:ts förslag framhålla detta faktum, som dock beror icke blott på okunnighet utan delvis på bristande intresse. Ja, landtmäteriuundervisningen måste ökas, men Kungl. Maj:ts förslag behöfver eller bör därför icke antagas oförändradt, och det är min fullkomliga öfvertygelse, att, genom att göra landtmäteriuundervisningen tvåårig och bibehålla elevtiden i två år, såsom jag i reservationen föreslagit, landtmätarne skola blifva fullt kompetenta för alla de åligganden, som jordbruket och skiftesverket kan kräfva af dem.

Hvad landtmätarne sakna och behöfva undervisning i, det är kunskap i agronomi, förmåga att uppskatta jordens bärings- och alstringsförmåga. Det är däri en väsentligen ökad undervisning behöfves.

Det behöfves vidare utvidgad kunskap i mätningkonst och juridik, och det medges uttryckligt i reservationen, att de hafva behof däraf — men det är viktigt att icke onödigt förlänga studietiden för dem, och därför bör en del högre matematik kunna utelämnas, som de med all sannolikhet icke få tillfälle att tillämpa och således icke hafva nytta af i praktiken. Den tid, som åtgår till inlärande häraf, kan anses bortkastad och det skapas öfverqualificerad arbetskraft och kan äfven hafva andra följder med sig, som nu ej ses.

Orsaken till att ett erforderligt ordnande af landtmäteriuundervisningen blifvit fördröjd här i Sverige, är, att frågan härom blifvit sammankopplad med fråga om ordnande af undervisningen på andra

områden. Landtmäteristyrelsens mångfaldiga framställningar i ärendet ha icke ledt till något resultat, förrän »de sakkunnige», ursprungligen utsedda för helt andra uppgifter, nu framkommit med sitt förslag, som gillats af landtmäteristyrelsen och ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag.

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Åtskilliga förslag hafva emellertid före detta varit å bane. Sålunda uppstod en tid tanken att förlägga landtmäteriundervisningen till Ultuna. Sedan detta visat sig olämpligt, framkom en åsikt, att ett läroverk borde upprättas, vid hvilket flera skilda kårer med närliggande verksamhetsområde kunde få sin fullständiga utbildning. Äfven detta förslag har öfvergifvits, och Kungl. Maj:ts har stannat vid nu ifrågavarande förslag, men såväl de sakkunnige som landtmäteristyrelsen och äfven den ärade departementschefen ha framhållit, att hela ordnandet af denna undervisning för närvarande måste betraktas som ett provisorium, och att det icke är slutgiltigt ordnad med detta förslag; och härtill vill jag särskildt nämna, att frågan om lokaler är icke på ringaste sätt utredd. Skall man utvidga kursen till treårig i stället för att den förut varit tvåårig, erfordras ökadt utrymme, föreläsningssalar, ritsalar och åtskilliga rum för skilda ändamål. Allt detta har icke tagits i betraktande, utan skulle medlen härför tills vidare utgå ur nionde hufvudtitelns anslag till expenser. Huru stora utgifterna härför komma att blifva, omförmäles icke, men att de icke blifva så oväsentliga torde vara säkert.

Det är i allmänhet så, att då man länge legat på en fråga och funderat och funderat och sökt utreda densamma utan att egentligen komma någon vart, anser man sig slutligen skyldig att göra något, ehuru man känner sig osäker, och så tar man ett hopp ut i vida fältet. Det har Riksdagen gjort förut utan att rätt veta hvart det skulle leda. Fastän denna fråga är af ringa statsfinansiell betydelse, anser jag, att man bör gå försiktigt till väga och åtminstone tills vidare endast utvidga kursen så, som här i reservationen angifves.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Grefve Posse: Då jag i utskottet deltagit i behandlingen af föreliggande fråga, ber jag nu att få säga några ord.

Det är väl alldeles klart — det kunna vi väl alla vara öfverens om — att de landtmätarne åliggande göromålen i vårt land äro ganska omfattande och maktpåliggande. Det må nu vara så, som det i reservationen framhållits, att vissa dylika göromål numera icke nödvändigt behöfva af landmätaren utföras, emedan andra sakkunnige äro att tillgå; i allt fall vill jag därvid erinra, att landmätaren skall, om så påfordras, utföra alla honom enligt författning åliggande förrättningar, och då är det ju äfven nödvändigt att han äger erforderlig kompetens och skicklighet härför. Härtill har kommit, att landmätarnes utbildning behöfver ytterligare förbättras, emedan anspråk på triangelmätning mer och mer framträd här i landet. Det är icke

*Om anslag till
landtmäteriun-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)*

hos oss så lyckligt som t. ex. i Danmark, där jorden dels är af mera likartad beskaffenhet, dels af större värde än hos oss, och där man nästan uteslutande kan använda den mera dyrbara triangelmätningen. I Sverige är jorden såväl af mera olikartad beskaffenhet som af växlande värde, och därför nödgas man ofta hos oss vid jordmätningar behålla den gamla grafiska metoden, som väl är ofullständig och mindre tillförlitlig men dock billigare att utföra. Då emellertid äfven i vårt land finnes värdefull jord, måste man kräfvat, att landmätaren kan verkställa triangelmätning, så att man kan erhålla exakta uppgifter om jordens gränser.

Enligt min mening torde vi väl ock kunna vara öfverens om, att utbildningen för våra landtmätare hittills varit bristfällig, och att då ökade pretentioner uppstått på deras tjänstduglighet, utbildningen ock bör blifva större samt mångsidigare. Kungl. Maj:t har ock som bekant under de senare åren i någon mån beaktat detta, och för den skull inrättat en 2-årig teoretisk elevkurs i hvilken jämväl ingått undervisning i triangelmätning.

Innan Kungl. Maj:t framlade sin nu föreliggande proposition har frågan om landmätarnes utbildning underkastats en ganska grundlig utredning. Såväl landtmäteristyrelsen som landbruksstyrelsen och styrelsen för Ultuna landbruksinstitut, den sistnämnda efter kollegierådets hörande, äfvensom skiftesstadgekommittén ha i ärendet afgifvit yttranden. Dessutom hafva tillkallats särskilda sakkunniga. De förslag och yttranden, som afgifvits från en del af dessa myndigheter, hafva varit mer långt gående än det, som nu upptagits i den kungl. propositionen, hvadan en afprutning å myndigheternas förslag redan skett. Det på denna utredning byggda, af Kungl. Maj:t framlagda förslaget har nu af jordbruksutskottet fullständigt tillstyrkts, men mot detsamma har, såsom herrarne veta, reservation afgifvits af den föregående talaren, och skillnaden mellan denna reservation och Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag består däri, att reservanten anser, att landmätaraspiranterna borde, innan de få komma in på landtmäterikursen i Stockholm, förut ha genomgått 2 års praktisk elevkurs hos landtmätare, i stället för af Kungl. Maj:t föreslagen ett-årig. Som särskildt skäl härför har reservanten åberopat, att bland rikets landtmätare skulle numera, sedan distriktslandtmätare blifvit utnämnda, ha skett en sortering, och att man härigenom fått bättre utbildade landtmätare än förut. Denna reservantens uppfattning kan jag emellertid ej finna fullt riktig. Kungl. Maj:t har nämligen icke vid utnämningen till distriktslandtmätare haft andra landtmätare att välja på än de hitintills bristfälligt utbildade och de sålunda gjorda utnämningarna ha nog icke i och för sig kunnat göra dem kunnigare och bättre.

Att den praktiska utbildningen för eleverna är behöflig medgifves nog allmänt, men detta är ju ock en af förutsättningarna för genomförandet af Kungl. Maj:ts förslag, då enligt desamma ingen kan utnämnas till distriktslandtmätare eller extra landtmätare, utan

att ha under 5 års tid före utnämningen deltagit i praktiska landtmäterigöromål. Härigenom torde sålunda den praktiska utbildningen blifvit väl tillgodosedd. Att den blifvande landtmätaren, såsom reservanten menar, skulle komma alldeles främmande för landmåterigöromål och tillbringa 2 år såsom elev hos någon af våra nuvarande, ofta mindre kunniga landtmätare, tror jag icke skulle vara till någon nämnvärd nytta. Dessa kunna ju icke utbilda folk i ämnen, som de själfva icke studerat. Triangelmätningen bedrifves nu blott af några få af våra landtmätare, men insikt i denna mätning skulle hädanefter i allmänhet komma att fordras.

Genom reservationen synes gå en fruktan för, att landtmätarne efter genomgången förökad kurs skulle komma att äfven förrätta till vattenrätten hörande göromål och således i någon mån ingripa på landtbruksingenjörernas verksamhetsområde. Det må nu så vara, att landtmätarne efter den föreslagna utbildningen kunna komma att utföra flera vattenafledningar, än de hittills gjort, men då i författningen, som nämndt, är föreskrifvet, att de skola vara kompetenta härtill, böra de väl ock erhålla den för ändamålet nödiga utbildningen. Konkurrensen på detta område med landtbruksingenjörerna torde nog icke blifva farlig, ty dessa hafva 5 års teoretisk utbildning, under det landtmätaren icke få åtnjuta mer än 3 års dylik utbildning. Det synes därför som om den vattuskräck, som måhända gripit reservanten, vore obehöflig. Nu, sedan såväl göromålen som verksamhetsområdet närmare bestämts för landtmätarne, och deras löner ha tidsenligt reglerats, tycker jag, att det vore märkvärdigt, om man skulle säga som så: Ni få icke ha tillräckligt med kunskaper, vi äro på detta område rädda för öfverkvalificerad folk. Hvad är det vidare för kostnad, som enligt reservantens mening skulle kunna inskränkas? Det lär väl icke vara skillnaden mellan dessa 23,000 kronor, som reservanten själf förordat, och dessa 33,300, som Kungl. Maj:t begärt, och som utskottet tillstyrkt, utan kostnaden skulle väl då afse landtmätarnes dyrare utbildning, då de enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle få ligga längre tid här i Stockholm och mindre tid i landsorten. Men detta tro icke landtmätarne själfva. De tro icke, att Kungl. Maj:ts förslag skall blifva så farligt, och till bevis härom ber jag få uppläsa ett tillkännagifvande af samtliga styrelsemedlemmar i Sveriges landtmätareförening. De yttra:

»Undertecknade, styrelsemedlemmar i Sveriges landtmätareförening, tillåta sig härmed göra det uttalande, att Sveriges landtmätare för att kunna nöjaktigt verkställa de göromål, som enligt lag och författningar åligger dem, äro i verkligt behof af all den utbildning, som är afsedd att beredas dem enligt Kungl. Maj:ts nädiga proposition till innevarande års Riksdag angående anslag till landtmätareundervisningens ordnande, och att vi — på samma gång vi äro öfvertygade om, att någon inskränkning icke utan men kan ske uti däri ingående undervisningsplan — jämväl äro förvissade att densamma icke på någorlunda nöjaktigt sätt kan genomgås på kortare tid än i

*Om anslag till
landtmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)

berörda nådiga proposition finnes angifvet. Stockholm den 3 maj 1910.» Härefter följa underskrifter af sju styrelseledamöter, med hvilka bland andra förste landtmätaren i Stockholms län instämt.

Det där talet om att det skulle blifva för dyrbart för landtmätarne att ligga tre år i Stockholm tror jag icke är med verkliga förhållandet öfverensstämmande, och jag ber herrarne observera, att dessa kurser icke heller äro fortgående. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skola nämligen landtmätarne först genomgå kurser i två år i hufvudstaden, och sedan hafva de rättighet att återgå till de praktiska landtmäterigöromålen, där de ju kunna förtjäna något pennningar. Härefter få de komma tillbaka till kursen i Stockholm och fortsätta densamma när det passar för dem själfva.

Såsom en illustration till behöfligheten af en bättre, mångsidigare och fördjupad utbildning för landtmätarekåren vill jag nämna att jag häromdagen var uppe i landtmäteristyrelsen och erhöåll då där en »redogörelse beträffande lefnadsålder, förut vunna befordringar inom landtmäteristaten samt särskilda meriter m. m.» rörande våra landtmätare — arbetet är tryckt 1909. Öfver allt på högersidorna i denna redogörelse finner man vidlyftiga noter, och då trodde jag i början att alla dessa redogjorde för särskilda examina, som landtmätarna tagit eller för förordnanden, som de haft. Men då jag närmare granskade dessa noter fann jag, till min förvåning, att de innehöllo idel uppgifter om böter, återtagande af förordnanden samt förbud för nya förordnanden för en betydlig del af våra landtmätare. Nu önska de emellertid att få en bättre utbildning, och då tycker jag, att vi skola icke hindra dem utan låta dem få det.

Vidare tillåter jag mig anföra ett uttalande i saken af professor Rosén vid generalstaben, en af landets bästa auktoriteter i nu föreliggande fråga. Han har just i dessa dagar afgifvit ett yttrande om landtmätarnes utbildning, hvilket lyder sålunda:

»Då jag anmodats att uttala mig om landtmäteriuundervisningens ifrågasatta omläggning, tror jag mig först böra nämna, att jag sedan några år med intresse följt denna frågas utveckling i vårt land, ägnat uppmärksamhet äfven åt utlandets facklitteratur på området och sålunda sökt förskaffa mig insikt och åsikt i denna angelägenhet.

I den nyligen till Riksdagen aflämnade nådiga propositionen (nr 186) angående landtmäteriuundervisningens ordnande är nu en sammanfattning gjord af de olika förslag till frågans lösning, som hittills framkommit. Af särskild betydelse synas mig däribland de af tillkallade sakkunnige år 1909 lämnade utredningar och förslag, hvilka tyvärr icke varit tillgängliga i tryck. Såväl i princip som i de flesta af de detaljer, jag af det koncentrerade utdraget kan bedöma, synes mig detta förslag vara ändamålsenligt, måttfullt afvägdt och från vetenskaplig-teknisk synpunkt tillfredsställande. De skäl för kursens omfattning och indelning, som anföras såväl af de tillkallade sakkunniga som af landtmäteristyrelsen, äro klara, skulle

lätt ytterligare kunna understrykas med anförande af erfarenhetsrön från undervisningsanstalter i utlandet, och äro, hvad våra särskilda svenska förhållanden beträffa, öfvertygande. Att sparsamhetssynpunkten, såväl hvad beträffar anslag som utbildningstid, strängt iakttagits, kan icke klandras; för min del anser jag dock, att kursens praktiska tillämpningsöfningar äro väl knappt tillmätta, hvilket väl förklaras af de större kostnader, som häraf skulle uppstå. Ett viktigt framsteg är i hvarje fall, att undervisningen icke längre som hittills till större delen öfverlämnas åt den praktiserande landmätaren, utan att utbildningen i hufvudsak sker under särskilda lärares ledning. Endast då kan teori och praktik på lämpligt sätt förenas och en planlagd undervisning komma till stånd. Å andra sidan kan man icke fordra att undervisningskursen ensam skall vara i stånd att utbilda eleven till en fullfärdig praktiskt duglig landmätare; detta kan endast praktiken själf under tjänsteutöfningen göra. Men landtmäteriuundervisningsanstalten kan och bör meddela lärjungen de kunskaper, som göra det möjligt för honom att själf på kortaste tid utbilda sig till en praktiskt dugande tjänsteman. Jag tror, att den nu föreslagna omläggningen af undervisningen syftar mot detta mål. Kunskapsmättet är väl afpassadt. Det teoretiska ämnesurvalet torde säkerligen ej utan skada kunna vidare inskränkas.

I detta sammanhang är det väl öfverflödigt att nämna, att jag anser förverkligandet af landtmäteriets gamla önskemål: obligatorisk kurs i trigonometrisk mättningsmetod såsom en trängande nödvändighet. Det har emot denna metod anförts dess större kostnad, men dels har man därvid ej tagit i betraktande metodens i jämförelse med äldre förfaringssätt vida större användbarhet och varaktighet, dels har enligt min åsikt det större priset hittills ofta betingats af den för ringa tillgången på praktiserande triangelmätare. Här ligger ock för allmänhetens intressen den stora olägenheten af, att landtmäteriuundervisningens ordnande förhalats år från år. För sex år sedan tog landtmäteristyrelsen initiativet till ett tidsenligt ordnande af denna utbildning. Endast nödortfittigt och provisoriskt har sedan dess i frivilliga kurser lämnats undervisning i ämnen, som hvarje landmätare borde känna och i metoder, hvilkas praktiska tillämpning är i full gång; det fordras nu allvarliga åtgärder för att göra slut på detta tillstånd och bringa utbildningen åtminstone i jämnbredd med, hvad det praktiska lifvet fordrar.

Då nu senast landtmäteristyrelsen anlitat alla utvägar för att ytterligare inknappa undervisningsanslaget i fråga — i alla händelser en obetydlighet i förhållande till de stora rättsliga och ekonomiska värden, hvilkas vård det här gäller — synes mig endast den risken kunna förefinnas, att man blott får något halfgånget, icke det, som bör begäras. Men här finnes en säker garanti, att det bästa möjliga kommer att göras af det ringa anslag, som beräknats, och den är landtmäteriets under det sista årtiondet äfven för utomstående i ögonen fallande målmedvetna sträfvan att reformera sig själft och

*Om anslag till
landtmäteriu-
undervisningens
ordnande.
(Forts.)*

*Om anslag till
landtmäteriu-
derverningens
ordnande.
(Forts)*

anpassa sig till de nya kräfvande uppgifterna. Krafvet på bättre utbildning är ett led i denna sträfvan, och för min del tvekar jag icke att anse det utgöra den angelägnaste delen: utan bättre utbildad personal kan mätningväsendet icke väsentligt förbättras. Stockholm den 4 maj 1910. Karl C. P. Rosén, professor vid generalstabem.»

Jag anhåller, herr talman. att få yrka bifall till utskottets förslag, som är detsamma som Kungl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet Nylander: Herr talman, mina herrar! Vid läsningen af den reservation, som bifogats detta utlåtande och till hvilken den förste ärade talaren yrkat bifall, har äfven jag, liksom den närmast föregående talaren, icke kunnat undgå att få den uppfattningen, att den ärade reservanten hyser någon sorts rädsla för att landtmätarne, om de få den utbildning, som i Kungl. Maj:ts proposition afses, skulle känna sig hågade att inlåta sig på landtbruksingenjörernas områden och där konkurrera med dem om arbetsförtjänsten. Detta är dock, förmodar jag, en missuppfattning från min sida. Vare nu härmed huru som helst, så synes mig det af reservanten framlagda förslaget vid närmare granskning ingalunda kunna lösa denna viktiga undervisningsfråga och ej heller vara ägnadt att tillfredsställa hvarken landtmätarne själfva eller allmänheten.

Att den utbildning, som hittills lämnats våra landtmätare, ingalunda är nöjaktig, därom äro nog alla ense, och de båda föregående talarne hafva äfven uttalat denna mening. Reservanten har själf i sin reservation framhållit och medgifvit, att i åtskilliga hänseenden »en förbättrad utbildning och utvidgad kunskap erfordras för landtmätarne». Det är för att i någon mån fylla denna brist i undervisningen och utbildningen, som Kungl. Maj:t nu framlagt denna proposition. Detta förslag utgör resultatet af en förutgången noggrann och omsorgsfull utredning i ärendet, till hvilken utredning bidragit såväl landtmäteristyrelsen, styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut och lärarkollegiet därstädes som ock särskildt tillkallade sakkunniga, landtbruksstyrelsen och skiftesstadgekommittén. Det bör sålunda enligt min mening vara synnerligen noggrant och omsorgsfullt genomtänkt, och man har vid slutbehandlingen af detta ärende sökt taga all möjlig hänsyn såväl därtill, att undervisningstiden ej skall blifva onödigt lång, som ock att kostnaderna måtte kunna nedbringas till de minsta möjliga.

Reservanten klandrar emellertid den föreslagna omfattningen af landtmätarnes undervisning och påstår, att därigenom skulle danas »universaltjänstemän», som skulle göra åtskilliga andra tjänstemän och kårer alldeles öfverflödiga. Å nej, så lätt går det nog icke att utbilda dylika universaltjänstemän. Kungl. Maj:ts förslag innebär endast hvad, som af verkliga fackmän anses oundgängligen nödvändigt, för att utbilda dessa tjänstemän så, att de kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sina maktpåliggande och mångskiftande viktiga uppgifter.

Så är det den s. k. kulturtekniska kursen, som reservanten särskildt fäst sig vid och som af honom anses delvis onödig. Jag vill då först framhålla, att denna kurs ej skulle vara obligatorisk utan tills vidare frivillig för dem, som ville förvärfva kompetens för att på egen hand verkställa jordfördelningsförrättningar. Men jag är viss därom att, om denna kurs kommer till stånd, de flesta skola vara villiga att genomgå och begagna sig af densamma. Redan ut-examinerade landtmätare hafva upprepade gånger gjort framställning om att få genomgå en dylik kurs.

*Om anslag till
landtmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Denna kulturtekniska kurs afser att öka landtmätarnes kompetens att riktigt verkställa ägofördelningar och skiftesläggningar samt att bedöma, i hvilka fall jordförbättringar kunna i sammanhang med skiftesförrättningar verkställas. Vid nästan hvarje skiftesläggning brukar det uppstå frågor angående omläggning af diken, anläggning eller omläggning af vägar och i sammanhang därmed om rifvande af gamla och uppförande af nya, låt vara mindre, broar, flyttning af större eller mindre byggnader och dylikt. Gifvet är, att det är af synnerlig vikt, att förrättningsmannen då icke står okunnig i hit-hörande ärenden. Men omfattningen af den nu föreslagna kulturtekniska kursen gör honom ingalunda kompetent att fullgöra eller åtaga sig en landtbruksingenjörs speciella åligganden, något som också med bestämdhet framhålles i det af landtbruksstyrelsen afgifna yttrandet.

Målet för reservanten har tydligen också varit det, att pressa ihop hela den teoretiska undervisningen till två läsår. För att nå detta mål har reservanten utan någon som helst närmare motivering förklarat, att undervisningen i vissa ämnen icke behöfver taga i anspråk den tid, som sakkunniga föreslagit, utan att den kan afprutas med åtskilliga timtal. Det afprutas 50 timmar här och 50 timmar där samt 250 timmar i ett annat ämne o, s. v., så att summa 850 timmar afdragas, dock utan närmare angifvande, från hvilka ämnen alla dessa timmar skola tagas. Åtminstone har jag icke i reservationen kunnat se, hvarifrån reservanten kunnat få det timtalet. Emellertid kommer reservanten på det sättet till ett timantal, som bör kunna fördelas på två år.

Jag nämnde, att ingen motivering är anförd; men det är i ett fall, som reservanten har, såsom skäl för minskningen i tiden för ämnet rättskunskap, åberopat sig på ett motiv, i det han anför ett yttrande af landtbruksstyrelsen, »att eleverna under de sista tre åren genomgått en någorlunda tillfredsställande kurs i rättskunskap», men gran-skar man närmare detta yttrande och läser det i dess sammanhang, så finner man, att det syftar på andra årskursen under första året för nya undervisningsplanens tillämpning, under hvilket år samma kurs i hufvudsak kommer att få naturen af en tillfällig kurs i triangelmätning för redan examinerade landtmätare. Herrarne kunna närmare läsa härom på sidan 47 i Kungl. Maj:ts proposition. Vid jämförelse med innehållet å sid. 51 i samma kungl. proposition

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)*

synes äfven, att uttalandet i öfrigt är motiv för nedsättning af anslaget till rättskunskap med 1,500 kronor, under första läsåret. Under innevarande läsår äro för undervisning i rättskunskap anslagna 231 timmar eller samma timantal, som ägnats däråt under senast föregående två läsår. Nu säger reservanten, att undervisningstiden i detta ämne skall minskas till 200 timmar, och detta, ehuru han förut i sin reservation framhållit och betonat, att rättskunskap är ett hufvudämne, i hvilket en förbättrad och utvidgad kunskap måste bibringas landtmätarne. Huru detta skall kunna ske genom minskning i undervisningstiden, det kan jag icke förstå, och det må vara reservantens ensak att utfundera. Alltså, reservantens förslag innebär i detta hänseende en uppenbar försämring af landtmätarnes nuvarande undervisning. Att detta förslag icke kan motsvara långt gående fordringar synes mig uppenbart redan däraf, att de kurser på sammanlagdt två läsår, som hittills varit anordnade, visat sig så otillräckliga, att utvidgningen af dem befunnits ovillkorligen nödvändig. Det är den för den teoretiska utbildningen tillmätta tiden, som visat sig vara alltför knapp. Och hvarje förslag, som icke tager nödig hänsyn härtill, torde, enligt min mening, komma att visa sig oförmöget att afhjälpa de rådande bristerna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär enligt min uppfattning den ovederläggliga fördelen, att det bereder tillfälle till erforderlig ökning i den teoretiska undervisningen utan att förlänga den sammanlagda utbildningstiden, som skulle blifva fortfarande som hittills fyra år, efter det att man aflagt studentexamen. Detta har kunnat ske genom att inskränka den nuvarande elevtiden från två till ett år. Då emellertid denna inskränkning af reservanten framhållits såsom en försämring, tillåter jag mig påpeka, att man i det föreliggande förslaget på ett, enligt mitt förmenande, lämpligt sätt genom att kombinera den teoretiska undervisningen med kurser i praktiskt landtmäteri under läsårens sommarmånader sökt åt den praktiska utbildningen gifva full ersättning härför. Härigenom har också vunnits ej endast, att den teoretiska undervisningen kan göras mera lefvande och af mera intresse för eleverna, utan ock att den praktiska utbildningen i väsentligt högre grad, än fallet är, då den meddelas hos en landtmätare, kan inriktas på hvad som är af särskild vikt för den praktiske landtmätaren att känna. Härtill kommer också den omständigheten, att eleven i alla händelser skall, såsom hittills, genomgå ett helt års praktiska öfningar hos en praktiserande landtmätare samt vidare, att aflagd landtmäterieexamen i och för sig icke berättigar till själfständig verksamhet. Den utexaminerade eleven måste under minst 5 år efter aflagd examen arbeta i landtmäteri såsom medhjälpare — landtmäteriauskultant — innan han såsom extra landtmätare kan få mottaga förordnanden att verkställa landtmäteriförrättningar. Praktisk utbildning synes mig således ingalunda komma att saknas för den blifvande landtmätaren.

Vidare har reservanten såsom skäl för afslag å den kungl. pro-

positionen anfört något, som synes mig icke få tolkas på det sätt som det af reservanten citerats, nämligen »att den af de sakkunnige verkställda utredningen och det nu framlagda förslaget endast vore att anse såsom ett provisoriskt anordnande af landtmäteriundervisningen, till dess den af Kungl. Maj:t anbefallda utredningen, huruvida denna undervisning jämte erforderliga kurser för landbrukslärare och för andra tjänstemän inom närliggande områden kunde sammanföras i ett gemensamt institut eller högskola» blefve känd. — Af den kungl. propositionen torde för en hvar klart och tydligt framgå, att det provisoriska anordnandet icke afser själfva undervisningen utan endast den yttre organisationen af det hela och det därmed sammanhängande sättet att beräkna ersättningen till lärare, anskaffning af lärarekrafter och dylika frågor. Beträffande själfva undervisningen har jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet särskildt framhållit och betonat, att det föreliggande förslaget säkerligen skulle på ett *varaktigt* och fullt tillfredsställande sätt lösa ifrågakvarande undervisningsfråga.

*Om anslag till
landtmäteriunder-
visningens
ordnande.
(Forts.)*

Slutligen kan jag icke underlåta att ytterligare påpeka ett citat, som reservanten gör, då han lösrycker stycken ur deras sammanhang. Han framhåller att »jämväl departementschefen vid jämförelse emellan skillnaden af omfattningen i undervisningen under de första årens 2-åriga kurs och den af honom nu föreslagna 3-åriga säger denna skillnad vara mera skenbar än verklig». Läser man yttrandet i dess sammanhang — något som man naturligen bör göra — finner man, att jämförelsen afser å ena sidan den föreslagna 2-åriga obligatoriska kursen och å andra sidan den hittillsvarande geodetiska utbildningen, d. v. s. den nuvarande landtmäterikursen och den trigonometriska kursen. Herr Berggrens referat är sålunda icke riktigt eller i sitt sammanhang fullständigt återgifvet och kan därför lätt ge anledning till missytning.

Då alltså det af reservanten framställda förslaget synes mig i åtskilliga delar otillfredsställande och uppenbarligen icke är fotadt på några noggranna beräkningar, samt då det dessutom delvis skulle medföra försämring i stället för förbättring i undervisningen, så kommer det utan tvifvel att möta oöfverstigliga svårigheter att därpå bygga den blifvande landtmäteriundervisningen. Och då jag är lifligt öfvertygad därom, att denna kammare till fullo inser vikten af, att denna betydelsefulla undervisningsfråga på ett rätt sätt löses, hoppas jag, att kammaren benäget skall biträda Kungl. Maj:ts förslag i enlighet med utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld: Efter de sakrika anföranden, som senast hållits af chefen för jordbruksdepartementet och af representanten för utskottet, har jag knappast något nytt att tillägga, men jag anser frågan vara af den stora vikt, att jag icke kan underlåta att begagna mig af ordet.

Det har redan påpekats, att det går igenom hela reservationen

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.*
(Forts.)

ett uttryck af en oro för, att landtmätarna skulle på något vis kunna konkurrera med landtbruksingenjörerna, men det synes mig också tydligt, att det går igenom reservationen en ton af underskattning af landtmätarnes verksamhet, som jag anser vara ganska betänkelig. Det är ju af ingen förnekadt, att våra landtmätares kunskaper icke äro jämförliga med dem, som fordras hos landtmätarna i andra länder, exempelvis Danmark och Tyskland. Och redan det borde i och för sig vara ett tillräckligt skäl för oss att se till, att deras kunskaper blifva kraftigt upphjälpta. Det går icke att nöja sig med samma mätningmetod, som man hade för 100 eller 50 år sedan. Marken börjar blifva för dyrbar. Man får icke anlägga en norrlands-synpunkt på den här frågan. I Norrland finnes jorden i så många tusen tunnland, att en liten remsa mer eller mindre på grund af mätningfel icke gör något. I vissa delar af vårt land har marken blifvit så dyrbar, att man icke kan nöja sig med någon annan mätningmetod än den allra bästa, d. v. s. triangelmätningen. Och då fordras det också, att landtmätarna skola vara fullt hemmastadda och icke blott nödtorftigt hemmastadda däri. Det är ju meningen, att vi så småningom skola komma därhän, att vi få ett fullständigt katasterverk till fyllnad af jordregistret. Men då är det också absolut nödvändigt, att vi skyndsamt öfvergå till bättre mätningmetoder. Den gamla mätningmetoden har kunnat vara tillräcklig för enklare förrättningar, men den räcker icke till vid alla tillfällen.

Vidare är att beakta den viktiga frågan om jordgradering. Där kan man icke nöja sig med en klen underbyggnad hos landtmätaren. Vi måste fordra af honom, att han har goda kunskaper i hvad, som hör till den saken. Allmänheten har rätt att fordra en fullgod utbildning. Det förekommer så ofta vid uppskattning af jord vid laga skifte, att landtmätaren måste afgöra, huruvida sidländt mark är lämplig för odling eller icke. Då måste han ju hafva litet kunskap om, hur det skall gå till att undersöka sådant. Icke behöfver landtmätaren därför komma i kollision med landtbruksingenjörerna. Jag är fullkomligt öfvertygad om att ännu mycket, mycket länge kommer arbetet att räcka till för båda dessa klasser af tjänstemän. Jag skulle kunna anföra exempel på landtmätare, som hafva känt det så nödvändigt att skaffa sig bättre kunskap i fråga om hydraulik, dammbyggnader och dylikt, att de på egen bekostnad gått som extra elever vid tekniska högskolan för att blifva kompetenta i de sakerna.

Det är ett yttrande, som redan är påvisadt af jordbruksministern och som har särskildt förvånat mig, nämligen att icke denna af Kungl. Maj:t vidgade undervisning skulle vara af behofvet påkallad. Det är dock besynnerligt, när alla myndigheter utan undantag ansett den vara af behofvet påkallad. Af landtmätarna själfva befinnes den vara så. Reservantens uppgift om de ökade utgifter, som skulle uppkomma, om landtmätarna skulle sysselsätta sig med torrlägningsfrågor, den förefaller mig ganska egendomlig. Man får väl dock säga, att ju större insikt den tjänsteman har, som skall verkställa

ett arbete, desto större trygghet har man för, att arbetet icke blir onödigt fördyradt. Det kan icke bestridas, att det dyraste af allt är okunnigheten. Konsekvensen af reservantens resonemang skulle ju fordra, att en landbruksingenjör skulle tillkallas i alla skiftesfrågor, som beröra torrläggning af vattensjuk mark, men jag undrar, huru det då ginge med kostnaderna. Jag undrar, om det icke blir dyrare då, än om en enda tjänsteman hade kunnat utföra de göromålen. Landtmätarens behöfver ju därför icke hafva samma utbildning som en landbruksingenjör. Och det är ju klart, att i svårare fall måste en landbruksingenjör användas, men det kan förekomma enklare saker, där landmätarens kunskap kan vara tillräcklig, om han fått någon. Och hvad vägfrågor beträffar, förekomma de ju i de allra flesta fall vid skiften och styckningar, då det ofta fordras anläggning af utfartsväg, och då måste man kunna i någon mån beräkna kostnaderna. Icke behöfver landmätaren därför vara fackman. Han behöfver ju blott ha någon reda på, huru en väg skall anläggas och kunna beräkna kostnaderna därför. Han är för öfrigt enligt lag skyldig att behandla dessa frågor.

Jordbruksministern har redan så grundligt påvisat, huru godtyckligt reservanten inskränkt undervisningstiden. Han har kortat af kurserna med 50 timmar här, 250 timmar där och 300 timmar där, och därigenom slumpvis satt ned det hela med 850 timmar. Detta förefaller mig, minst sagdt, litet oförsiktigt.

Hvad är det frågan här i verkligheten gäller? För såvidt jag kan förstå, gäller det, huruvida vårt land skall få en landtmätarkår, som är verkligt sakkunnig, som står i nivå med tidens fordringar och som står i nivå med hvad folket har rätt att fordra, eller skall nödgas nöja sig med landtmätare, hvilkas bristfälliga kunskaper blifvit nödortfigt uppreparerade och afhjälpta, så att de kunna för någon tid räcka till. Det förefaller mig, att valet icke skulle vara svårt, och jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Berg, Lars: Jag hade icke tänkt yttra mig i den här frågan, men då man nu ifrån flera håll insinuerat, enligt hvad jag vet alldeles obefogadt, att reservationen skulle hvila på en sorts jalousie de métier, en oro för att landtmätarkåren skulle tränga in på reservantens områden, en insinuation, som lyckligtvis är bra ovanlig här i denna kammare mot en sakkunnig reservant, så har detta gjort, att jag har begärt ordet.

Jag är också yrkesman. Jag är uppfostrad i vår tekniska undervisnings barndom, jag är verkligen en produkt af förra århundradets ytliga lärokurser, då teknici måste uppfostras till mångsyssleri och generalgeni med det resultat, som herrarne noggsamt kunna finna. Jag är dessutom säkerligen den ende ledamoten här i kammaren, som haft den utomordentliga äran att under en lång tid hafva varit lagligen inskrifven såsom landtmäterielev i kungl. generallandtmäterikontoret, så att jag äfven från den sidan har någon erfarenhet. Jag har dess-

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)

utom uppnått en sådan ålder, att jag icke gärna kan misstänkas för att af jalousie de *métier* tala mot landtmätarnes här föreslagna utomordentliga utbildning. Jag är öfvertygad, på grund af detta mitt långa lif och dessa mina studier, som hafva omfattat många olika grenar af den tekniska vetenskapen och administrationen, att ett mindre tillfredsställande förslag än det nu föredragna icke gärna kan tänkas. Det är visserligen sant, såsom herr jordbruksministern yttrat, att stora brister förefinnas i landtmätarnes studiekurser och utbildning. Denna har alltför länge stått stilla och icke följt med sin tid i dithörande ämnen, men däraf följer icke, att *detta* förslag, ehuru utarbetadt af mycket sakkunniga, intresserade och vetenskapligt högt stående styrelser och korporationer, är lämpligt. Det är riktigt, så länge det endast sträcker sig till landtmätarnes yrke och utbildningen härtill, men det hvilat på alldeles felaktig princip i afseende å omfattningen af landtmätarnes uppgift. Det är nämligen så, att landtmätarens yrke i olikhet med andra, snarare kan sägas hafva minskats än ökats i betydelse, från det allmännas sida sedt. Medan vi ännu hade stora vidder af »okänt land», en terra incognita samt stora vidder af sådana öde områden, som en jurist, hvilken sitter mig nära, skulle kalla res nullius, då vore landtmätarne af ganska stor vikt och de hade en vidsträckt uppgift äfven i geografiskt afseende att fylla. I den vägen är den uppenbarligen nu vida mer inskränkt än förr. Landet är storskiftadt, har, i sin helhet och i allmänhet taladt, genomgått laga skifte och afvittring; det är kartlagdt i mycket stor skala; genom klok lagstiftning har Sverige, såvidt jag vet — och jag har undersökt förhållandena härutinnan inom våra grannländer — det dyrbaraste och vidsträcktaste kartmateriel, väl förvaradt med dubletter, så att allt hvad landtmätarne hafva gjort härvidlag är mycket förtjänstfullt utfördt, och detta hafva vi såsom framtida tillgång ännu bevaradt. Hvad jag således anser bör göras, det är att landtmätarens utbildning i och för deras uppdrag^m som till största delen består i hemmansklyfning, afsöndring, tomtmätning, i städer och tätare bebyggda orter m. m., äfven genom triangelmätning, men icke för något annat, bör förbättras. Man behöfver härför visst icke försöka göra honom till en vetenskapsman i differential och integral kalkyl. Hvad han skall läras enligt förslaget är emellertid uppgifvet i en matsedel, som dess författare meddelat och hvilken innehåller i stort sedt följande ämnen, som innefattas under geodesi: instrumentlära, teori för mätningsfel och noggrannhetsgränser, längdmätning, stakning, beräkning af plana koordinater, ytberäkning, höjdmätning, tachymetri, felutjämningsräkning, triangulering och vinkelfelsutjämnning, punktinskränning med tillhörande felfördelning, polygonmätning och kompassståg, högre geodesi, astronomi samt jämförande framställning af mätningsväsendet i olika länder, och till detta skulle behöfvas kunskaper i följande matematiska ämnen: elementär funktionslära, differentialkalkyl, integralkalkyl, determinantteori och analytisk rymdgeometri. Sedan kommer rätts-

kunskap och en mycket lång rad ämnen, som kunna sammanfattas under benämningen agronomi, nämligen kemi, mineralogi, geologi, jordartslära, jordförbättring, växtkunskap och växtodling, allmän jordbruksekonomi, gradering och taxation, afdikning och bevattning, inkl. hydrografi och hydraulik, byggnadslära och redskapslära, skogshushållning samt vidare stadsplaneanordningar och fysisk geografi, läran om fornlämningars kännetecken och naturskydd. Det kan ju icke vara skäl i att nu, sedan landtmäterikårens arbeten i omfattning och betydelse förminskats och landtmätare icke behövas i så stort antal, söka bibringa dem en rent vetenskaplig utbildning. Tvärtom kräfvades numera specialisering och praktisk öfning. I mitt yrke t. ex måste man numera i alla länder specialisera sig; vare sig man är väg- och vattenbyggare eller jurist, duger det icke för en man att behärska hela ämnet, man måste utbilda sig i en särskild gren däraf, och därför tror jag, att reservanten har fullkomligt rätt, då han här föreslår, att man skulle inskränka landtmätarnes hufvudsakliga utbildning till praktiskt landtmäteri. Det är icke heller någon trollkonst att lära sig triangelmätning; mycket vetenskaplig är denna visserligen icke, utan det fordras utom insikt i saken god och praktisk öfning, men icke behöfver man därför kunna räkna differential- och integralkalkyl.

Jag vill icke nu längre upptaga herrarnes tid, utan jag yrkar afslag på utlåtandet och bifall till reservationen.

Herr Fahlén: Jag uppkallades närmast af ett yttrande utaf en föregående ärad talare, som sade att denna fråga icke borde ses ur norrlandssynpunkt utan ur en annan bättre och vidsträcktare synpunkt. Jag ber då att först få säga, att jag för min del icke alls ser den ur norrlandssynpunkt, i den bemärkelse den ärade talaren afsåg. Jag tror att han i det sammanhang hans yttrande framkom hellre borde hafva sagt, att frågan icke bör ses ur norrbottenssynpunkt.

För min del kan jag nämligen icke alls instämna med reservanten. Det förekommer mig, som om det viktiga intresse, hvilket här föreligger, ingalunda kan tillfredsställande tillgodoses genom hans förslag. Största vikten ligger enligt min mening på en fullt rationell utbildning och förmåga hos landtmätarne att utföra mätningar. Ingen lär förneka, att i detta hänseende förhållandet, såsom det nu är, är föga tillfredsställande. Det erkänner också reservanten, men icke dess mindre vill han underkänna värdet af föreliggande förslag just i hvad det afser att förse landtmätarne med kunskaper i den moderna landtmäterikonsten, triangelmätningens metod. Om han äfven önskar, att de skola erhålla vissa ytliga kunskaper i detta ämne, vill han icke, att kunskaperna skola vara så grundliga, som de enligt min uppfattning oundgängligen böra vara, för att landtmätaren skall kunna på ett lätt sätt tillämpa desamma vid de moderna mätningförrättningarna. Han anser nämligen, differential- och integral-

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Om anslag till
landtmäteriu-
derverisningens
ordmande
(Forts.)

kalkyl, den nödvändiga grunden för triangelmätning, vara obehöflig för landtmätarnes utbildning. Jag kan icke följa honom i detta hänseende. Ty, såvidt jag förstår, blir kunskapen i triangelmätning utan sådana mera ingående matematiska kunskaper svår att tillämpa och följaktligen långt ifrån så värdefull som den annars skulle vara.

Den näst föregående ärade talaren påstod att behovet af ökad landtmätarutbildning nu skulle vara mindre än förr, sedan laga skiften och storskiften öfvergått landet. Mig synes, att, just med hänsyn härtill, jorddelningen kommit in på ett nytt gebit, där ökad utbildning och skicklighet hos landtmätarne är af behovet påkallad, ty nu rör man sig på mindre områden, där anspråken på noggrannhet äro större än annars och härtill kommer att i mån af jordens alltjämt fortgående stegring i värde anspråken på noggrannhet än mera ökas.

Jag undrar hvad reservanten, som ock vill underkänna betydelsen af kunskap i väg- och vattenbyggnadskonst, dikningslära o. dyl. för landtmätarne, skulle säga, om t. ex. från den forstliga utbildningen, som ju närmast afser vården af skogar, borttoges undervisning i dikning och vattenafledning; det har icke ifrågasatts och kan icke ifrågasättas, men af precis samma skäl som man icke kan göra det, synes det mig krävas, att äfven åt landtmätarne gifvas nödiga kunskaper i dessa ämnen, ty den af reservanten åberopade specialiseringen på detta område är nog hvarken tänkbar eller lämplig.

Det har kraftigt framhållits af skiftesstadgekommittén, att ökade kraf med hänsyn till kommande skifteslagstiftning måste ställas på landtmätarne, i nyssnämnda ämnen. Det skulle då vara högst äfventyrligt, om man skulle stryka ett streck öfver dessa undervisningsgrenar, som i Kungl. Maj:ts förslag blifvit tillgodosedda.

Hvad rättskunskapen angår, så läser väl ingen med förhållandena förtrogen vilja underkänna vikten af en ökad undervisning därutinnan och för öfrigt skall jag endast tillåta mig påpeka, att reservantens förslag skulle föra till sådant resultat, att landtmätarnes utbildning på detta område skulle blifva mindre än den för närvarande är. Detta kan ju icke heller rimligen accepteras.

Reservanten säger på ett ställe, att han anser, att åt landtmätarna bör beredas undervisning i afdikning och vattenafledning i den omfattning, som meddelas vid statens landbruksinstitut. Men enligt det föreliggande kungl. förslaget skulle undervisningen på detta område icke blifva större än den undervisning, som nu meddelas vid något sådant statens institut. Huru har då reservanten kommit till det resultat att undervisningstiden häruti skulle kunna helt och hållet strykas eller innefattas i läran om jordbruket och dess skilda afdelningar?

Det förekommer vidare ett yttrande i reservationen, som fäst min uppmärksamhet. Det sägs på ett ställe, jag hittar nu icke rätt på det, men innehållet är, att den stora allmänheten har rätt att fordra att åt landtmätarne meddelas sådan undervisning, som bere-

der garanti för att de med tillräcklig skicklighet och omsorg skola kunna fullgöra de grannliga uppdrag, som lämnas dem. Sedermera kommer dock reservanten till sina afprutningar på det kungl. förslaget utan att jag dock ser, att han kunnat härvidlag med fog åberopa den stora allmänhetens uppfattning. Allmänheten kräver nog hvarken den ena eller andra af dessa detaljerade bestämmelser, men däremot att få tjänstemän, på hvilka den kan med full trygghet lita, och i hvilkas händer den kan lägga sina intressen. Den stora allmänhet, hvarom reservanten talar, tror jag närmast ha sina företrädare i Andra kammaren, men från Andra kammaren har med endast ett undantag förekommit allenast instämmanden i det kungl. förslaget, och det lär icke finnas tvifvel om att andra kammaren kommer att acceptera detsamma. Under sådana förhållanden synes det mig näppeligen lämpligt, att denna kammare utan närmare undersökning af saken accepterar reservantens förslag. Vill kammaren icke godkänna Kungl. Maj:ts förslag, skulle, såsom tidigare påpekats, rätta vägen vara att afslå det kungl. förslaget för att reservantens måtte blifva underkastadt en ytterligare och närmare pröfning. För min personliga del anser jag detta icke böra ske, då Kungl. Maj:ts förslag synes mig godt och jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

*Om anslag till
landtmäteriu-
dervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Herr Berggren: Jag ber om ursäkt att jag en stund kommer att taga herrarnes tid i anspråk, men jag anser denna fråga, från min synpunkt sedd, ganska viktig, och jag vill därför icke alldeles uppgifva försvaret för min ståndpunkt.

Först framställde greve Posse åtskilliga anmärkningar och framhöll bland annat, att landtmätarne måste vara skickliga och kunniga i triangelmätning, men det har ju äfven jag framhållit i mitt förslag; jag har alls icke lagt mig emot, att de skulle få lära sig triangelmätning, och jag kommer litet senare till en närmare redogörelse för det antal timmar, som enligt mitt förslag äro upptagna för undervisning i olika ämnen. I mätningkunskap meddelas för närvarande undervisning under 162 timmar och i fältarbeten under 2 veckor; motsvarande timantal och veckotid är, enligt reservantens förslag, 654 timmar och 3 månader under första och andra läsåret. Jag tycker verkligen man borde närmare taga reda på hvad reservationen innehåller, innan man kritiserar densamma.

Har man någon sakkännedom, borde man icke kunna säga, att reservantens förslag är grundadt på hugskott eller att det föreslagna timantalet är taget på en slump, ty det är icke fallet.

Det har framhållits, att Kungl. Maj:ts förslag är byggt på mycket stor sakkunskap och erfarenhet, och jag medgifver villigt att mycket sakkunniga personer varit med om frågans utredning, men om jag nu vågar gifva mig in på att kritisera Kungl. Maj:ts förslag, så beror det därpå, att jag anser äfven mig något sakkunnig i denna fråga. Jag har varit landtmäterielev under $2\frac{1}{2}$ år och äfven

*Om anslag till
landtmäteriu-
derverningens
ordnande.
(Forts.)*

praktiserat såsom landtmäteriauskultant under 3 somrar och anser mig därför hafva rättighet att yttra mig i saken med någon liten kännedom om, hvad som kräfvcs af en landtmätare och hvad han behöfver veta.

Det har framhållits, att för landtmätaryrket behöfvcs mycket ökad undervisning, men det är ju också en ofantligt ökad undervisning, som i reservationen föreslås, det är endast öfverdrifterna jag velat bortskära, och åt hvad jag för min del anser nödvändigt för landtmätarnes utbildning har i reservationen gifvits full undervisningstid. Anser man, att en landtmätare icke behöfver kunna förätta och leda stora väg- och vattenbyggnadsarbeten är undervisningstiden enligt mitt förslag fullkomligt tillräcklig. Det är hufvudsakligen i denna punkt som reservationen skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag. Det har framhållits att vid landtbruksinstitutet meddelas mer undervisning i detta ämne än hvad enligt min reservation skulle medgifvas, men det är icke förhållandet; vid landtbruksinstitutet meddelas icke undervisning i väg- och vattenbyggnadskonst och åt landtmäterielever bör icke undervisningen vara afsedd att gifva skicklighet och kunskap i utförande af stora vattenledningsföretag, men de böra erhålla sådan underbyggnad i väg- och vattenbyggnadskonst, att de kunna se och meddela råd om hvar en dikning eller vattenafledning erfordras och huru den bör planläggas.

Hvad beträffar professor Roséns uttalande anser jag det innebära, att hela undervisningsplanen, sådan den föreligger i Kungl. Maj:ts förslag, afser att förvandla nuvarande s. k. »landtmäterikurs» till en landtmäterihögskola. Han framhåller flera gånger i sitt betänkande, att detta skulle blifva en högskola. Däremot talar Kungl. Maj:ts förslag icke om någon högskola för landtmäteriet. I Berlin finnes en landtbrukshögskola, vid hvilken landtmätarne utbildas, men deras kurs är endast 2-årig. Ett fåtal utbildas till ett slags öfveringenjörer eller distriktschefer, som måste äga en högre utbildning, då de hafva under sig en massa lägre kulturtekniska tjänstemän. Dessa högre landtmätareställningar i Tyskland äro 30 å 40, men här i Sverige skulle man vara färdig att årligen utbilda 20 stycken med kompetens motsvarande den för sådana beställningar erforderliga, eller på 10 år 200 stycken. Hvad i all världen behöfva vi här i Sverige alla dessa högt utbildade landtmätare till? Det är väl bättre att hålla sig inom den rätta marginalen och icke i detta fall öfverskrida behöfvct.

Det har från flera håll framhållits, att jag ville hindra möjligheten för landtmätarne att erhålla nödig undervisning. Nej, visst icke! Tvärtom, reservantens högsta önskan är att utbilda fullt skickliga landtmätare, men man bör också tänka på att icke onödigtvis draga ut på undervisningstiden och därigenom öka kostnaderna för utbildningen. Hittills har landtmäterikåren rekryterats hufvudsakligen från den mindre bemedlade medelklassen och de lägre klasserna? Ofta är det fattiga ynglingar, som efter aflagd student-

examen taga elevplats hos landtmätare för att genast kunna förtjäna sitt uppehälle; de äro från hemmen icke vana vid öfverflöd, kunna ligga i bondbygden och njuta den kost, som där gifves. Men skola fordringarna och studietiden ökas på sätt Kungl. Maj:t föreslår, komma också kostnaderna att ökas; det blefve kanske helt andra lager, som här komme att träda till, och det är icke sagt, att de nykomna vore så lämpliga eller skickade, som de andra ursprungligen varit.

Herr statsrådet nämnde, att jag skulle hysa rädsla för ingrepp af landtmätarne på landtbruksingenjörernas verksamhetsområde, jag ber att icke behöfva besvara detta påstående. Men vidare framhöll herr statsrådet, att mitt förslag icke löste undervisningsfrågan. Det är ett påstående, hvarför han icke gifvit bevis. Beviset skulle emellertid vara, att Kungl. Maj:ts förslag vore grundadt på en fullständig utredning och på sakkunnighet i ämnet. Jag har nu sökt gendriva detta förslag, och tror mig äfven ha gjort det, men vill ytterligare framhålla följande: herr statsrådet framhöll, att jag icke hade skäl för mina förslag om undervisningstidens förminskande, utan att jag godtyckligt tagit 50 timmar här och 50 timmar där. Med anledning häraf ber jag att få genomgå mitt förslag och därmed jämföra de senaste årens undervisningsprogram. För landtmäterikursen under läsåret 1906—1907 voro anslagna 140 timmar till undervisning i matematik — jag har dessa uppgifter tryckta framför mig, så att de få väl anses pålitliga. — Vid 1908—1909 års kurs var motsvarande tid 80 timmar och vid 1909—1910 års kurs 75 timmar. Enligt reservantens förslag afses till undervisning i matematik 225 timmar. I mätning-kunskap och fältarbete samt praktiskt landtmäteri undervisas läsåret 1909—1910 162 timmar och för sistnämnda arbeten afses resp. 2 och 4 veckor. Jag har åt nämnda undervisningsämne gifvit 654 timmar och för de praktiska arbetena anslagit 3 månader emellan första och andra läsåret: det är ju ganska ansenligt. Vidare har under läsåret 1909—1910 till undervisning i kemi anslagits 80 timmar, i agronomi etc. 116 timmar. Jag har åt dessa undervisningsämnen tillsammans gifvit 390 timmar.

Juridiken har i Kungl. Maj:ts förslag gifvits 231 undervisningstimmar; i reservationen har jag härför afsett 200, och jag ber få säga, att när jag tog landmäterieexamen var undervisningstiden i detta ämne 79 timmar, och ämnet blef ändock genomgånget ganska grundligt, emedan vi hade en utmärkt lärare. Det må väl medgifvas, att om också behof gjort sig gällande af att undervisningstiden i juridik förlänges, låt vara med åtskilliga timmar, är det ett ganska stort steg från 79 till 200 timmar och säkerligen fullkomligt tillräckligt. Hvad Kungl. Maj:ts förslag om 231 timmar beträffar, vet jag genom meddelande af personer, som känna till, hur undervisningen nu bedrivs i juridik, att den kanske är onödigt vidlyftig och att åtskilligt meddelas, som icke är för en landmätare behöfligt. För öfrigt spela ju några timmar mer eller mindre icke någon roll.

*Om anslag till
landtmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Om anslag till
landmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)

I mitt förslag framhåller jag, att det borde tillkomma Kungl. Maj:t att vidtaga jämkningar i timantalet för de olika undervisningsämnena under de olika åren. Det förbehåller sig äfven Kungl. Maj:t i sitt förslag, och således anser jag icke heller detta vara något på måfå framkastadt, utan är det en tillämpning af fullkomligt samma metod som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen att låta denna justering göras i samråd med institutets styrelse och med de lärare, som undervisa i ämnet. Hvad angår behållningen af undervisningen i ett ämne under ett visst antal timmar, beror den ju såväl på lärarne som på eleverna själfva. Vi böra komma ihåg, att eleverna numera hafva en annan underbyggnad än de hade på min tid, och man må hoppas, att de lärare, som nu hafva elevernas ledning om hand, äro af helt annan kvalitet än förhållandet var under min tid; det beror så mycket på dem, huru fort de drifva fram undervisningen. Hvad en lärare behöfver 200 timmar för att undervisa i, kan en annan meddela på 150 timmar eller lägre. Således, i denna sak torde icke finnas något exakt att utgå ifrån.

Herr statsrådet slutade med att mitt förslag innebar oöfvervinneliga svårigheter. Jag tror mig hafva visat, att så icke är förhållandet. Det är lika lätt att sätta i gång den af mig föreslagna undervisningen som den af Kungl. Maj:t föreslagna.

Det nämndes af en talare här angående eleverna, att det skulle vara mycket bättre, att de finge den praktiska undervisningen vid landmäteriinstitutet eller i landmäterikontoret, som det nu heter, än att få den hos landmätare. Jag ber då att få anföra några rader af hvad jag i reservationen yttrat.

»Eleven bör nämligen lära sig uppfatta och förstå terrängen med alla dess olikheter såväl med hänsyn till rådande växtlighet och jordmån som lutningsförhållanden och lägen i öfrigt, allt för att på ett rationellt sätt kunna på en karta afteckna landskapet. Endast genom ständigt ombyte af terräng, hvilket dagligen sker för en praktisk landmätare, vinnes öfning och förmåga härutinnan.»

Nu är det enligt Kungl. Maj:ts förslag kanske meningen, att de skola ut på Ladugårdsgärdet eller å en annan förhyrd del af en egendom i samma terräng dag ut och dag in. Det är ej detsamma som att vara ute i vida bygder med ständigt ombyte af terräng.

»Genom att närvara vid ägograderingar finnes äfven tillfälle att inhämta någon kännedom om de olika jordarterna, deras större eller mindre alstringsförmåga, orsakerna härtill och därpå grundade åsatta taxeringsvärden. Eleven bör äfven hafva tillfälle att lära sig använda vanligaste mätnings- och ytberäkningsinstrumenten och äfven vinna någon färdighet häri.

Genom att närvara vid ett flertal landmäterisammanträden bör han småningom kunna inhämta kunskap i väsentliga delar af landmäteriförfattningarna och delar af annan rättskunskap, lära sig att affatta protokoll, uppsätta föreningar, likvider m. m. under instruktion och ledning af principalen. Allt detta och annat mera kan ej

plötsligt och på så kort tid som ett år inhämtas af en förut alldeles oinvidg. Men det är ock tydligt, att därest en dylik förkunskap vinnes, undervisningen i själfva landtmäterixamen skall kunna göras mera lefvande och njutbar för eleven. Detta gäller såväl geodesi som jordartslära med hvad därtill hörer och icke minst författningskunskap. Om därför elevtiden bibehålles tvåårig, så skall med en tvåårig kurs för landtmäterixamen, såsom här ofvan i stora drag föreslagits, landtmätaren utgå till sin verksamhet med större mogenhet än med en endast ettårig elevtid och treårig kurs för landtmäterixamen. Uppenbart är äfven, att de kostnader elev måste vidkännas för sin utbildning härigenom blefve betydligt mindre». — Ja, det kommer naturligtvis att öka kostnaderna att ligga här i Stockholm mot att vara på landet, där de också hafva litet betaldt.

Det har vidare framhållits, att landtmätarne bör vara skickliga i jordvärdering. Det har jag också tydligt framhållit. De herrar, som bestrida detta, hafva tydligen icke läst reservationen med någon uppmärksamhet. Ty jag har i min reservation kraftigt framhållit, att just jordgradering och bedömande af jordarter äro mycket viktiga frågor.

Herr Fahlén framhöll, att hvad landtmätarne behöfva är tillfredställande mätningkonst. Det vore besynnerligt, om de icke skulle få god grund lagd med 225 timmars undervisning i matematik, 654 timmars undervisning i mätningkunskap, fältarbeten och praktiskt landmåteri och 3 månaders praktik på sommaren mellan läsåren. Jag tycker, att det är icke dåligt tilltaget, då vi förr hade nästan ingenting.

Så talades det om behovet af differentialkalkyl, integralkalkyl och högre matematik. Hvad differential- och integralkalkyl beträffar, så tror jag icke, att det är alldeles nödvändigt. Jag har aldrig läst differential- och integralkalkyl, och min gamle lärare lektor Jäderin har på min tillfrågan yttrat, att afsikten icke bör vara att utbilda landtmätarne till vetenskapsmän utan endast att inöfva dem att i praktiken kunna använda vissa formler. Däremot är det icke nödvändigt att kunna deducera fram dessa formler.

Vidare undrade herr Fahlén, hvad man skulle säga, om man från undervisningen vid skogsinstitutet borttog diknings- och vattenafledningskonst. Det tror jag visst, att man skulle ogilla, men hvad är det för undervisning, som där gifves? Icke mer än motsvarande kursen vid landbruksinstitutet, och således icke mer än hvad här af mig är föreslaget. Herr Fahlén måtte heller icke hafva fattat min mening här. Meningen är, att gifva landtmätarne all den utbildning, som behöfves för deras arbete, hvilket ju är ganska mycket fordrande. Det är den onödiga påbyggnaden, som jag vill hafva bort: och den egentliga studietiden kan då begränsas i enlighet med det förslag jag gjort. För öfrigt tillåter mitt förslag, att ytterligare ett 100-tal timmar införas i undervisningsplanen på 2 år — om så skulle

*Om anslag till
landtmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)*

Om anslag till
landtmäteriu-
ndervisningens
ordnande.
(Forts.)

anses erforderligt för juridik och några andra ämnen. Någon öfver-
ansträngning bör ändock ej kunna uppstå.

Jag har icke kunnat finna några skäl tala för att Kungl. Maj:ts
förslag bör antagas, utan jag ber fortfarande att få yrka bifall till
reservationen.

Herr Afzelius: Om jag ber att få yttra ett par ord i denna
fråga, beror detta naturligtvis icke därpå, att jag tror mig ha några
föresättningar för att i detalj kunna bedöma det här förslaget, att
bedöma de särskilda ämnenas absoluta eller relativa vikt eller lämplig-
heten af läsplanen. Det kan jag icke göra anspråk på. Men det
finnes dock ett område, från hvilket jag har en icke obetydlig erfa-
renhet — med afseende på skiften. Denna erfarenhet har gifvit
mig den lifligaste känsla af nödvändigheten och vikten af att landt-
mätarnes allmänna bildningsnivå höjes.

I afseende å en skiftesförrättning gäller ju, att den kan öfver-
klagas och att den kan ändras, men jag tror, att knappt på något
annat område i så hög grad gäller, att en ändring eller en rättelse
aldrig kan åstadkomma detsamma som en från början ordentligt
gjord förrättning. Alltid är det tidsförlust och kostnader. Och när
frågan slutligen skall bedömas, såsom herrarne veta, i högsta dom-
stolen, så sitter man där utan tillgång till den mark, om hvilken
allt rör sig. Hvad nu sagts om en skiftesförrättning i gemen, gäller
alldeles särskildt om skiftesutläggning på marken. Jag vet aldrig,
att jag känt mig så hjälplös inför någon fråga, som jag haft att på
ämnetets vägnar bedöma, som inför sådana här skiftesläggningar.
Man har en liflig känsla af att det är något, som behöver rättas,
men man drager sig i det längsta för att skicka tillbaka ärendet och
låta vederbörande göra om det hela. Därför ligger enligt min upp-
fattning stor vikt vid att dessa förrättningar göras så bra som möj-
ligt. För att få en skiftesläggning sådan den bör vara, skall det
naturligtvis vara en viss utbildning hos förrättningsmannen, och jag
kan icke, trots allt hvad jag hört, afvisa den tanken, att gedigen
kunskap i diknings- och vattenafledningsfrågor är af mycket stor be-
tydelse för verkställande af en lämplig skiftesläggning. Därför anser
jag ett bortskärande af denna del af den kulturtekniska undervis-
ningen vara ett mycket stort missgrepp. Men också ett kringskärande
af undervisning i rättsnormer anser jag vara mycket orätt. I dessa
skiftesförrättningar ingår tillämpning af så många normer, ganska
svåra normer, att jag vill se den utmärkte lärare, herr Berggren
talade om, som icke behöver mer än 200 timmar för att lära den
blifvande förrättningsmannen allt hvad han behöver kunna. Icke
skulle jag vilja åtaga mig det. Nog tror jag, att han skall åstad-
komma något mer än den, som undervisade min andre vän på norrbottens-
bänken, som trodde att det var »res nullius», landtmätaren förr hade
att dela. Han skall vara fullt hemmastadd i dessa fina normer,
som det gäller att tillämpa. Ytligheten är mer till skada. Det är,

som sagdt, endast dessa detaljer, jag trott mig våga framhålla, men det är för mig i alla fall nog att icke tveka i valet mellan Kungl. Maj:ts, af sakkunniga myndigheter understödda och väl förberedda förslag och reservantens. Jag röstar därför för utskottets hemställan.

*Om anslag till
landtmäteriu-
dergivningens
ordnande.
(Forts.)*

Herr Lindblad: Då jag varit med om att tillstyrka reservationen i hufvudsak, vill jag anföra skälen därför, och jag behöfver icke, jag kan icke lägga hvarken någon norrlandssynpunkt eller någon landbruksingenjörssynpunkt på densamma. Jag är den förste att kunna instämma med den siste ärade talaren, att det behöfs bättre undervisning för landtmätarne, men jag är ingalunda öfvertygad om att denna undervisning bibringas dem bättre i Stockholm än ute på landet hos en skicklig landtmätare, ty det är väl att märka, att här har nyligen beslutits att höja kurserna från åtta månader till två år, och det är egentligen mot de tre årens teoretiska undervisning i Stockholm, som reservanten herr Berggren vändt sig. Jag är öfvertygad om att hvad vi behöfva få fram, det är att få praktiska män, som äro vana vid jordbruksförhållanden från ungdomen. Går man att hämta landtmätare från städerna och gifver dem aldrig så lång undervisning i Stockholm, så får man icke fram den kategori landtmätare man vill tillskapa, män med praktisk begåfning; det går icke att få dem på denna undervisnings väg utan genom praktik på landet. Om jag vore öfvertygad, att Kungl. Maj:t funnit det rätta skulle jag obetingadt tillstyrka det. Med denna reservation lämnar man dock saken till förnyad pröfning hos Kungl. Maj:t, och jag är öfvertygad, att en ompröfning endast skulle befordra frågan och tillgodose äfven sådana synpunkter, som den siste ärade talaren framhöll. Jag har satt mig i förbindelse med en landtmätare med praktiskt omdöme i denna sak och fått det svaret: vi vilja icke tillstyrka afknappning på elevernas praktiska utbildningstid, emedan de behöfva både två elev-år och dessa tre teoretiska år. Så har det sagts från landtmätarhuset. Jag tror, om Kungl. Maj:t vill taga frågan i förnyad ompröfning, skall man kunna behålla de två praktiska åren men lägga till undervisning i två år i Stockholm, så att man får fram hvad man verkligen behöfver. Nu är att märka, att såväl skiftesstadgan som dikningslagen äro under kommittébehandling och komma snart på Riksdagens bord. Jag tycker det är bättre att se till, hvilka kraf man måste ställa på yrkets utöfvare än att gå och öfverkvalificera dem och sedan efter stadgans antagande få erkänna, att mycket af utbildningen var onödigt. Jag är förvissad, att själfva landtmäteriet behöfver i hög grad reformeras, ty i min praktik såsom domänintendent har jag ofta träffat på stötestenar, omöjligheter af rent formell art. Om vi kunde få bort sådant, ja, helst hela beräkningen med mantalet som grundval och vi finge praktiska landtmätare, skulle hela landtmäteriet vinna på den saken. När jag undertecknade reservationen var det därför, att jag ville, att Kungl. Maj:t skulle taga

Om anslag till landtmäteriundervisningens ordnande.
(Forts.)

frågan i förnyad ompröfning. Af den anledning ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Odelberg, Theoder: Jag ber att få upplysa, att jag lifligt intresserar mig för att landtmätarne skola genom statens försorg erhålla en så god utbildning som möjligt, ty jag erkänner, att den utbildning,, som de för närvarande erhålla är bristfällig. Men att, som nu föreslagits, öka den teoretiska kursen från 38 veckor till tre år med 2,334 föreläsning- och öfningstimmar, synes mig vara väl mycket. Det är icke för kostnaderna, som äro förenade med denna ökade undervisning, som jag har biträdt reservationen, utan därför att jag är fullkomligt öfvertygad att det skall låta sig göra att under två år bibringa eleverna fullt lika goda kunskaper, som under de af Kungl. Maj:t föreslagna tre åren. Men därför fordras, att ej någon inskränkning göres i den praktiska elevantiden, utan att denna fortfarande som hittills bestämmes till två år. Jag tror, att landtmätareleverna komma till den teoretiska undervisningen mycket bättre utrustade, om de varit ute i två år och deltagit i mätningar i olika terräng och i laga skiften samt lärt sig tillämpa lagar och författningar och möjligtvis själfva studerat något. Föreläsningarna i författningskunskap och i de kulturtekniska ämnena blifva då mer lefvande och jag tror, i motsats till en föregående talare, herr presidenten Afzelius, att det då ej skall blifva omöjligt att i dessa ämnen göra någon inskränkning i det af Kungl. Maj:t föreslagna betydliga timantalet. I Kungl. Maj:ts förslag beräknas nämligen i rättskunskap 250 föreläsningstimmar och i de kulturtekniska ämnena 500 föreläsning- och 300 öfningstimmar, eller långt mer än som anses nödigt vid statens landtbruksinstitut under en tvåårig kurs. Vi skola taga i betraktande, såsom reservanten herr Berggren påpekade, att det är fattiga ynglingar, som ägna sig åt denna bana. Det är skillnad på att få en lärotid på 4 år fördelad i ena fallet på en tvåårig praktisk och en tvåårig teoretisk kurs och i andra fallet på en ettårig praktisk och en treårig teoretisk kurs, förlagd till Stockholm. Under den längre praktiska kursen är möjligheten ej utesluten att förtjäna något för bestridande af utgifterna för uppehållet i Stockholm.

Då jag liksom reservanten är lifligt öfvertygad, att man genom två års teoretisk och två års praktisk kurs kommer till samma resultat som enligt Kungl. Maj:ts förslag med tre års teoretisk och ett års praktisk kurs, har jag funnit mig böra biträda reservationen, till hvilken jag anhåller att få yrka bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på föreliggande utlåtande under öfverläggningen yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels

ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Berggren vid utlåtan-
 det afgifna reservationen.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlå-
 tande nr 110, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den af herr Berggren vid utlåtan-
 det afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
 utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 66.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sam-
 manträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 21 och 24 i denna månad bordlagda memorial, nr 5, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtan-
 den nr 1 och 3 med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 85 med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition nr 163 med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner i ämnena.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna, vid behandling af de i utskottets ofvanberörda utlåtan-
 den nr 1 och 3 innefattade ärenden stannat i skiljaktiga beslut i vissa i utskottets nu föredragna memorial närmare angifna afseenden.

I ändamål af sammanjämkning hade utskottet i föreliggande memorial hemställt, att kamrarna, hvardera med frånträdande af sina beslut, såvidt de vore stridande mot här nedan omförmälda

*Om anslag till
 landtmäteriu-
 dervisningens
 ordnande.
 (Forts.)*

*Sammanjämkningsförslag
 ang. reglering
 af prästerska-
 pets aflöning
 m. m.*

Sammanjämkningsförslag ang. reglering af prästerskapets aflöning m. m.
(Forts.)

förslag, ville för sin del antaga samma förslag, hvarje förslag under förutsättning att jämväl de öfriga af Riksdagen godkändes, nämligen

A) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför,
 B) lag om reglering af prästerskapets aflöning,
 C) lag om emeritilöner för präster,
 D) lag om kyrkofond,
 E) grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar, och
 F) ecklesiastik boställsordning,
 samtliga dessa förslag så lydande som utskottets memorial utvisade.

Herr vice talmannen: Herrarne erinra sig nog att, när dessa lagförslag, som nu åter föreligga för Riksdagen, förra gången föredrogos, jag uttalade mina allvarliga betänkligheter mot dem och mina synnerliga bekymmer, om de skulle blifva gällande. Nu föreligga de ånyo och föreligga i en ännu sämre form än då. Då hade man kvar någon förhoppning om att man skulle kunna få en del förbättringar i lagförslagen, om man för dessa kunde anföra goda och obestridliga skäl. Nu föreligger eländet oförbätterligt.

Det föredragna sammanjämkningsförslaget är ett mycket märkligt sammanjämkningsförslag. Om jag först betraktar det från formell synpunkt, så finner jag, att endast i en enda paragraf, den 2, ifråga om emeritilönerna, har verkställts sammanjämkning efter den vanliga formen. Vidare finner jag, att för öfrigt är det endast i fråga om 3 paragrafer i själfva löneruleringsförslaget, som Andra kammaren har gifvit med sig och Första kammarens yrkanden hafva blifvit accepterade. Men härvid bör det icke förbises, att Andra kammarens beslut fattades med fem rösters pluralitet, under det de öfriga röstade för detsamma som Första kammaren, och att under debatten i Andra kammaren uttryckligen uttalades af de förnämsta talarne där att, när man yrkade bifall till hvad Andra kammaren beslutit, man gjorde det endast för att få ett kvittnings-, ett jämkningsförslag. Men i alla de punkter, där Första kammaren fattade andra beslut, än utskottet hemställt om, hafva Första kammarens beslut helt enkelt kastats bort. Och den, som erinrar sig diskussionen här, vet nog, att Första kammarens beslut icke fattades på andra grunder än sådana, som voro fullt oemotsägliga. Allt hvad här har sagts, allt hvad här beslöts har blifvit endast luft i sammanjämkningsförslaget, formellt sedt.

Ser man vidare på frågan realiter, så är det ju tydligt att den nu föreslagna formen för 3 § — den är densamma, som förelåg i utskottets förra betänkande — har väsentligt företräde framför Andra kammarens beslut. Jag är viss om, att Första kammarens ledamöter i utskottet — inom parentes säger jag detta, fastän jag icke behöfver säga det — gjort allt hvad de kunnat för att häfda Första kam-

marens beslut. Men jag föreställer mig, att herrarne — jag menar Första kammarens representanter — skattat medgifvandet i fråga om 3 § i jämförelse med kammarens beslut i andra paragrafer för högt. Efter min uppfattning äro Första kammarens beslut i fråga om andra paragrafer minst sagdt lika viktiga som dess beslut i fråga om 3 §.

Sammanjämningsförslag ang. reglering af prästerskapets aflöning m. m.
(Forts.)

Ja, här föreligger nu denna lönereglering. Hvad innebär den för prästerna? Jag skall icke rivva upp något, hvarom icke redan är beslutadt af Första kammaren, utan jag skall endast fastslå hvad som är följden af, att Första kammarens beslut icke vunnit något gehör. Följden blir, att en stor del af svenska prästerskapet genom denna lönereglering får en löneförminskning, uppgående till i medeltal 40 procent. När hafva herrarne varit med om en sådan lönereglering under senare tider? Vidare innebär sammanjämningsförslaget, att på svenska prästerskapet lagts ett onus, som förslaget gör omöjligt för prästerskapet att utföra. Man har lagt på prästerna skyldigheten att själfva bereda sig skjuts, men beröfvat dem möjligheten att själfva hålla häst. Och hvad är följden af detta? Att svenska prästerna måste ställa sig beroende af möjligen tillfinnandes barmhärtiga församlingsmedlemmar, som vilja hjälpa dem — de 250 kronorna hjälpa dem icke —, och att genom denna bestämmelse i många fall alldeles öofvervinneliga svårigheter beredas för en nitisk präst att utföra sitt ämbete, under det att den mindre nitiske får en mycket god förevändning för att få försumma sitt. För det tredje innebär detta förslag, att åtskilliga präster, som fått minimalöner — hvad som ansetts vara det minsta för en anständig bärgning — sedan skola gå miste om ett ålderstillägg därför, att de hafva mera arbete eller lefva på en dyrare ort. Sammanjämningsförslaget innebär slutligen — ja, jag säger, slutligen: fastän uppräkningskunden kunde fortsättas i långa rader, att präster, som sökt sina befattningar och fått dem naturligtvis under förutsättning och förhoppning, att löneförmånerna för dem skulle blifva någorlunda desamma, som de voro, när de fingo befattningarna, äfven om de enligt sina fullmakter äro underkastade förändringar, beröfvas hvad de ansett sig hafva fått fullmakter på, utan att det, såsom Första kammaren beslöt, beredas dem någon möjlighet till fyllnad genom Kungl. Maj:ts beslut. Den som varit med om att göra upp löneregleringar och då särskildt gifvit akt på, hvilken omsorg man lagt ned på att formulera öfvergångsbestämmelser, så att icke några skola blifva direkt lidande på regleringen, kan icke annat än anteckna såsom ett fenomen, att den enda punkt i löneregleringsförslaget, som innehöll en öfvergångsbestämmelse, har strukits. Här finnes ingen öfvergångsbestämmelse längre.

Jag vill åtminstone hafva till protokollet antecknad, att en lönereglering, liknande denna, aldrig för någon ämbetsmannakår ifrågasatts, långt mindre beslutits. Och om jag någonsin har känt det påkostande att vara riksdagsman, så är det i denna stund. Men

Sammanjämkningsförslag ang. reglering af prästerskapets aflöning m. m.
(Forts.)

jag vågar icke be kammaren om att afslå löneregleringsförslaget. Det finnes någon förhoppning om, att de allra värsta missförhållandena skola kunna i någon mån öfvervinnas genom Kungl. Maj:ts åtgärder vid fastställande af lönereglingar. Jag önskar och vill hoppas, att Kungl. Maj:ts regering — icke den närvarande, ty den lär väl icke få med dessa saker att göra, utan Kungl. Maj:ts regering i kommande tider — må begagna de möjligheter att bota de största orättfärdigheterna och utnyttja de tillfällen, som för Kungl. Maj:ts regering finnas att så göra. Och säkert är, att, när dessa lagar skola begynna tillämpas, det skall visa sig, att det måste göras förslag om modifikationer här och modifikationer där. De herrar, som då sitta här i kammaren, ber jag komma ihåg, hvad de varit med om nu vid lönereglingen, och därför göra hvad de kunna för att råda bot mot de allra svåraste betänkligheterna i här föreliggande löneregling.

Herr Sörensson: Det är nu 14 år sedan denna fråga om utredning rörande ny löneregling för prästerskapet först väcktes på tal i den svenska riksdagen. Snart därefter fattades beslut om en sådan utredning. Den har skett, och det slutliga resultatet föreligger i dag. Vi känna alla detta resultat, och den föregående talarren har framhållit många detaljer däri. Jag skall icke upprepa hvad han har sagt. Jag skall endast tillägga att det icke blifvit så, som jag hade väntat det. Jag har deltagit i detta ärendes behandling på alla förberedande stadier, och jag hade hoppats något bättre, än hvad resultatet blifvit. Det skall villigt erkännas, att för en stor del af det svenska prästerskapet, nämligen komministern, det nya förslaget innehåller väsentlig förbättring i flera hänseenden. Och jag kan icke neka till, att jag gläder mig innerligen öfver, att denna klass af ämbetsbröder, som hitintills varit förbisedd i många hänseenden, får en bättre tryggad ekonomisk ställning. Jag kan icke neka till, att resultatet också i flera hänseenden ställer sig ganska tillfredsställande för kyrkoherdarne. Men de, för hvilka det icke är tillfredsställande, äro de skånska kyrkoherdarne. De komma att lida en så väsentlig minskning i sina löner, att jag är fullt öfvertygad, att 30 à 40 procent är den minskning, som kommer på mängas lott. Och man må säga hvad man vill, att det skall vara lika för kyrkoherdarne här och kyrkoherdarne där, så är det dock alldeles visst, att i Skåne det rådt egendomliga förhållanden, som gjort, att det behöfves mera för en skånsk kyrkoherde. Där är en gästfrihet, och där är en samhällsställning, som gjort, att man ställt större kraf på prästen där än på många andra ställen. Nu blir det omöjligt för honom att kunna på något sätt gå till mötes dessa kraf.

Jag ber om ursäkt, om jag i denna stund tänker på den fest, som i år firats till minne af den tidpunkt, då Skåne knöts för alltid fast vid gamla Sverige. Redan under den närmast föregående tiden hade på prästerna ställts stora kraf att verka för svenska tänkesätt och svensk anslutning hos den skånska allmogen. Den

präst ansågs då vara en af de bästa, som verkade för de s. k. uniformitetssträfvandena eller uniformiteten, och jag är viss om, att de skånska prästerna hafva haft en ganska stor andel i, att Skåne är så genomsvenskt som det är. Den lön, som prästerna nu få för sina sträfvanden i dessa hänseenden under gångna tider, är icke för dem mycket tillfredsställande. Men såsom frågan för närvarande ligger, vågar jag icke taga på mitt ansvar att yrka afslag på detta sammanjämningsförslag, som visserligen för mig ingalunda är tillfredsställande. Jag anser, att frågan bör lösas nu, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till det förslag, som här föreligger i sammanjämningsväg.

Sammanjämningsförslag ang. reglering af prästerskaps aflöning m. m.
(Forts.)

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag skall be att få yttra några ord om det föreliggande sammanjämningsförslaget. Vid första påseendet kan det ju förefalla, som om Första kammaren måste göra oproportionerligt stora eftergifter gentemot Andra kammaren. Men jag tror verkligen icke, att så är förhållandet. Det beror icke på punkternas antal, utan på deras innebörd.

Andra kammaren har visat tillmötesgående i tre eller, om man så vill, två punkter. Den första af dessa är den, som rör 3 §. Där hade Andra kammaren beslutit nedsättning af grundlönerna: för kyrkoherde från 4,000 kronor till 3,500 kronor och för komminister från 2,500 kronor till 2,000 kronor, och dessutom hade Andra kammaren tagit herr Daniel Perssons förslag i fråga om fyllnadsbeloppen, hvilket var högst väsentligt mera otillfredsställande än Kungl. Maj:ts förslag. För att bedöma innebörden af Andra kammarens utskottsledamöters eftergift i denna del, bör man komma ihåg, att summan af kyrkoherdarnes och komministrarnes löner enligt Kungl. Maj:ts förslag uppgår till i rundt tal 10,000,000 kronor. Skulle Andra kammarens beslut härutinnan blifvit Riksdagens, skulle det hafva medfört en minskning i detta lönebelopp af omkring 1,200,000 kronor. Nu hafva Andra kammarens ledamöter i utskottet afstått från att hålla på Andra kammarens beslut och biträdt Kungl. Maj:ts förslag i dessa afseenden.

Vidare hafva Andra kammarens ledamöter i utskottet gått Första kammarens ledamöter till mötes i fråga om 5 §, i hvad den afser minimilöner för prästerna, men denna punkt sammanhänger så nära med 3 §, att den icke har någon själfständig betydelse.

Hvad beträffar emeritilönerna, hafva Andra kammarens ledamöter i utskottet gått med på sammanjämkning så till vida, att dessa löner skulle blifva högst 4,500 kronor, ett medeltal mellan det af Kungl. Maj:t föreslagna och af Första kammaren beslutade beloppet 4,800 kronor för såväl kyrkoherde som komminister samt de af Andra kammaren beslutade beloppen 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister.

I öfriga punkter hafva ju Första kammarens ledamöter i utskottet fått gifva efter, men det är därvid att märka, att dessa

Sammanjämkningsförslag ang. reglering af prästerskaps aflöning m. m.

(Forts.)

eftergifter icke i flera än tre punkter innebära afvikelser från hvad Första kammarens utskottsledamöter i det första utlåtandet tillstyrkt. Först är därutinnan att märka en skiljaktighet rörande maximumlönerna för prästerna. I fråga härom hade utskottet enligt Första kammarens ledamöters mening föreslagit ett maximum af 10,000 kronor. Nu skulle detta maximum i regel blifva nedsatt till 8,000 kronor, utom för pastor primarius i Stockholm och för vissa domprostar. Vidare skulle maximum för det lönetillägg, som Kungl. Maj:t i vissa fall skulle kunna tilldela präster, blifva 1,000 kronor i stället för 1,500 kronor, som Första kammarens ledamöter i utskottet tillstyrkt. Och slutligen skulle den i kyrkofondslagen införda bestämmelse bortfalla, enligt hvilken Kungl. Maj:t skulle kunna tilldela präst, som vid ny lönereglerings tillämpning blefve särskildt lidande, viss ersättning.

I dessa punkter skiljer sig sammanjämningsförslaget från Första kammarens utskottsledamöters mening i första betänkandet. Det må nu vara att beklaga, men mera hafva Första kammarens representanter icke kunnat uppnå, och jag känner mig lifligt öfvertygad om, att det icke skulle kunnat utfalla bättre med andra ledamöter i utskottet från denna kammare. Vi hade ju i utskottet kunnat låta saken falla, och det kan ju Första kammaren göra. Vi hafva emel lertid trott oss icke böra göra det, och jag hoppas, att Första kammaren ej heller gör det. Skulle så ske, rullar Sisyphusstenen ned för tredje gången, för tredje gången under 3 år i följd, och det vore vi i utskottet på båda sidor om bordet öfvertygade om, att ingen regering skulle vilja göra sig den otacksamma mödan att rulla den upp för fjärde gången. Går ej förslaget nu, finnes ingen anledning att antaga, att förslaget skulle gå en annan gång, utan då får man återgå till de gamla, i sina hufvuddrag, kan man säga, tusenåriga bestämmelserna med alla de ojämna och olämpliga förhållanden, som därmed måste vara förbundna.

Man hade kunnat önska, att förslaget i vissa detaljer skulle varit olika mot hvad det är, och somliga önska det ju mycket lifligt, men förslaget måste ändock anses medföra stora och afsevärda förmåner. Jag ber att få framställa yrkande på bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Ekman: Jag har icke kunnat undgå att känna mig smärtamt berörd, då här klandrande sagts, att denna lönereglering är sådan, att något motstycke därtill aldrig förekommit och att den till och med i vissa hänseenden skulle leda till orättfärdigheter. Visserligen hade äfven jag hoppats och tänkt, att löneregleringen på en och annan punkt skulle kunnat blifva något gynnsammare för prästerskapet, än den är, men jag kan ändå icke annat än tycka, att den, såsom den nu föreligger, i det hela är ganska tillfredsställande. Det är måhända sant, att något motstycke till denna lönereglering

ej förekommit på andra områden, men man måste betänka, att icke heller på något annat område sådana ojämnheter i aflöning finnas, som här äro för handen. Aflöningen växlar nu för tjänster af samma art i fråga om kyrkoherdarne från föga öfver 2,000 kronor ända upp till 14-, 15- och 16,000 kronor eller mer, och hvad komministrarne beträffar från 1,800 å 1,900 kronor ända upp till bortåt 8,000 kronor. En viss olikhet i lönerna betingas naturligtvis af pastoratens olika storlek och beskaffenhet, men växlingen i lönebeloppen skulle enligt det föreliggande förslaget inskränkas till: för kyrkoherdarne från i regel lägst 4,000 upp till 8,000 kronor — för domprostar och pastor primarius upp till 10,000 kronor — samt för komministrarne från 2,500 kronor såsom i regeln det lägsta upp till 5,000 kronor. Ungefärliga medellönen komme att blifva för kyrkoherde 5,000 kronor och för komminister 3,200 kronor, detta utom bostad och utom den skjutsersättning, hvarom här förut talats.

Hvad skjutsersättningen beträffar, ber jag få erinra, att den ej uteslutande består i de 250 kronor, som enligt förslaget skulle kunna beviljas från kyrkofonden, utan den i lönen ingående ersättningen efter areal innebär ju också i viss mån en ersättning för skjuts. Ersättningen efter areal växer med församlingarnas ytvidd, och denna ersättning kan i stora församlingar i Norrland gå upp till mellan 2- och 3,000 kronor.

Slutligen vill jag nämna ett ord om den orättfärdighet, som förmenats vidlåda detta förslag. Denna skulle väl ligga däruti, att en del prästmän, som nu sitta med jämförelsevis höga löner, hädanefter skulle få dessa i flera fall betydligt nedsatta. Därom vill jag säga, att, då lönerna enligt 1862 års författning fastställdes, så fastställdes de att gälla för 50 år; hvarje lönereglering gäller nämligen 50 år från löneregleringsresolutionens dag. Därefter kan prästen icke åberopa någon rätt till den förut utgående lönen, utan han måste finna sig i hvad en ny lönereglering kan medgifva honom. Det var vid de nu gällande löneregleringarnas uppgörande icke afsedt, att sådana ojämnheter skulle uppstå, som sedermera hafva uppkommit. Det var ej meningen, att de stora löner, som på många håll nu utgå, verkligen skulle tilldelas prästerna. Men till följd af den sedermera inträffade stegringen af jordens och skogens afkastning, industriens utveckling och mycket annat hafva prästernas löner på många håll vuxit oskäligt. Dessa alltför höga löner *måste* nedsättas, på det att de för låga lönerna måtte kunna höjas till skäliga belopp. Det är detta löneregleringen går ut på, och jag tror, att man härutinnan i det stora hela träffat en lycklig medelväg. Jag kan icke finna, att häruti ligger något orätt.

Om man än på en eller annan punkt skulle önskat förslaget annorlunda, vågar jag dock påstå, att löneregleringen i det stora hela är tillfredsställande och att den bör af prästerskapet med tacksamhet mottagas.

Sammanjämningsförslag ang. reglering af prästerskapets aflöning m. m.
(Forts.)

Sammanjäkningsförslag ang. reglering af prästerskaps aflöning m. m.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Vid den föregående behandlingen af denna fråga tillät jag mig att yttra några ord med hänsyn till den bestämmelse, som då var föreslagen i 11 § 3 mom. angående skjutsfrågans ordnande. Jag påpekade då, att med, såsom där var föreslaget, en skjutsersättning på 250 kronor det, som är det mest önskvärda för närvarande inom den svenska kyrkan eller jag vill hellre säga inom det svenska kyrkliga samhället, skulle blifva i hög grad försvåradt och motverkad, jag menar prästerskapets utträdande i lifvet, prästernas samarbete med sina församlingar på alla de punkter, där verkligen ett sådant samarbete måste af tidsförhållandena anses för synnerligen nödvändigt. Och på denna grund yrkade jag liksom en annan ledamot af kammaren, att kammaren skulle fatta beslut i enlighet med paragrafens lydelse i det kungl. förslaget. Det skedde också.

Beträffande det sammanjäkningsförslag, som nu föreligger, måste jag ju gärna erkänna, att, när det gäller hela lagförslag, sammanjäkningsmetoden måste blifva mera tånjbar, än hvad man under andra förhållanden anser vara det lämpligaste och riktigaste eller åtminstone »striktaste». Och jag ser här sammanjäknningen i fråga om den nu föreslagna lydelsen af 11 § 3 mom. icke blott i och för sig, utan jag ser den i sammanhang med sammanjäkningsförslaget rörande 3 § i lagen om aflöningen. Jag kan ju icke neka till, att här en förbättring i det hela är åstadkommen; men jag vill dock betona, att denna förbättring, sedd från 11 § 3 mom. synpunkt, egentligen kommer att tjäna de medlemmar af prästerskapet, som äro minst lifaktiga, som äro minst nitiska och som af sig själfva kräfva det minsta möjliga arbetet i församlingarna.

Jag skulle således väl hafva skäl att vidhålla mitt yrkande från förra gången, i all synnerhet som det sannerligen icke är endast denna punkt i det föreliggande förslaget, som kan framkalla kritik, om än jag anser, att denna punkt är den väsentligaste och hufvudsakligaste. Men jag skyggar tillbaka, jag såsom föregående två talare, att vilja på något vis stjälp det regleringsförslag, som ändtligen efter ett så mångårigt och sträfsamt arbete nu åstadkommit. Jag kan detta därför, att jag måste erkänna riktigheten af den anmärkning, som redan blifvit framförd, att det dock är en stor klass af vårt svenska prästerskap, nämligen komministrarne, som öfver hufvud taget kommer att genom detta förslags antagande få sin ställning mycket förbättrad.

På samma gång jag förklarar, att jag icke anser det i allo tillfredsställande, måste jag dock på grund af dessa omständigheter sluta med att instämma i yrkandet om bifall till sammanjäkningsförslaget.

Herr Sjöholm: Den ärade representanten på jönköpingsbänken yttrade, att han icke fann det här förslaget så godt och så bra som han önskat, men att han i alla fall ansåg det vara tillfreds-

ställande. Ser man på innehållet i dessa lagar, har man svårt att förstå, att en så upplyst och bildad man kan vara nöjd därmed, men förklaringsgrunden ligger nog däri, att detta till väsentlig del är hans eget verk, och det är så här i världen, mina herrar, att man älskar sina egna barn äfven då de äro missfoster. Herr vice talmannen hade om dessa lagar ett annat omdöme, då han sade, att det var ett riktigt elände, och därutinnan skall jag be att till alla delar få med honom instämma.

Denna fråga är så illa skött ifrån början, under fortsättningen och ända till slutet, att man nära nog, jag ber om ursäkt, kan säga att det är en skam. Jag skall nu ej tala om själfva sammanjämkningen, jag tror i likhet med herr vice talmannen, att den saknar motstycke i vår riksdagshistoria, men att man kombinerat prästvalslagen och prästlöneregleringen är nu en märkvärdighet, som är att lägga ad notam, ty dessa båda saker hafva naturligtvis icke det allra ringaste sammanhang eller böra icke hafva något samband med hvarandra. I ett fall existerar dock här ett visst samband mellan dessa eller det råder en viss harmoni dem emellan — de äro båda lika otillfredsställande, ja, det kan väl sägas, de äro båda lika usla. Jag har förut för kammaren uttalat mig rörande prästvalslagen, jag vill icke upprepa hvad jag då sade och jag behöfver icke heller göra det, men jag yttrade, att Riksdagens beslut skulle blifva ödesdigert för svenska kyrkan, och nu är jag säker på att äfven den här löneregleringen kommer att hafva ödesdiga följder både för svenska kyrkan och svenska staten.

Detta har jag velat hafva antecknad till protokollet, ty jag vill icke bära något ansvar för det beslut, som Första kammaren i dag kommer att fatta i denna fråga.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 20 och 21 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.

I en till Riksdagen den 15 februari 1910 aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition (nr 74) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under förbehåll af kostnadsfri upplåtelse af mark och kontant bidrag af staden Södertälje, Södertälje kanal- och slussverks aktiebolag och C. F. Liljewalchs stärbhus enligt afgifna förbindelser, besluta *dels* utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan, *dels* banans framdragande i ändrad sträckning från Rönninge på fast bro å segelfri höjd öfver

Sammanjämkningens förslag ang. reglering af prästerskaps aflöning m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts)

Södertälje kanal norr om slussen därstädes och vidare genom staden Södertälje, dels anordnande af ett för godstrafik afsedt sidospår mellan Klastorp och Igelsta, dels ock af ifrågavarande arbeten föranledda stationsanordningars utförande, allt för en beräknad kostnad af 6,280,000 kronor; samt att för påbörjande af berörda anläggningar för år 1911 till utgående från riksgäldskontoret anvisa ett belopp af 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på åberopade skäl hemställt, att Riksdagen med anledning af Kungl. Maj:ts föreliggande proposition måtte

a) under förbehåll af kostnadsfri upplåtelse af mark och kontant bidrag af staden Södertälje, Södertälje kanal- och slussverks aktiebolag och C. F. Liljewalchs stärbhus enligt afgifna förbindelser, besluta dels utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan, dels banans framdragande i ändrad sträckning från Rönninge på fast bro å segelfri höjd öfver Södertälje kanal norr om slussen därstädes och vidare genom staden Södertälje, dels ock af ifrågavarande arbeten föranledda stationsanordningars utförande, allt för en beräknad kostnad af 6,200,000 kronor; samt

b) för påbörjande af berörda anläggningar för år 1911 till utgående från riksgäldskontoret anvisa ett belopp af 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Reservationer hade afgifvits

dels af herr *G. Billing* och friherre *J. G. Beck-Friis*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte af Riksdagen till alla delar bifallas;

dels ock af grefve *P. O. L. Klingspor* samt herrar *H. Andersson*, *J. A. Sjö*, *K. Starbäck*, *A. Ekman*, *K. V. Rydén*, *J. Ström* och *O. G. Erikson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts föreliggande proposition endast måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen

a) beslutade utläggning af ytterligare ett järnvägsspår å västra stambanan från Järna station till omkring 1 kilometer söder om Saltskogs station för en beräknad kostnad af 800,000 kronor, samt

b) för berörda anläggning för år 1911 till utgående från riksgäldskontoret anvisade ett belopp af 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Herr vice talmannen: Herrarne ha kanske sett, att jag jämte friherre Beck-Friis antecknat reservation till detta betänkande och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts framställning i alla delar. Skillnaden mellan den kungliga propositionen och utskottets förslag är den, att i den förra äskas ett anslag på 80,000 kronor afsedt att användas för anläggande af en förbindelselinje mellan Klastorp och Igelsta, men i afseende å dessa 80,000 kronor har utskottet hemställt om afslag. Nu veta herrarne kanske allesamman, att om den nu föreslagna järnvägsanläggningen verkställes, kommer Igelsta station icke längre att blifva en station på hufvudlinjen. Igelstaboarna och deras grannar hafva blifvit mycket oroade inför utsikten att mista sin järnvägsstation och sin förbindelse med statens järnväg och därpå kan ju ingen undra, likasom väl ingen torde kunna förneka, att Igelstaboarna hafva rättmätiga anspråk på att i en eller annan form få bibehålla sin förbindelse med statens järnvägar. De hafva haft en sådan i flera tiotal år, och omkring Igelsta station har det uppstått ett helt stationssamhälle, och ingen lärer kunna förtänka dem, om de uppfört sina byggnader och anlagt sina affärer i förhoppning om att de skola hafva denna sin förbindelse för framtiden orubbad. Om jag har byggt eller gjort någon anordning vid station å statsbana, har jag väl gjort det i full förvissning om att där alltid skulle förblifva en orubbad järnvägsförbindelse. Nu är det emellertid så, att denna nya Glasbergalinje skulle icke passera Igelsta, och därför har Kungl. Maj:ts föreslagit, att det skulle läggas ett spår mellan den nuvarande Igelsta station och en plats, som heter Klastorp.

När nu utskottet afstyrker detta, är utskottets motivering, kan det sägas, tvåsidig, ty å ena sidan skrifver utskottet, såsom om utskottet ifrågasatte, huruvida en förbindelseled skulle finnas eller icke, men å andra sidan förutsätter utskottet, att det skall blifva en förbindelseled, men utskottet anser icke att denna ovillkorligen bör ligga mellan Igelsta och Klastorp, utan att det möjligen är lämpligare att förlägga den på annat sätt. Det är, som sagdt, en tvåsidighet i utskottets utlåtande, och då är frågan, hvilken af dessa sidor som är rätsidan. Men den, som varit med i utskottet, står icke tveksam, ty under förhandlingarna i utskottet kom det mycket klart fram, att meningen å afdelningen och sedan äfven i utskottet var, att Igelstaboarna visst icke skulle beröfvas sin förbindelse med statens järnvägar, men att man ansåg, att det kanske vore bättre att låta dem få förbindelse på det sätt, som redan nu finnes, än att anlägga ett nytt spår. Detta torde varit statsutskottets mening, och för min del anser jag alldeles afgjort att det också bör vara Riksdagens mening, men för att nu tvinga afdelningens ordförande upp för att kontrasignera hvad jag sagt om utskottets mening, yrkar jag bifall till reservationen.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Herr vice talmannen har redan nämnt för kammaren hvad som varit utskottets mening, så

*Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)*

*Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)*

att därtill har jag icke mycket att lägga. Det är ju alldeles tydligt att vi ej vilja beröfva Igelsta samhälle dess kontakt med stambanan, men vi hafva icke känt oss öfvertygade om att det förslag, som föreligger i den kungliga propositionen, är det riktigaste och bästa, och det är icke utan att inom Igelsta samhälle råder en ganska stark känsla emot den kungl. propositionen i ett afseende. I den kungl. propositionen föreslås visserligen ett sidospår mellan Klastorp och Igelsta men blott för godstrafik, och detta har gjort samhället misslynt med Kungl. Maj:ts förslag. Nu tänkte vi, att man möjligen kunde stryka tillägget om godstrafiken, men det befanns bättre att icke fatta något beslut alls i det hänseendet, enär det syntes oss ganska troligt att Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen, då de närmare fingo tänka öfver denna fråga, skulle finna skäl bibehålla det nuvarande spåret emellan Rönninge och Igelsta. Jag föreställer mig att det för Igelsta samhälle vore en mycket större fördel att hafva förbindelse med Rönninge, som är en större station, och ej komma fram till en liten anhalt, som Klastorp skulle komma att blifva. Därför tror jag, att utskottet haft ganska goda skäl att icke för närvarande tillstyrka den kungliga propositionen i denna del utan låta Kungl. Maj:t få komma tillbaka med denna fråga något närmare utredd.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Klingspor: De föregående ärade talarne hafva redogjort för skillnaden emellan Kungl. Maj:ts och statsutskottets olika förslag, och jag skall nu be att få redogöra för skillnaden emellan statsutskottets förslag, och det, som undertecknad med flera reservanter framställt.

Denna skillnad är i det hela ganska ringa, ty såväl statsutskottet som vi reservanter vilja bifalla Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att få 500,000 kronor till utläggning af dubbelspår mellan Rönninge och Järna stationer, och af dessa 500,000 kronor skulle 200,000 disponeras redan för detta år. Reservanterna vilja ju på samma sätt ställa till Kungl. Maj:ts förfogande denna summa, men vi hafva tänkt oss, att det vore bättre att under nästa år endast bygga linjen mellan Järna och Saltskogs stationer eller en punkt en kilometer söder om Saltskogs station af det skäl, att man då skulle under tiden noggrannare än förut kunna söka utröna, om den här s. k. Strömslinjen kan vara lämpligare att använda än den af Kungl. Maj:t föreslagna Glasbergalinjen. När man bygger om en gammal eller anlägger en ny bana, skall man väl se till att de olägenheter, som varit förenade med den gamla, i någon mån blifva afhulplna och därjämte se till, att man erhåller den kortaste vägen, på samma gång som man får den bästa. Strömslinjen är vid jämförelse med Glasbergalinjen väsentligt kortare, $2\frac{1}{2}$ kilometer kortare, och hvad betyder $2\frac{1}{2}$ kilometer, då det är fråga om att trafikera en järnväg? Det står i papperen och det ha herrarne nog sett, att det kostar 22,000

kronor per kilometer om året för en enkelspårig bana, och då kan man väl, antager jag, räkna på en kostnad af 33,000 kronor för en dubbelspårig. Beräknar man sedan hvad det skulle blifva för 2 $\frac{1}{2}$ kilometer, kommer man ju till en summa af cirka 83,000 kronor om året, som det skulle blifva billigare att trafikera Strömslinjen än Glasbergalinjen, och då kan det göra mindre om Strömslinjen blifver något litet dyrare i anläggning än den andra linjen.

Det är för resten ganska ovisst, om den blifver dyrare, därom vet man ingenting bestämdt. Kungl. Maj:t säger visserligen, att dalgången vid Strömslinjen blir ganska dyrbar därför att banan där skulle gå fram öfver 12 å 14 meters djup lös lera. Men förra året hörde vi civilministern säga, att Glasbergalinjen vore så förfärligt farlig, där är lös lera och hvarjehanda svårigheter att kunna komma fram, och vilja herrarne hafva en Bohusbana till, sade han, skall ni taga Glasbergalinjen, Ja, mina herrar, så lät det i fjol, men nu är det icke längre farligt med den lösa leran på denna linje, utan nu går Glasbergalinjen mycket bra. Nu är det däremot sundet vid Strömslinjen, som är så farligt, och där skulle det vara 12 å 14 meters djup till fast botten. Men det är väl ej så svårt att gå fram öfver en sådan terräng, man kan ju till en del ersätta den höga banken, som där är föreslagen, med t. ex. en bro, hvilken nog icke behöfde blifva så lång och icke heller så hög som ett af förslagen vill göra den. Det är nämligen föreslaget att bygga en station bakom järnvägens verkstäder, och då skulle man hafva en stationsplan på en kilometer. Läger man nu stationen en kilometer söder om Saltskog, skulle detta medföra en jämn lutning från kanalöfvergången, och då får man banken öfver dalgången vid Ström omkring 10 meter lägre, än hvad annars vore möjligt, och då blefve ju banken icke på långt när så stor.

Jag var med vid östra stambanans byggande, där var ett liknande förhållande på den svåraste punkten å denna bana, där man skulle gå öfver en s. k. bottenlös dalgång, och tvenne broar skulle anläggas ej långt från hvarandra. Det gjordes mycket noggranna undersökningar och det tycktes vara ganska svårt att säga, hur man borde gå fram. Men då utskickades ingenjörer, som på flera olika ställen gjorde undersökningar och kollationerade sina förslag med hvarandra, och efter en mycket grundlig utredning kom man på detta sätt till ett tillfredsställande resultat. Skulle man nu icke kunna göra på samma sätt i afseende å Strömslinjen, låta undersöka den något mera grundligt, än hvad som förut skett, och sedan se till hvad man kunde komma till för resultat. Och det sker ju för öfrigt ingen skada, om man uppskjuter denna fråga ett år, under hvilket man ju kan bygga från Järna till Saltskogs station; man kan ej förlora något, men man kan möjligen vinna ganska mycket. Det skulle kunna hända, att en riktigt noggrann undersökning gäfve vid handen, att det skulle kunna för statsverket ställa sig så förmånligt, att man möjligen kunde inbespara någon million genom att taga Strömslinjen, och hvarför då

Ang. ytterligare ett järnvägs-spår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer
m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

icke göra detta försök. Vi reservanter ha åtminstone trott, att man borde gå till väga på detta sätt, och därför ber jag att få yrka bifall till vår reservation.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag skall be att få börja med att bemöta några af de siffror, som anfördes af den siste ärade talaren, då han talade för sin reservation. Han nämnde, att den linje, som reservanterna föreslagit, den nya s. k. Strömslinjen, skulle vara $2\frac{1}{2}$ kilometer kortare än den af Kungl. Maj:t föreslagna linjen, och då kunde man lätt räkna ut, hvilken stor fördel det skulle medföra att begagna Strömslinjen, om man tänkte på trafikkostnaden pr kilometer. När grefve Klingspor så yttrade sig, underlät han emellertid att räkna med den linje, hvilken man fortfarande måste hafva kvar, nämligen från stationen vid Näset och fram till stationen vid Södertälje och som fortfarande får lof att trafikeras af statsbanan. Om denna linje räknas med, blir hela den mycket beprisade skillnaden i trafiklängd ej mer än 0,6 kilometer.

I afseende å öfvergången vid Strömsundet, vet en hvar, som tagit kännedom om handlingarna i detta ärende, att det är förutsatt att där göra en mycket dyrbar bank, den största bank som skulle finnas i Skandinavien, icke mindre än 350 meter lång och hvilande på en mycket svag botten. Man är icke säker, om den kommer att stå sig utan dryga kostnader. Nu yttrade grefve Klingspor, att den där banken är det icke så alldeles gifvet att man behöfver bygga, ty man kan ju bygga en bro och det blefve mycket billigare. Jag ber att få nämna, att järnvägsstyrelsen, innan den framlade förslaget om denna stora och dyrbara bank, undersökt möjligheterna af att där lägga en bro, men man fann, att bron skulle blifva väl så dyr som banken, och fördelen med en bank, när den väl är färdigbyggd, är ju den att en bank är vida hållbarare än en bro, hvilken senare alltid är underkastad ett dyrbart underhåll.

Sedan talade grefve Klingspor om — jag förstår dock ej riktigt hvad han sade och hvad som härutinnan förekommer i reservationen — att man skulle slippa ifrån så stora fyllningar, därför att man skulle komma att få en sakta lutning där. Förstår jag honom rätt, tänkte han visst, att den en kilometer långa stationsplanen skulle gå i en sakta lutning, men jag undrar, om detta egentligen skulle blifva så fördelaktigt.

Emellertid säger grefve Klingspor: vi reservanter vilja hafva dubbelspår, men vi vilja afbida mera utredning och det är ju ingen skada att vänta ett år, man kan börja bygga mellan Järna och Saltskog och bevilja penningar därtill. Men jag tror, att det skulle blifva ganska ödesdigert, om man ginge med på detta förslag, ty man riskerar då att ej få denna svåra öfvergång färdig i tid. Nu har man sagt, att det ej skulle behövas att få detta dubbelspår färdigt förrän vid 1915 års ingång, ty det är då som det mest skulle krävas, när nämligen den nya banan blifver färdig emellan Järna och Norrkö-

ping. Men jag ber få fästa uppmärksamhet på att enligt entreprenadkontrakter, som äro uppgjorda för linjen Järna—Enstaberga, hvilken sistnämnda plats ligger nära Nyköping, kommer denna del att blifva klar redan den 1 juli 1913, och då är det ju alldeles naturligt, att ifrån dessa trakter kommer det att blifva en mycket stor tillförsel på Stockholm och att det då blir mycket svårt att uppehålla trafiken, som redan är så svår att uppehålla på det enkla spåret där. När jag säger, att jag tror det skulle vara omöjligt, om ej beslut fattas nu i år, att kunna få det färdigt till denna tid, så beror det på upplysningar, som jag inhämtat angående den långa tid, det tager att bygga en så stor bro som den, hvarom här är fråga. För det första tager det en rundlig tid att uppgöra erforderliga ritningar och sedan tid för verkstaden att få denna bro i ordning, hvilken tid nog måste beräknas till öfver 2 år, och då är det ju tydligt, att om beslutet fattas först nästa riksdag, kan dubbelspåret ej vara färdigt 1913, och det låter tänka sig, att man under slika omständigheter ej ens får färdigt till 1914 års slut, och det vore en riktig olycka, när man vet, hur svårt det redan nu är att ordna trafikförhållandena.

En annan olägenhet af frågans uppskjutande, som visserligen kan anses vara af mindre vikt, men som i allt fall är en olägenhet, är den, att, om man tager Kungl. Maj:ts förslag, har man ju fått ganska värderika erbjudanden från Södertälje stad både i afseende å markupplåtelse och penningar. Södertälje stad har sagt sig vilja göra dessa erbjudanden, men endast för den händelse, att järnvägen blir beslutad i år. Nu tror jag väl att Södertälje stad möjligen, äfven, ifall frågan blifver uppskjuten, kommer att stå vid dessa erbjudanden till ett annat år, men jag vet det icke. Hvad som däremot lär vara alldeles säkert är, att de erbjudanden, som gjorts från grosshandlare Liljewalchs stärbhus om de 13,000 kvadratmeterna, ej lära stå, om icke beslut fattas vid denna riksdag.

Grefve Klingspor talade vidare om hvad civilministern yttrade i fjol, då han varnade för Glasbergalinjen och sade, att detta kunde vara att skapa oss en ny Bohusbana. Jag minnes visserligen icke, om civilministerns ord föllo sig just så, men jag minns, att han talade för den s. k. »hårnålskroken», och Glasbergalinjen togs då upp för att slå ihjäl »hårnålskroken», och det kan ju vara möjligt, att civilministern sade något sådant. Jag tror nog också, att civilministern hade goda skäl, då han den gången varnade för denna linje, ty de undersökningar, som då voro gjorda i fråga om denna linje, voro ej så grundliga, som de, hvilka sedan blifvit utförda. Nu har man de allra säkraste förhoppningar, att de undersökningar, som gjorts beträffande Glasbergalinjen, äro så tillförlitliga, att man ej behöfver hysa någon fruktan för sådana kalamiteter som de, hvilka ägt rum vid Bohusbanan.

Jag skall be att få nämna ett par ytterligare skäl, som enligt mitt förmenande tala kraftigt för den nu föreslagna Glasbergalinjen

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Bönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

och mot Strömslinjen. Med Glasbergalinjens antagande slipper man ifrån med en station vid Södertälje; annars skulle man få en station vid Näset och en vid Södertälje. Det är icke så, att man kan behålla den gamla stationen vid Södertälje, den är för liten och ligger galet, den får lof att flyttas och det blefve kostsam att hafva tvenne stationer. Detta slipper man, som sagdt, om man tager den af Kungl. Maj:t föreslagna linjen.

Ett annat skäl, som synes mig nästan mest tala emot Strömslinjen och för Glasbergalinjen, är att man då icke heller lagt något hinder i vägen för den föreslagna nya kanalen vid Södertälje. Herrarne veta, att Södertälje kanal nu är ganska liten och smal, och därför är det uppgjort ett nytt och ganska storartadt förslag till nybyggnad, och om det någon gång kommer till utförande, går det mycket bra med Glasbergalinjen, där man går öfver Södertälje kanal vid norra ändan af kanalen, hvilket däremot fullständigt omöjliggöres, om man skulle gå på Strömslinjen. Nu invänder man, att det nya kanalförslaget såsom alldeles för dyrbart aldrig kommer till utförande. Det talas om att det skulle kosta 4 millioner eller så omkring, och det är väl möjligt, att det icke kommer att realiseras. Men jag tror dock, att här föreligga så viktiga intressen, som tala för saken, att det en gång förr eller senare kommer till utförande. Ty vi skola komma ihåg, mina herrar, att det är icke blott här fråga om Södertälje stads intresse. Det tror jag nog, att Södertälje stad icke skulle mäktat att ensam bygga kanalen. Men det är på samma gång ett stort och viktigt intresse för samtliga Mälarstäderna, hvilkas utveckling kan vara i ganska hög grad beroende på att en sådan kanal som denna kommer till stånd. Jag tror därför att man, innan man förkastar tanken på att icke omöjliggöra en sådan kanal, bör noga betänka sig.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fränckel: Vi stå nu åter framför den frågan, huru det skall förfaras, då västra stambanan skall förses med dubbelspår längre söderut. Jag ber då att få påminna om, att då någon af våra stambanor skall förses med dubbelspår, är det vanliga förfarandet det, att man bredvid det befintliga spåret lägger ett spår till. Så skulle man nog ha gjort äfven på detta ställe, men här stöter man på Södertälje kanal, och då blir det genast vind i seglen. Naturligtvis blef det då svårigheter på detta ställe. Man kunde icke utan vidare fortsätta med dubbelspåret på grund af den svängbro, som ligger där.

När man nu stod inför en sådan kalamitet, att man måste göra alla möjliga försök för att med så små kostnader som möjligt tillgodose det behof, som föreligger, — hvilken hänsyn har då järnvägsstyrelsen tagit till den frågan, i hvad mån detta kan vara möjligt utan att åsamka staten allt för stora kostnader? Det enklaste sättet är ju det, som kommit fram. Man säger: här kan man icke komma

öfver; jag behöfver en hög bro öfver kanalen. Då kommer jag lättast ifrån det, om jag kröker min bana, oberoende af om det gör två eller tre kilometers förlängning, och går in med det kostnadsförslag, som en sådan anordning kräfver, äfven om det, som nu, slutar på en summa af 6,200,000 kronor. Man får antaga, att då järnvägsstyrelsen tillåtit sig att framkomma med ett så beskaffadt förslag, järnvägsstyrelsen ansett, att det är staten, som betalar, och att frågan i hvad mån det kan vara behöfligt, att statens järnvägar lämna någon afkastning, den rör icke statens järnvägsstyrelse. Jag tillåter mig denna anmärkning, då förslaget slutar på denna summa af 6,200,000 kronor. Och jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att detta utgör en tredjedel af hela kostnaden för Bohusbanan, och att detta dubbelspår blir dyrare än hela den 12 mil långa Orsa—Sveg-banan, som gick på 6 millioner. Men, som sagdt, denna kostnadsfråga har icke rört järnvägsstyrelsen.

Statsutskottet har vid behandlingen af denna fråga velat gå något försiktigare till väga, och statsutskottet har därför begärt af järnvägsstyrelsen ett förslag på kostnaderna för att bibehålla banan i dess gamla läge, men höja bron öfver kanalen till 10 $\frac{1}{2}$ meter, för att kunna jämföra detta kostnadsförslag med de föreliggande. Detta tyder på, att till och med statsutskottet ryggade tillbaka för de kostnader, som här äro i fråga. Hvad fick man då för svar af järnvägsstyrelsen? Jo, man fick ett svar, som var af den beskaffenheten, att det icke var något svar. Jag har tagit del af det och fann, att man icke kan begagna sig af det svaret. Man var i utskottet, liksom man tydligen varit det hos Kungl. Maj:t försatt på den förmodan, att järnvägsstyrelsens förklaring var, att något annat än Igelstalinjen icke är möjligt, och att allt annat bör slås ihjäl. Men här är dock att fästa afseende vid, att äfven med den beräkning, som återfinnes i det svar, som ingått från järnvägsstyrelsen på förfrågan om 10 $\frac{1}{2}$ metersbron, och som innehåller mindre naturliga siffror, kostnaden vid detta förslag dock stannar vid 3,138,000 kronor. Och det kan ju tyckas, när millionerna rulla så, som de för närvarande göra vid statens järnvägar, att differensen mellan 3,138,000 kronor och 6,200,000 kronor ären bagatell! Men jag vågar påstå, att om det hade funnits något intresse för detta enklare förslag, hade man bort kunna lyckas genomdrifva det förslaget. Järnvägsstyrelsens svar till Kungl. Maj:t, att man icke kunde fästa afseende vid förslaget *om en rörlig bro*, tillbakavisar jag därmed, att det bevisar, enligt min uppfattning, fullständig okunnighet om, hvilka resultat som man numera kan vinna med rörliga broar.

Järnvägsstyrelsen har i denna fråga intagit samma ståndpunkt som för 10 år sedan. Jag hade då den äran att sitta såsom ledamot i den kommitté, som skulle behandla frågan om västra stambanans införande till Stockholm. Det program, som järnvägsstyrelsen hade uppgjort för oss, innehöll, att västra stambanan skulle föras öfver

Ang. ytterligare ett järnvägs-spår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

Mälaren på segelfri höjd, emedan man kommit till den ståndpunkten, att sjöfarten måste skiljas från järnvägstrafiken, och att man icke kan nöja sig med att ha det på annat sätt. Kommittén hade icke annat att göra än att ställa sig detta till efterrättelse, och kommittén uppgjorde sitt förslag, som var enhälligt, med en så beskaffad högbro, men det slutade på en kostnadssumma af 38 millioner. Den dåvarande regeringen tyckte, att detta var allt för mycket, och ansåg sig icke kunna lägga fram förslaget för Riksdagen, utan remitterade det ytterligare till järnvägsstyrelsen. Hvad blef nu följden af detta? Jo, att en ny kommitté tillsattes, som dock var mera inskränkt till antalet; den bestod af två af Stockholms stad utsedda teknici och två från järnvägsstyrelsen. Denna kommitté kom genast under fund med, att man icke längre kunde hålla på principen att bygga broar med segelfri höjd, för att klarera några segelskutor, utan att man kunde nöja sig med att bygga en hög bro, men som var så till vida rörlig, att vissa båtar kunde släppas igenom. Denna kommitté upptog i sitt betänkande en bro öfver Söderarm, på 10 1/2 meters höjd, men en s. k. klaffbro, så att den skulle kunna släppa igenom äfven mastade fartyg.

Nu hör jag, att man säger: »Det är icke värdt att tala om den saken, ty den behandlades i fjol. Södertälje kanal kan icke vara nöjd med en klaffbro. Södertälje behöfver fri sjöfart.» Äfven i detta afseende tror jag, att det skulle ha varit lyckligt, om järnvägsstyrelsen tagit bättre reda på saken. Den bro, som här i Stockholm var föreslagen, var afsedd att vara en klaffbro på 10 1/2 meters höjd. Den skulle dock ha den egenskapen, att af de 29,000 fartyg, som föras genom slussen till Mälaren, kunna släppa igenom 82 % utan att bron behöfde öppnas. Man frågar då: »Om det är möjligt för stockholmstrafiken att vara tillgodosedd med en sådan anordning, hvarför skulle det då icke vara möjligt för södertäljefrafiken? Den skrifvelse, som i anledning af statsutskottets förfrågan lämnats från kanalstyrelsen till Kungl. Maj:t, visar, huru många båtar, som kunna gå under en sådan bro, och huru många icke. Men när man gran-skar saken närmare, huru förhåller det sig då? Jo, man antager, att dessa kanalbåtar, dessa nyköpingsbåtar och norrköpingsbåtar, måste ha master, som skola vara högre än skorstenarna. Nu har jag sökt få reda på, i hvad mån det är nödvändigt för ångbåtar i en sådan sjöfart som denna att ha master, som äro högre än skorstenarna, och man har upplyst mig om, att dessa ångbåtars master icke ha något annat ändamål än att bära upp ångbåtens lanternorna. Men är det så, då behöfver man icke ha masterna högre än skorstenarna och då kunna 96 % af fartygen gå under denna bro på 10 1/2 meters höjd. Jag säger detta för att styrka, att man icke vid behandlingen af denna fråga tagit hänsyn till de medel, som finnas för att nedsätta kostnaderna för en så beskaffad anläggning. Dessutom vill jag påpeka, att denna samma järnvägsstyrelse, som med ett penndrag förklarar för Kungl. Maj:t, att man icke kan nöja

sig med en rörlig bro, samtidigt bygger en rörlig bro på Bohusbanan, där denna korsar Göta älf. Denna älf kan ju icke mäta sig med Södertälje kanal! Men den är väl ändå af beskaffenhet, att man bort taga hänsyn till frågan. Och där bygger man nu en stor, rörlig bro.

Hvad har man vidare för jämförelser? Man har sammanbindningsbanan i Stockholm. Den har naturligtvis ett sådant höjdläge, att några båtar icke kunna passera under bron. Den bron passeras dock nu af 82 tåg per dygn, och ännu har icke någon sådan olägenhet af denna bro uppträdt, att man kan säga, att den bron kan anses vara ett hinder för *all* sjötrafik, såsom järnvägsstyrelsen behagar påstå i den här frågan. Man har ock här i Stockholm vid Ålkistan en nybyggd, så beskaffad bro. Den passeras af 102 tåg per dygn, och ännu har jag icke hört talas om någon olägenhet af den brons begagnande. Men det är icke skäl att göra någon jämförelse mellan en sådan liten bro och Södertälje! Detta fall kan ju möjligen mäta sig med Chicago! Chicago har för närvarande en bro, som befares af 250 tåg per dygn på dubbelspår, och denna bro öppnas 50 gånger per dygn. Men, som sagdt, i Södertälje räcker icke en sådan bro!

Nu har järnvägsstyrelsen, för att riktigt slå ned principen om en så beskaffad bro, gjort upp en tidtabell för år 1915 och visat, att om den tidtabellen tillämpas på denna linje år 1915, skulle där passera 72 tåg per dygn. Och då skulle man icke alls kunna öppna bron för trafiken i kanalen. Äfven detta är en så absurd uppgift, att man skall vara ganska obekant med järnvägsteknik för att behöfva taga den för god. Hvarför har då denna uppgift tillkommit? Jo, därför att man i Södertälje beträffande tågbron tillämpar ett reglemente, som jag icke tror tillämpas på någon annan bro i Europa. Det är föreskrifvet, att bron skall vara stängd 15 minuter, innan tågen anlända. Ja, det är visserligen så, att det står så i reglementet, men i verkligheten tillämpas det nog icke. Det är nog bra att ha dessa 15 minuter, då man vill begagna sig af dem för att stänga af alla båtar, men, som sagdt, i vanliga fall tillämpas den icke. Brovakten har på enskild väg blifvit tillfrågad, huru det förhåller sig med tillämpningen af denna regel, och han har svarat, att den ofta icke tillämpas. Hvad har man nu i Södertälje gjort för att ackommodera trafiken på kanalen, som man förklarat så svårt hindras genom en svängbro? Jo, ingenting. Man har icke ens förskaffat sig en elektrisk inhalningsapparat för att få båtarna fortare igenom; man har icke ens skaffat sig elektrisk belysning, så att kanalen kan trafikeras på natten, hvilket länge varit förhållandet vid Stockholms sluss. Detta oakadt säger man, att det bara är svängbron, som lägger hinder i vägen för trafiken.

Men man säger också, att det är omöjligt att göra en klaffbro öfver Södertälje kanal, ty det gäller hela kanalens framtid. Ja, hvad menas då med Södertälje kanals framtid? Af öfverstelöjtnant Broomé

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer
m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare ett järnvägs-spår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer
m. m.
 (Forts.)

har blifvit verkställd en utredning rörande Mälarens reglering. Denna utredning har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort till sin och publicerat för 2 år sedan i ett särskildt betänkande. Och i denna utredning står det, att Södertälje kanal i sitt närvarande skick är dålig, och att man bör tänka sig en förbättring af kanalen, och att detta, enligt ett af öfverstelöjtnant Broomé uppgjort förslag, skulle kosta 4,600,000 kronor. Detta förslag har Kungl. Maj:t icke ansett möjligt lägga fram, ty man ansåg, att trafiken ännu icke kräfde det. »Men södertäljeborna», säger man, »kunna ju icke nöja sig med en kanal enligt öfverstelöjtnant Broomés förslag.» De ha uppgjort förslag till en större kanal, som skulle kosta 6,600,000 kronor. Och om denna kanal har öfverstelöjtnant Broomé förklarat i sin skrivelse, att den är så olämplig, att han icke vill tillråda Kungl. Maj:t att ens beträffande densamma begära någon utredning; han anser den icke vara möjlig.

Det kan ju icke förvåna, om den, som har litet intresse för att de medel, Riksdagen lägger ned på sina statsjärnvägar, och som den förut nedlagt med nöje, därför att järnvägarna sköttes väl och lämnade god afkastning —, det kan icke förvåna, säger jag, om en sådan person, när han står inför sådana siffror som nu i dag 6,200,000 kronor och nyss 21 millioner till Porjus och 11,100,000 till nya järnvägsanläggningar frågar sig: »är det nödvändigt att nu lägga ned 6,200,000 kronor för att få denna sak genomförd?» Och man ser ju, hur hela saken ligger. Järnvägsstyrelsen har framlagt förslaget om »hårnålskroken» i samma skick som i fjol och har ogeneradt framlagt det, oaktadt Första kammaren med 90 röster mot 38 och Andra kammaren med 130 röster mot 31 afslog detta förslag. Kungl. Maj:t har dock ansett, att detta skulle vara att fresta Riksdagen väl hårdt, och Kungl. Maj:t har därför gått öfver till den så kallade Glasberga linjen, som har den fördelen, att den icke medför så stor förlängning som den föregående. Det är dock mycket märkvärdigt, att i den kungl. propositionen som motiv för öfvergången förekommer, att från Riksdagen uttalats den åsikten, att Glasbergalinjen vore bättre. Jag har tagit del af den skrivelse, som af Riksdagen afläts till Kungl. Maj:t i denna fråga, och jag har funnit att den i sin motivering icke innehåller ett ord om ett dylikt företräde, utan den innehåller kort och godt, att Riksdagen icke kunnat bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Således fanns icke det skälet, för att Kungl. Maj:t skulle öfvergå till Glasbergalinjen.

Utskottet har nu tillstyrkt Glasbergalinjen, men för att göra den mera smaklig, har det afprutat 80,000 kronor för ett bispår till Igelsta. Ja, jag får säga, att jag tror, att utskottet har mycket svårt att stå för detta, ty så mycket som jag haft att göra med järnvägar, har jag alltid funnit det vara en önskan, att järnvägar, en gång öppnade, skola fortfarande få trafikerats, åtminstone i någon form. Det har till och med gått så långt, att när enskilda järnvägar kommit på obestånd, Kungl. Maj:t gjort alla möjliga försök, för att tra-

fiken på dem skulle kunna uppehållas obehindradt. Och jag anser, att detta varit med rätta. Och jag antager, att hufvudskälet därtill, att så skett, varit detta: »huru skulle man kunna stå till svars för att tillämpa vår expropriationslag, att med den lagen i handen förmå jordägare att afstå jord till järnvägen och sedan, när det faller oss in, sluta upp med trafiken och säga: ja, nu har ni haft järnväg en tid, men nu få ni vara nöjda utan». Mig förefaller en sådan åtgärd ganska drakonisk. Jag kan icke finna annat, än att om man går med på en så beskaffad åtgärd som Glasbergalinjen, man äfven bör bifalla bispåret till Igelsta. Jag finner ingen anledning att göra denna besparing på 80,000 kronor. Den skulle fullständigt sväfva i luften.

Redan när jag var ute och såg anordningarna, fann jag, att den mark, som skulle afstås vid Södertälje, var upptagen till taxeringsvärdet. Men tro herrarne verkligen, att man kommer att nöja sig med taxeringsvärdet, då det blir fråga om att afstå denna mark? Nej, med den erfarenhet man har om, huru det plägar ske i dylika fall, kan man icke tro det. Då vilja de nog ha 50 procent högre pris. Och då spela nog de 80,000 kronorna en mycket liten roll.

Nu kommer jag till reservationen. Reservanterna ha, med fästadt afseende på att järnvägsstyrelsen, som det synes af ren okunnighet skjutit undan frågan om en rörlig bro, ansett, att man borde försöka en annan linje, och därför förenat sig om Strömmlinjen. Hvad bevisar detta? Jo, det bevisar, att det förslag, som kommit från järnvägsstyrelsen, icke varit tillräckligt underställt sakkunnig myndighet. En ung, framstående man har uppgjort detta förslag. Man har icke ens rådfrågat chefen för statens järnvägars nybyggnader. Man har ansett, att detta arbete på 6,000,000 kronor varit ett vanligt reparationsarbete, och att man således icke behöfde fråga chefen för nybyggnaderna. Man har icke heller frågat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, oaktadt frågan i högsta grad berör kanalen. Och häraf följer, att det förslag, som här föreligger, i afseende å kostnaderna är i högsta grad otillförlitligt, hvarför det, äfven om Riksdagen i år skulle besluta antaga det, bör undergå en noggrann revision. Det går till och med så långt, att om en enskild järnväg begär koncession med ritningar och stakning, om dessa äro bristfälliga, den fått ett blekladgt nej, emedan Kungl. Maj:t icke är van att taga emot sådana förslag.

För mig står således frågan så, att jag anser, att den möjlighet, som här ställes i utsikt att erhålla förnyad undersökning, är i högsta grad beaktansvärd, och att det medför den fördelen, att man icke uppehåller den viktiga frågan om påbörjande af dubbelspåret på den del, hvarom det icke råder någon meningsskiljaktighet. Det är därför, herr talman, som jag tager mig friheten yrka bifall till grefve Klingspors m. fl:s reservation.

Herr statsrådet grefve Hamilton: Till en början ber jag att få gratulera den sista talaren till den själföfvervinnelse, som han

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

lyckades nppå, i det att han yrkade bifall till reservationen. Ty hela hans sista anförande var en återklang från den tiden, då han förklarade det absolut orimligt att föra fram en bro på segelfri höjd öfver kanalen, men icke desto mindre slutade han med att yrka bifall till ett förslag, som fastslog detta som det enda riktiga. Och därför tror jag mig icke behöfva tala om, huruvida man skall föra fram bron på segelfri höjd. Jag vill blott erinra om, att Kungl. Maj:t, liksom alla, som deltagit i frågans utredning, med undantag af herr Fränckel, alltid häfdat och äfven i fjol häfdade den åsikten, att frågan icke kan lösas på annat sätt än genom brons framdragande på segelfri höjd öfver kanalen. I fjol förenade sig statsutskottets majoritet med Kungl. Maj:t om denna uppfattning. Men några reservanter och bland dem herr Fränckel ansågo, att krafvet att föra fram bron på segelfri höjd ingalunda var oefftergiftigt. Nu i år ha både statsutskottets majoritet och dess minoritet, med hvilken senare herr Fränckel instämmer, enstämmigt anslutit sig till Kungl. Maj:ts åsikt i denna punkt och förklarat, att det är det enda sätt, hvarpå frågan kan lösas.

Nu sade herr Fränckel — det kom igen gång på gång —, att dessa beräkningar, som gjorts af järnvägsstyrelsen, skulle vara otillförlitliga. Som herrarne finna på sid. 14, har jag ansett mig på grund af dessa beräkningar kunna framhålla, att alla de linjer, som äro här upptagna, äro så fullständigt utredda, att hvilken som helst af dem väl kan läggas till grundval för ett beslut i frågan, detta dock med den reservationen, att Strömslinjen torde bli dyrare, än hvad Kungl. Maj:t beräknat. Herr Fränckel gick mycket långt i sitt klander af och sin misstro mot järnvägsstyrelsen. Han gick så långt, att han sade det vara förvånande, att järnvägsstyrelsen kunnat tillåtas komma med så orimliga siffror, så orimliga beräkningar, och han sade, att man skulle vara »ovanligt grön i järnvägsteknik för att taga dem för goda». Man blir nästan förskräckt, när man tänker på, att det är en gammal tjänsteman i järnvägsstyrelsen, som talar på det det viset och tror sig ha den erfarenheten, att järnvägsstyrelsen icke verkställer sina utredningar efter bästa förstånd och samvete och icke grundar dem på verklig, grundlig sakkunskap. För min del tror jag, att jag snarare föredrager den »grönhet» i järnvägsteknik, som råder inom järnvägsstyrelsen, än den, som herr Fränckel tyckes hafva blifvit bekant med.

Jag skall be att få erinra herrarne om, att den s. k. »hårnålskroken», Igelstalinjen, i fjol kostade 4,800,000 kronor. Kungl. Maj:t har icke varit i stånd att kunna lägga fram ett billigare förslag, därför att Kungl. Maj:t måste häfda sin bestämda uppfattning, att bron bör föras fram på segelfri höjd. Kungl. Maj:t har också därför måst förorda Glasbergalinjen, hvilken verkligen vid närmare undersökning befunnits icke innebära de faror, som jag i fjol fruktade. Byggnadskostnaderna stanna där vid 5,400,000 kronor. Således, i fjol uppgingo byggnadskostnaderna enligt förslaget till 4,800,000 kronor, i år åter

uppgå de till 5,400,000 kronor. Anledningen till, att jag ansett mig kunna förorda denna dyrare linje, har varit, som herrarne känner, att om man tager hänsyn till både byggnadskostnaderna och trafikeringskostnaderna, blir Glasbergalinjen billigare. Reservanterna ha sagt, att man borde hellre kasta sig på Strömslinjen. Denna Strömslinje är, som sagdt, fullständigt undersökt af järnvägsstyrelsen, och den skulle kosta minst 6,200,000 kronor, och järnvägsstyrelsen har dock sagt, att den icke kan svara för, att det skall sluta med detta belopp. Reservanterna fordra nu en omläggning af densamma, i följd hvaraf kostnaderna, enligt järnvägsstyrelsens uppgift, skulle uppgå till 7,450,000 kronor. Således, oafbrutet allt större och större kostnader, först 4,800,000 kronor, så 5,400,000 kronor, och sedan 6,200,000 kronor och nu slutligen 7,450,000 kronor! Nu sade den förste talaren, som utvecklade fördelarna af detta sista förslag, att det gör ingenting, att byggnadskostnaden är så hög, därför att trafikeringskostnaden är så mycket billigare, emedan den linjen är kortare. Nej, det är den icke. På grund af förhållandenas makt är, som herrarne se, den beräknade trafikeringskostnaden på Strömslinjen obetydligt mindre än på Glasbergalinjen. Trafikeringskostnaden är på den senare 520,000 kronor, och trafikeringskostnaden på Strömslinjen är 516,000 kronor. Detta beror på, att under det att Glasbergalinjen har endast *en* station, vid Södertälje, och ingen bilinje, så finnas på Strömslinjen *två* fullständiga stationer och ett bispår, som äfven skall trafikeras. Detta gör, att äfven om man kan reducera byggnadskostnaderna för Strömslinjen, kan man ändock aldrig hoppas få ned dem så, att denna linje blir den billigaste, om man tager hänsyn till både byggnadskostnaderna och trafikeringskostnaderna. Den kommer alltid att bli dyrare. Man kan icke tala om, att förkortningen spelar någon roll, ty Strömslinjen skulle, i jämförelse med Glasbergalinjen, medföra en förkortning i gångtiden för godstrafik af endast 2 minuter, hvilket järnvägsstyrelsen förklarar icke vara något nämnvärdt.

Nu vet jag icke, om herr Fränckel instämde med den förste talaren i fråga om de förbättringar, som man skulle kunna göra därigenom, att man förde tåget vid Ström å en bro öfver det lilla sundet, Strömssund. Gentemot detta har grefve Wachtmeister redan framhållit, att det icke skulle bli billigare. »Vidare skulle man», säga reservanterna, »kunna förlägga Saltskogs station 1 kilometer närmare Järna.» Därmed får man ju ett ännu längre sidospår till Södertälje. »Men», säger man, »den föreslagna dyrbara banken skulle kunna göras 10 meter lägre, emedan det skulle bli en jämn lutning från kanalöfvergången till Ström.» Man skulle dock icke kunna göra en dylik förändring utan betydande omläggning af en ganska stor sträcka. Vidare talar man om, att dessa kostnader skulle vara så oberäkneliga. Herr Fränckel inlät sig icke på att kritisera dem. Han är en gammal järnvägstekniker och kunde kanske säga i hvad afseende kostnaderna äro för högt tilltagna. Han yttrade sig i alla fall högst märkvärdigt. Det var särskildt en sak, jag fäste mig vid.

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

Inne i Andra kammaren var det en person, som har mycket sysselsatt sig med dessa frågor, herr Ekman, som värdjade till kammaren och sade: »Huru orimligt äro icke dessa kostnader upptagna! Man har upptagit markvärdet till 800,000 kronor. Tro verkligen herrarne, tro landtmännen i kammaren, att man behöfver utgifva en sådan summa för marken?» Då upplystes det, att dessa 800,000 kronor icke voro annat än markens taxeringsvärde. Här i kammaren vänder nu herr Fränckel om saken och säger: »Huru orimligt är det icke att icke taga upp marken till högre värde än taxeringsvärdet! Tro herrarne verkligen, att man får den till så billigt pris?» Ja, så kan man vända om det ibland.

Herr Fränckel gjorde en mycket underlig slutledning. Han sade: »Denna undersökning är verkställd af en mycket ung, begåfvad tekniker, löjtnant Bergelmer, men det är icke kritiseradt af chefen för statens järnvägars nybyggnader, major Fogelmarck, och därför är det icke tillförlitligt.» Det var nu ett något djärfvt påstående. Ty jag skall be att få nämna, att det har kritiserats af major Fogelmarck. Att löjtnant Bergelmer ensam fått sköta om detta, är icke underligt. Major Fogelmarck har minsann annat att sköta med alla järnvägsbyggnader. Då jag fick höra, att dessa beräkningar skulle vara absolut felaktiga, ansåg jag emellertid, att något borde göras. Jag kunde emellertid icke göra, som herr Fränckel förordade, nämligen att sätta väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att kritisera järnvägsstyrelsen. Nej, mina herrar, att gifva ett tekniskt ämbetsverk ett sådant absolut misstroendevotum, det vill jag icke vara med om. Då skulle väl dessa båda ämbetsverk ständigt vara på hvarandra, järnvägsstyrelsens utlåtanden alltid underställas väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtanden alltid underställas järnvägsstyrelsen. Emellertid, då jag fick höra, att major Fogelmarck skulle komma hit, ansåg jag det lämpligt att be honom resa ut till Södertälje och undersöka saken. Och jag sade åt löjtnant Bergelmer att lämna honom alla erforderliga handlingar. Major Fogelmarck aflät därefter en skrifvelse, som jag skall be att få läsa upp. Den är mycket viktig för herrar reservanter, därför att de däri få ett visst stöd för, att man kan pruta ned kostnaderna. Den lyder sålunda:

»Till Byrådirektören Herr S. Bergelmer.

Stockholm.

Sedan från Eder den 22 dennes erhållits följande handlingar rörande alternativa sträckningar för byggande af dubbelspår mellan Rönninge och Saltskog, nämligen *dels* kostnadsförslag för linjen nr 2 (Glasbergalinjen) och nr 4 (Strömslinjen) samt för en »linje med fast hög bro öfver Södertälje kanal och station i högt läge vid Näset», slutande på en kostnadssumma af resp. 5,480,000, 6,200,000 och 7,450,000, *dels* profiler och planer för de båda sistnämnda linjerna med anhållan om mitt yttrande öfver ofvannämnda kostnadsförslag, får jag härmed meddela nedanstående.

Såvidt jag kunnat finna vid genomseende af kostnadsförslagen, är intet att i hufvudsak erinra mot *de beräknade kvantiteterna*, sådana dessa framgå af de mig tillställda profilerna.

Beträffande de vid kostnadsförslagens upprättande *tillämpade å-prisen* kan jag icke yttra mig om de pris per kvadratmeter, som lagts till grund vid beräkning af kostnaderna för erforderligt markförvärf, enär jag saknar kännedom om jordprisen i allmänhet där i trakten; prisen förefalla mig emellertid icke vara för högt upptagna.

Öfriga å-priser synas vara likformigt tillämpade på alla tre ofvannämnda kostnadsförslagen, och har det, såsom sig bör, användts de å-priser, som betalas till entreprenören å statsbanan Järna—Enstaberga för de arbeten, som å denna bana utföras på entreprenad, hvarvid dock i fråga om linjen nr 4 och »linjen med station i högt läge på Näset» priset per kubikmeter för större delen af sidoschakten höjts från 1,25 till 2: — kronor. Enligt uppgift har detta skett *dels* på grund af svårigheten att på nära håll kunna lämplig mark till rimligt pris för dylika sidoschakt, *dels ock* på grund af fyllnadsämnets långa transport å den färdiga banan i anledning häraf. I detta speciella fall synes det mig emellertid icke vara fullt lämpligt att utgå från det grundpris — 1,25 —, som betalas till entreprenören för statsbanan Järna—Enstaberga; det gäller nämligen här ett så stort arbete, koncentreradt på en plats, att en entreprenör genom anskaffande af lämplig arbetsmateriel helt säkert skulle kunna åtaga sig ifrågavarande sidoschaktsarbete afsevärdt billigare än eljest, då det gäller jämförelsevis små arbeten på spridda ställen; för min del anser jag, att å de ställen, där priset per kubikmeter sidoschakt upptagits till 2 kronor, detsamma utan risk bör kunna sänkas till kronor 1,50.

Det bör emellertid här framhållas, att de ifrågasatta bankarna öfver de sankta markerna vid Ström hafva sådan höjd, att man icke kan vara säker på att de *beräknade* massorna komma att visa sig tillräckliga, i hvilket fall en ökning af kostnaderna mycket väl kan tänkas, en ökning, hvars storlek dock icke torde vara möjlig att på förhand med någon säkerhet bestämma.

Slutligen ber jag få nämna, att, enligt hvad som framgår af här å byggnadsbyrån förvarade koncepthandlingar, under åren 1898 och 1899 stakningsarbeten utförts för en »Strömmlinje» med hög bro öfver kanalen; detta rörslag blef dock aldrig närmare utarbetadt, enär det enligt undersökningsförrättarens utsago ansågs olämpligt.

Stockholm den 23/5 1910.

Hj. Fogelmarck.

Öfveringenjör.

Häraf finna herrarne, att en anmärkning har major Fogelmarck framställt, nämligen att man i vissa fall kunde sätta ned å-priset från 2 kronor till kronor 1,50. Om man iakttager denna reduktion,

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer
m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

får man därigenom en minskning med 300,000 kronor, hvilket dock icke i någon mån räcker till, för att Strömsförslaget skulle bli billigare än Glasbergalinjen, utan Strömsförslaget skulle fortfarande vara i hög grad dyrare än detta. Nu kommer härtill, att herr Fränckel kanske har rätt i, att det är för lågt att upptaga marken till taxeringsvärdet, och då kan man mycket lätt få igen de 300,000 kronorna. Jag tror således, att beräkningarna i alla fall kunna anses ganska riktiga.

Faktiskt ställer sig saken på det sättet, att reservanterna drifvit denna sak så, att den blifvit dyrbarare och dyrbarare för staten. Jag hoppas därför, att kammaren vill behjerta, huru angeläget det är, att frågan snart löses. Andra kammaren har ju redan med stor majoritet bifallit statsutskottets förslag. Och jag behöfver icke upprepa, hvad grefve Wachtmeister anförde om, att det är absolut nödvändigt att redan nu få börja med detta arbete för att det skall kunna vara färdigt, när linjen Järna—Enstaberg den 1 juli 1913 öppnas för trafik. Ty annars kommer det att bli svårigheter med trafiken. Ja, järnvägsstyrelsen säger, att om det icke blir dubbelspår, kommer trafiken att låsa sig.

Herr Karlsson: Det har talats så mycket om, att det vore ett Södertäljeintresse, som här skulle tillgodoses. Jag ber att däremot få inlägga min gensaga. Det är icke allenast ett Södertäljeintresse, utan ett intresse för alla Mälarens hamnar. Västerås har nyligen börjat med en större hamnbyggnad. Djupet är visserligen ännu icke upptaget större, än som är förenligt med djupet af Stockholms sluss-tröskel och i den nuvarande Södertäljekanalen, men det är meningen att, så fort Mälarens inlopp öppnas för större fartyg, fördjupa denna hamn. Den utredning, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort angående Mälarens öppnande för djupgående fartyg, visar också, att detta kan ske utan några så afsevärda kostnader.

Detsamma är förhållandet med staden Köping. Den har visserligen sin hamn vid Köpingsån, men inom ganska kort tid torde nog, till följd af den trafik som finnes, Köping också komma att bygga en uthamn å Malmön för de stora järn- och malmtransporterna från Bergslagen. Likadant är förhållandet med Arboga, som vid Kungsör kan få en utmärkt hamn.

Af den statistik, som uppgjorts af kommerskollegium angående sjöfarten och som nyligen utdelats här, framgår, att den sjöfart, som hör under Västerås tullkammare, som har alla Mälarehamnar utom Eskilstuna, är vida större än Södertälje sjöfart, och den visar också, att under det år, statistiken afser, från Västerås tullkammardistrikt utgått öfver 200 fartyg på utländsk trafik.

Utskottet har ju uttalat sig mycket välvilligt mot Mälareintresset, såväl utskottets majoritet som reservanterna, då de sammanstående säga: »Kanalens stora betydelse såsom en gen förbindelseled mellan den bördiga Mälaredalen med åtskilliga ganska betydande

hamnstäder vid Mälaren och sydligare kustbygder har synts utskottet ej kunna underskattas.» Jag ber också få erinra därom, att Mälardalen icke endast är bördig i afseende på spannmål och öfriga jordbruksprodukter, utan att dit äfven höra de stora gruffälten i Norbergs och Riddarhyttans bergslag, hvarifrån redan nu utskeppas betydligt med malm och skulle kunna utskeppas ännu mera.

Som sagdt, reservanterna hafva icke haft något emot, att Södertälje kanal öfverbygges på segelfri höjd, men om reservanternas förslag skulle antagas af Riksdagen, komme detta dock att innebära, att det blefve omöjligt att bygga den nya kanal, hvarom fråga är. Man har sagt, att kostnaderna blefve så stora, att det icke skulle vara möjligt att bygga denna kanal. Men det har också nämnts, att denna kanal är icke allenast ett Södertäljeintresse, utan ock ett intresse för samtliga Mälarhusnar. Och skulle icke Stockholms stads sluss komma att utvidgas inom de närmaste åren, så att den kan släppa igenom större fartyg, föreställer jag mig, att det kommer att ligga i Mälarhusnarnas intresse att se till, att de större fartygen må kunna genom Södertälje kanal ledas in till Mälarhusnarna.

Att årskostnaden för Strömslinjen icke skulle kunna bli så mycket billigare än Glasbergalinjen har redan berörts, och en skrivelse, som afgifvits af ingenjör Winell och den 23 maj utdelats här i kammaren, visar ytterligare, att så icke skulle bli förhållandet.

När jag begärde ordet, hade jag tänkt att få tillfälle att bemöta herr Fränckel, men då herr civilministern i så kraftiga ordalag gjort detta, skall jag icke uppehålla tiden därmed. Jag ber endast få erinra om det förhållandet, att slussningen här i Stockholm medför så stora svårigheter, och att det är just detta samt sammanbindningsbanan, som göra, att större fartyg icke passera denna väg in i Mälaren, utan att dessa fartyg måste gå vägen genom Södertälje kanal.

Såsom jag visat, är denna fråga af synnerlig vikt för alla Mälardalens hamnar, hamnar, därifrån transporten af malm från Bergslagen i mångfaldiga år pågått — kanske mera förr än nu — och dit man hoppas kunna leda en ännu större transport. Då vidare denna fråga är af så stort nationellt intresse och då Riksdagen nyligen gjort betydliga uppoffringar för en annan af mellersta Sveriges sjöar — jag menar Väneren —, skulle det förefalla oss Mälardalsbor ytterst ledamt, om denna fråga icke blefve löst på ett för Mälardalen och landet i dess helhet lyckligt sätt. Jag tror, att den skulle kunna lösas på ett godt sätt genom att nu antaga statsutskottets förslag. Såväl herr vice talmannen som herr greve Wachtmeister ha gifvit vid handen, att Igelstaintresset icke bör bli lidande, om statsutskottets förslag antages.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Grefve Lagerbjelke: Efter herr Fränckels oväntade slutyrkande kan anses fastslaget, hvad som redan var att förvänta, nämligen

Ang. ytterligare ett järnvägs-spår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

att denna fråga kommer att lösas genom en bro på segelfri höjd öfver Södertälje kanal. Man har därvid att välja mellan Strömslinjen och de båda linjerna Glasbergalinjen och Igelstalinjen. Utskottsreservanternas taleman, greve Klingspor, sökte i sitt anförande visa, att Strömslinjen skulle kunna göras något billigare, än hvad som framgår af handlingarna. Sedan har dock civilministern klart och tydligt visat, att något sådant icke är att förvänta. Men äfven om så vore förhållandet, anser jag, att denna linje likväl icke bör väljas. Därvid är till en början att beakta Södertälje stads intressen. Denna stad har under många år haft oeffterrättliga järnvägsförbindelser. När nu banan omlägges, är det nödvändigt att tillvara taga stadens intressen. Det finnes där en betydande industriell verksamhet med ett årligt tillverkningsvärde af öfver 7,000,000 kronor. Taxeringsvärdet på de fasta egendomarna inom staden uppgår till cirka 23,000,000 kr. Inkomsten vid Södertälje järnvägsstation belöper sig årligen till 200,000 kr. i rundt tal. Denna stads intresse är dock icke det enda, som här inverkar. Södertälje kanal behöfver få ny riktning från Strömsviken genom Saltskogsfjärden och sjön Maren för att komma i fullt trafikdugligt skick. Härigenom skulle, såsom den föregående talaren framhöll, öppnas ökade möjligheter för Mälarens hamnar. Men man har äfven att taga i betraktande en eventuellt ännu större kanal, den föreslagna Sveakanalen. Det dröjer väl länge, innan denna kan blifva en verklighet, men första steget därtill är dock taget genom Riksdagens förra året fattade beslut om utvidgning af Trollhätte kanal. Jag anser därför, att icke Strömslinjen kan komma i fråga, och att således endast Igelstalinjen och Glasbergalinjen återstå. Denna fråga är väl genom de föregående uttalandena redan afgjord till förmån för den senare linjen. Jag vill dock framhålla, att Igelstaintresset har rättmätiga anspråk att skyddas på ett eller annat sätt.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Berg Lars: Genom den verkställda, förnyade undersökningen för den ifrågasatta anläggningen af en dubbelspårig järnväg Rönninge—Järna öfver Södertälje kanal hafva visserligen framkommit flera nya och goda synpunkter, hvilka gjorts gällande och medfört ett lyckligt beaktande, utan att dock den tvekan, som redan vid riksdagen förra året visade sig i afseende på järnvägens riktning och öfvergångspunkt, kunnat häfvas. Den ger sig fortfarande till känna såväl i utskottets utlåtande och reservationen som äfven man och man emellan i Riksdagen. Emellertid är i år utskottet enigt därom, att en dubbelspårsanläggning bör utföras och får icke fördröjas, hvadan anslag därför bör beviljas för sträckningen mellan Järna och Ström i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Äfven råder en lycklig enighet därom, att trafiken å järnvägen bör föras öfver Södertälje kanal på bro med segelfri höjd öfver kanalens högsta vattenyta. I afseende på sistnämnda sak och gentemot min gamle vän, den väldige

stridsmannen, som här uppträdt mot brons höjdläge och svängt sitt skarpa Gideonssvärd, vill jag yttra några ord i förbigående.

Sannolikt omfattar hans utredning rörande trafiken öfver andra rörliga broar ganska olika fartygstyper; i Amerika användas vid kanaltrafiken i regel stora pråmar. Om frågan icke löses i dag, vill jag för dess framtida lösning lägga kammaren på hjärtat den sanningen, att i afseende på Södertälje kanal råder ett särskildt förhållande på grund af skärgårdens och skärgårdstrafikens beskaffenhet, hvilken föregår med seglande fartyg, s. k. roslagsskutor m. m., och som, hoppas jag, skall länge så bibehållas. Den är en naturlig binäring till jordbruket och fisket och utgör ett ytterst billigt transportmedel, som helt visst bör understödjas med en bro, hvarigenom rörelsen på land och vatten blifva oberoende af hvarandra.

I propositionen lämnas ingen utredning om den juridiska sidan af saken. Men eftersom den kommit på tal, och jag anser det vara min skyldighet att bemöta en sådan åsikt, som herr Fränckel uttalade, vågar jag, så mycket mera som jag biträdt vid utarbetandet af lagarna om dikning, allmän farled samt jordägares rätt till vatten öfver hans grund, påstå, att staten härvidlag icke har något val. Om saken sättes på sin spets därigenom, att Södertälje kanalverk stämmer Kungl. Maj:t och kronan, med yrkande, att hinder icke måtte läggas i vägen för den fria sjöfarten, kan säkerligen domstolen icke undgå att döma kronan att göra sådana anordningar, att icke i strid med lagen någon kränkning sker af den gamla farledens frihet, en farled, som kronan för öfrigt bidragit att skapa.

Den tvekan om järnvägens riktning, som råder i Riksdagen och hvilken jag själf delar, kommer sig helt naturligt däraf, att järnvägsstyrelsen har ansett Strömslinjen för den olämpligaste och dyraste, en linje, som dock förut allt från denna järnvägs- och brobyggnadsanläggning antagits som den enda för ändamålet riktiga, just emedan den är kortast och bekvämast. Styrelsens skäl härför förefalla otillförlitliga. Visserligen kan jag icke som tekniker på något vis protestera eller uttala min bestämda öfvertygelse, då inga undersökningsresultat visats, men det måste jag säga, att då sådana osannolika uppgifter förekomma som i detta fall skett, måste jag önska en utredning, innan jag fattar min ståndpunkt. I utlandet skulle det anses såsom högst orimligt, om en järnvägshufvudlinje, som är cirka $2\frac{1}{2}$ kilometer kortare än den, med hvilken den jämföres, och som har ett idealiskt broläge samt i öfrigt stora fördelar, ändock icke skulle erkännas i längden, t. ex. sedan anläggningskostnaden amorterats, medföra minskade driftkostnader och minskade järnvägstariffer och därför böra föredragas, äfven om dess anläggning skulle kosta en eller annan million mera än den andra.

I kostnadsförslagets beräkningar förekomma vissa egendomliga siffror för samma arbeten, materialier och ändamål, men som i förslaget för Strömslinjen äro vida högre än i de andra alternativens, hvarpå torde böra anföras några exempel.

Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.
(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
opår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

En talare gjorde nyss några anmärkningar mot de beräknade höga expropriationskostnaderna för Strömslinjen i jämförelse med Glasbergalinjen. Herr civilministern yttrade därtill: »kanske herrarne vilja kritisera taxeringssummorna? Ja, de äro verkligen mycket märkvärdiga och jag vill därvid påminna kammaren om, att taxeringsvärdena inom Södertälje stad kanske icke äro så höga. Staden är liten, men den går framåt. Men Glasbergalinjen går genom staden och för den upptages expropriationen icke ens till hälften af den kostnad, som beräknats för Strömslinjens expropriation, ehuru den senare följer en steril, obebyggd moränås af sand och grus med litet barrskog. Det är därför alldeles oförklarligt, hvarför denna mark skall ha ett så högt taxeringsvärde, jämfördt med stadstomter. Likaså är det oförklarligt, hur man fått organisationskostnaderna till 700,000 kronor för Strömslinjen, då de på den andra linjen antagits till omkring 300,000 kronor, och det oaktadt befälet åtminstone lär få sin aflöning på annat håll. Det upptages vidare en post å 450,000 kronor för mark till sidotag för fyllning af en bank, ehuru man från denna moränås säkerligen kan få taga storartade massor af fyllnadsämnen af bästa slag och på samma gång göra början till den nuvarande kanalens modernisering och förbättring. Samma anmärkning kan göras mot beräkningen af de jämförande driftkostnaderna genom bibanans läggande till hufvudspåret, ehuru dessa icke upptaga ens hälften af hufvudbanans trafik samt mot uppställningen af zon- och kilometertalen, som finnas på sista sidan af propositionen. Den uppställningen är vilseledande, ty den är uppgjord efter en längdskillnad mellan de jämförda alternativlinjerna af 1,880 meter, men det är nu fråga om en längdskillnad af 2 1/2 kilometer, hvaraf framkomma andra tal.

Hvad som varit mest afgörande för mig att sluta mig till reservationen är, att, såvidt det framgår af propositionen, järnvägsstyrelsen har uttryckt sig så, att man måste antaga, att den missuppfattat beskaffenheten af den utredning, som gjorts angående Södertälje kanals anordnande till en modern farled. Detta har vilseledt och kommer kanske att äfven vilseleda Riksdagen vid omdömet och beslutet i afseende å järnvägens riktning och kanalkorsningens läge. På sidan 9 af den kungl. propositionen läser man, att »det syntes järnvägsstyrelsen uppenbart, att vid uppgörande af ett denna kanalansläggning berörande järnvägsförslag nödig hänsyn måste tagas till det nya kanalförslaget», och på sidan 10 se vi, att järnvägsstyrelsen upptagit kostnadsökning på grund af »att balanslinjen framförts + 21 meter öfver sluss-tröskeln äfven vid det föreslagna nya kanalläget». Det ser då ut, som om järnvägsstyrelsen ansett sig hafva att göra med 2 broar, nämligen en bro öfver den gamla och en öfver den tilltänkta nya kanalen. Järnvägsstyrelsen säger vidare, att sedan frågan om dubbelspåret senast utgjorde föremål för behandling inför Kungl. Maj:t, »hade frågan om kanalansläggningen kommit i ett icke obetydligt förändradt läge». »Södertälje stad skulle också hafva vidtagit förbere-

dande åtgärder för förverkligandet af en dylik kanalanläggning.» *Ang. ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.*

Men om verkligen ett sådant nytt förslag finnes, så måste man fråga sig: hvarför har det icke framlagts för Riksdagen? Hvad har det för dimensioner? Hvad kostar det? och hvem är dess författare?

För min del tror jag icke, att ett sådant förslag verkligen föreligger. Jag har förgäfvets försökt uppsåra detsamma och därför synes det, som om detta förslag utgör en mystifikation, så mycket större, som *det enda förslag till Södertälje kanalleds tidsenliga anordnande* som bekostats af statsmedel och nyligen utförts på Kungl. Maj:ts befallning under kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning, icke öfverlämnats till Riksdagen eller ens varit bekant för statsutskottet. Hade så skett, skulle alla haft kännedom om hvad anordnandet af en tidsenlig södertäljeled med olika djup skulle kosta, t. ex. att den med 6 meters djup efter den gamla kanalen kostar nära 9,000,000 kronor, men i det nya kanalläget i Engelbrekts graf 50 ja 100 % mera, alltså 13,500,000 å 18,000,000 kronor. Kunna de af järnvägsstyrelsen angifna förberedelserna af Södertälje stad för kanalen i det nya kanalläget tänkas någonsin blifva slutförda? Skola medlen anskaffas af staten eller kanalbolaget? Äfven om det uppgifna förslaget föreligger, kan det ej bli verklighet, men det kan lätt användas till att snedvrیدا stambanans korsning af kanalen på segelfri höjd. Det är visserligen sant, att på en karta, bilagd Kungl. Maj:ts proposition, finner man en med klar marinblå färg inlagd stor kanal, betecknad »föreslagen ny kanalled». Men då jag granskade den, förvandlades min förvåning till glädje. Jag återsåg där en ungdomskärlek, och fann, att denna led, i stället för att vara en ny kanalled, skulle kunna kallas: »kanalled, föreslagen af Engelbrekt Engelbrektsson, år 1432.» Denna led var förut känd såsom »Engelbrekts graf», men aldrig har den efter Södertälje kanals anläggning på allvar tagits upp för såsom en lämplig sträckning för en ny kanal mellan Mälaren och hafvet. Detta måste således mer än andra förvåna mig, ty jag hade redan för 10 år sedan fått nådig befallning att låta verkställa en kanalundersökning här. Jag uppgjorde instruktion därtill och förordnade undersökningsförrättare redan år 1901, och förslaget blef färdigt året derpå. En öfverslagsberäkning gjordes därvid för fullständighetens skull öfver kostnaderna jämväl för anläggning af en tidsenlig eventuell kanalled i samma linje som Engelbrekts graf, med öfvan antydda resultat, på grund hvaraf och då den som trafikled äfven blefve dålig och vida underlägsen den nuvarande kanallinjen. Undersökningsförrättaren ansåg förslaget om den nya kanalleden icke ens förtjänt af en detaljundersökning, hvilket ock af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gillades, Emellertid har genom dessa missuppfattningar om det nya kanalläget hos allmänheten och äfven hos Riksdagen den uppfattningen spridts, att det är just för att vinna en lycklig lösning af kanalfrågan, som Kungl. Maj:ts framlagt detta förslag, och att om kanalbron bibehålles på gamla stället, skulle den »nya kanalanläggningen» omöjliggöras, hvil-

(Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

ken missuppfattning i pressen under sista tiden utspridts, t. ex. i dag, då det i en tidning anföres följande: »d. v. s. om Riksdagen antog Strömlinjen, skulle det blifva omöjligt att utföra den planerade omläggningen af Södertälje kanal.» »Väljes däremot Glasbergalinjen, skulle nya och betydande utvecklingsmöjligheter öppnas för Södertälje kanal och genom desamma för de idoga städerna i Mälarens trafikområde», förkunnade i går en af de stora tidningarna här.

Då sålunda förslaget saknar fullständig utredning och då den utredning, som verkligen skett, icke blifvit framlagd och delvis måste framstå såsom i behof af ytterligare förklaring, så instämmer jag med reservanterna, ty jag tror, att man på den vägen möjligen kan vinna en riktig lösning af järnvägsfrågan. Och jag hoppas, att, när frågan åter kommer upp, förslaget om kanalen icke måtte gömmas för Riksdagen, utan läggas fram, så att man får se det, och att kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måtte höras i kanalfrågan.

På grund af hvad jag sålunda anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Grefve Taube: Jag beklagar, att jag icke kan vara så utförlig som den siste ärade talaren, utan måste fatta mig så kort som möjligt. Jag var öfvertygad om, att när vi börjat öfverlägga om detta, skulle herr Fränckel komma med sina klaffar. Men de borde ha blifvit expedierade, så det är icke mycket att tala om. Men huru han kommit till den uppfattningen, att reservanterna hade något med dessa klaffar att göra, förstår jag icke, ty reservanterna, tror jag, hafva icke alls vetat af dem.

Mot särskildt ett yttrande af honom vill jag protestera. Han sade nämligen, att signalvakten vid bron icke sköter sin tjänst reglementsenligt. Jag vet icke, huru herr Fränckel fått reda på detta, men jag beklagar det ur den allmänna säkerhetens intresse, och jag åtminstone tycker, att det är synnerligen anmärkningsvärdt, om en järnvägens tjänsteman, tillsatt i den allmänna säkerhetens intresse, säger, att här gör man som man vill. Men så länge jag var distriktchef, höll man efter dem, så att de voro tvungna att sköta sina plikter. Om någon förändring nu skett, vet jag ej, men jag tror det icke.

Herr Fränckels jämförelse mellan bron här och bron öfver Göta älf håller streck med afseende å fartygen, men ej beträffande tågen, ty den skillnaden råder, att här gå långt flera tåg. Herr Fränckel och jag sutto en gång i samma kommitté, och vi sågo då på öfvergången, och jag erkänner, att herr Fränckel höll på en öfvergång i banans plan, men han var ensam om det. Profiler gjordes upp för att visa, huru en hög öfvergång på den plats, där reservanterna vilja ha den, skulle taga sig ut, men det blef något så vidunderligt, att man måste gå ifrån det förslaget. Dessutom befanns det ur militärisk synpunkt icke tillrädligt att hafva öfvergången på denna

plats, där den lätt vore utsatt för anfall, utan att broläget därför borde vara så aflägsset från Saltsjön som möjligt.

En kritik har anställt — det var af en annan talare än herr Fränckel — rörande summan 700,000 kronor, hvartill de allmänna omkostnaderna uppskattats; det har sagts, att den skulle vara för hög. Man har dock här räknat med 10 procent på hela kostnaden. Man kan ju resonera huru man vill, men jag får bekänna, att den kommitté, i hvilken herr Fränckel och jag sutto tillsammans, beräknade dessa kostnader till 15 procent,

Reservanterna säga, att utskottet ej saknat skäl antaga, att kostnaderna för Strömslinjen vid ytterligare företagna undersökningar skulle befinnas kunna i ganska afsevärd mån nedbringas. Skälen får man icke veta, och af den enkla anledningen, att det icke finnes några skäl. De ha visserligen sagt sig ifrågasätta, huruvida icke de af järnvägsstyrelsen omnämnda kostbara bankfyllningarna vid Ström skulle kunna undvikas genom banans framdragande å en bro öfver det lilla sundet därstädes. Det låter ganska oskyldigt: »det lilla sundet», men det är 375 meter bredt, så att det är icke så litet. Och en bank eller bro där på 24 meters höjd kostar mycket penningar. Detta reservanternas yttrande är, tror jag, bara en förhoppning. Herrarne få betänka, att den föreslagna höjden öfver kanalen är 28 meter — ett vanligt fyra våningshus i Stockholm är 23 meter högt. Om en station skulle läggas bredvid, 24 meter öfver Mälaren och 14 meter öfver Södertälje verkstäder, så kan man icke åka dit, ty det blefve för brant, utan man måste bygga en trappa, och allt resgods måste bäras, så att det måtte bli trefligt i framtiden.

Vidare säga reservanterna, att det synes utskottet, som skulle genom vissa andra smärre jämkningar i planen ytterligare kostnadsminskning kunna ernås. Jag vet icke, hvad det skulle vara för jämkningar. Läger man där en tung bank, så jämkar den nog sig ändå, men icke blir det någon jämkning i kostnaderna.

Det är gifvet vid sådana förhållanden som här, att inom kamrarna väckas motioner, och att man talar den ene med den andre, och det är riktigt. Äfven finnas utomstående personer, för hvilkas omdömen man naturligtvis kan hafva aktning, och hvilka därför böra tillfrågas. Men dessutom finnas en hel del oansvariga tekniska kvacksalvare, som komma med sina underkurer och funderingar om, huru en sak skall göras på det ena eller andra sättet. Detta hoppar man på, och man säger, att det är riktigt, men det kan jag icke gilla. Jag anser det vara bäst, om frågan nu löses enligt utskottets förslag.

Hvad Igelstatrafiken beträffar, så tror jag, att den reder sig själf. Bli det icke spår från andra sidan, få de fara på Igelstalinjen, det blir icke mycket dyrare. Igelstatrafiken får nog under alla förhållanden anlita särskild dragkraft.

Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. ytterligare ett järnvägs-spår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m. (Forts.)

Ang. ytterligare
ett järnvägs-
spår mellan
Rönninge och
Järna järn-
vägsstationer
m. m.
(Forts.)

Rop på proposition hördes nu.

Grefve Klingspor: Jag skall bara yttra några ord för att bemöta grefve Wachtmeister. Han sade i det anförande, han höll närmast efter mitt, att jag och mina medreservanter hade glömt beräkna bilinjen från Saltskog till Södertälje. Men grefve Wachtmeister hade tänkt sig, att linjen från Rönninge till Igelsta skulle vara kvar och hade nog glömt beräkna kostnaden för denna, och den linjen är längre än den blifvande linjen från Södertälje till Saltskog. Dessa två linjer kunna således taga ut hvarandra.

Vidare sade grefve Wachtmeister, att han icke förstod, huru man här genom en sakta lutning kunde sänka bankens läge. Jo, det är ganska lätt att förstå. I stället för att lägga stationen bakom järnvägsverkstäderna lägger man den på en plats cirka 1 kilometer söderut från Saltskog. Man kan då låta banan sänka sig med en på hundra hela vägen från kanalbron och den sänker sig på det sättet ytterligare cirka 10 meter. Från 22 å 24 meters höjd har den då sänkts till endast 12 å 14 meter, och det är en ganska väsentlig skillnad. Grefve Taube gjorde sig skyldig till samma misstag. Reservanterna hafva icke tänkt sig stationen alldeles vid Saltskog, utan omkring 1 kilometer söderut. Med en lutning af en på hundra är banken omkring en kilometer från Södertälje kanal nedsänkt ungefär 10 meter under segelfri höjd, och efter ytterligare 1 kilometer med samma lutning har banken blifvit ännu 10 meter lägre.

Grefve Taubes öfverdrifter äro således påtagliga.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmanen, som återtagit ledningen af förhandlingarna, yttrade, att beträffande förevarande utlåtande förekommit följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *vice talmannen*, att kammaren skulle antaga det förslag, som förordats i den af honom och friherre Beck-Friis vid utlåtandet fogade reservation; och 3:o) af grefve *Klingspor*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom m. fl. vid nu föredragna utlåtande afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af sammansatta lag- och jordbruksutskottets den 20 och 21 innevarande månad bordlagda memorial nr 2, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande nr 1 i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts propositioner nr 50 med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan, till lag, innefattande bestämmelser angående grufdrift

å viss kronojord, samt till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom, nr 51 med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord, nr 52, innefattande förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, och nr 53 angående utläggande af vissa statsgrufvefält, *dels* i anledning af berörda propositioner nr 50 och 51 inom Första kammaren väckta motioner, *dels ock* en inom Andra kammaren väckt motion, nr 153, om upphävande af inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande nr 93, i anledning af väckta motioner om beredande af ytterligare medel för den af staten utöfvade egnahems-lånerörelsen.

Om beredande af ytterligare medel för statens egnahems-lånerörelse.

I två inom Riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner hade framställningar gjorts om beredande för innevarande år af ytterligare medel till belopp af 2,000,000 kronor för den af staten utöfvade egnahems-lånerörelsen.

I sådant afseende hade föreslagits:

i motionen nr 19 inom Första kammaren af herr *K. H. Beygndahl*, att Riksdagen måtte medgifva, att Kungl. Maj:t måtte för innevarande år af arbetarförsäkringsfonden disponera ett belopp af 2,000,000 kronor att i den ordning, som i fråga om lån ur egnahemslånefonden vore stadgad, utlämnas såsom statslån till de hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar, hvilka åtog sig att genom utgifvande af egnahemslån bereda mindre bemedlade arbetare eller med dem likställda personer tillfälle att förvärfva egna hem, dock med skyldighet för statsverket *dels* att godtgöra arbetarförsäkringsfonden den förlust, som genom lånerörelsen till äfventyrs kunde uppkomma samt *dels* att tillhandahålla fonden de sålunda disponerade medlen, därest fonden för sitt egentliga ändamål skulle komma att tagas i anspråk, innan medlen blifvit af lånetagarne återbetalta; och

i motionen nr 58 inom Andra kammaren af herr *A. Rune m. fl.*, att Riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t måtte för innevarande år utöfver det af 1908 års Riksdag anvisade beloppet för utlämnande af lån till egnahemslåneförmedlare disponera ytterligare 2 millioner kronor, hvilka i händelse af behof borde anskaffas genom lån.

Om beredande
af ytterligare
medel för sta-
tens egnahems-
lånerörelse.
(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt,

a) att herr Bergendahls ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

b) att ej heller herr Runes m. fl. motion måtte vinna Riksdagens bifall.

Mot utskottets motivering hade reservation afgifvits af friherre *J. Gyllenstierna*,

Friherre Gyllenstierna: Jag skall endast i korthet förklara, hvarför jag icke kan gilla utskottets motivering. Utan att ingå på några detaljer vill jag bara hemställa till kammaren, om man icke, när man genomläser detta betänkande, får det intrycket, att utskottet ställer sig betänksamt och i alla händelser ljumt mot en vidare utveckling af en rörelse, som är så berättigad och redan verkat så mycket godt. I alla händelser innehåller betänkandet flera svartmålningar, än som är nödvändigt för att grunda ett afslagsyrkande. Man har sagt, att Skåne har större förutsättningar än andra trakter af vårt land för att rörelsen skall hafva framgång och att jag därför fått en annan uppfattning än utskottets flertal, men äfven i andra delar af vårt land har dock rörelsen utvecklats sig som man hoppats, och man får väl anse, att det i allmänhet är bra få ställen, där de egna hemmen icke gått med fördel, när de väl startats. I alla händelser får hushållningssällskapens verksamhet icke inskränkas genom här uttalade betänkligheter, och om hushållningssällskapen vilja taga ansvaret, få icke bristande medel vara ett hinder för rörelsens utveckling. Då emellertid Kungl. Maj:t har frågan under utredning, tillkommer det Kungl. Maj:t att närmare tillse, att medel icke komma att fattas. Som saken nu ligger, har jag emellertid ingen anledning förmoda, att kammaren vill besluta en annan motivering, och vill jag på den grund icke göra något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 20 och 21 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 94, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 2 mom. i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen, samt

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de till afvittringslandtmätarna i Västerbottens och Norrbottens län utgående aflöningsförmåner,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande nr 99, i anledning af Kungl. Maj:t:s proposition angående öfverlåtelse till Västerås stad af ett domprosten i Västerås på lön anslaget område i S:t Iljans socken.

Ang. öfverlåtelse till Västerås stad af ett domprosten i Västerås på lön anslaget område.

I en till Riksdagen den 8 april 1910 aflåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 198, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att ett domprosten i Västerås på lön anslaget område om 5 tunnland 7,1 kappland, omfattande enligt en af kommissionslandtmätaren G. Törngren år 1842 upprättad karta öfver laga skiftesdelningen i Vallby by uti S:t Iljans socken under litt. F. ägofigurerna nr 885, 558 a, 763—773 och 886, måtte afstås till Västerås stad mot en till domprosten därstädes utgående årlig ersättning, som af Kungl. Maj:t efter förslag af en nämnd, bestående af tre personer, af hvilka indelningshafvaren och staden skulle utse hvardera en samt Kungl. Maj:t:s befallningshafvande i Västmanlands län och domkapitlet i Västerås den tredje, bestämdes i spannmål, hälften råg och hälften korn, att lösas med penningar efter medelmarkegångspris.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:t:s ifrågavarande proposition.

Herr Karlsson: Västerås stad uppdrog åt sin drätselkammare att söka förvärfva arrenderätt till ett domprosten i Västerås på lön anslaget jordområde, för att koloniträdgårdar skulle anläggas därstädes, och samtidigt hos Kungl. Maj:t söka tillstånd för staden att inlösa området. Drätselkammaren anhöll sedan, att lösen måtte bestämmas genom expropriation. Kungl. Maj:t har emellertid föreslagit tillsättande af tre gode män. Utskottet yttrar: »I likhet med departementschefen finner utskottet ändamålet med den ifrågasatta markupplåtelsen — att bereda Västerås stad lämplig jord för anläggande af koloniträdgårdar — behjärtansvärdt och vill därför ej ifrågasätta annat än att statsmakterna må medverka till dess vinande.» Då borde man väl tro, att utskottet skulle tillstyrka bifall till Kungl. Maj:t:s proposition. Men utskottet gör en svängning och hemställer, att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:t:s ifrågavarande proposition. Utskottets skäl torde vara, såsom framgår af utlåtandet, att denna mark, såsom nära belägen ett byggnadsområde, borde kunna, om icke nu så längre fram, betraktas såsom tomtmark. Ja, det är mycket möjligt, och Västerås stad har därför tänkt sig, att priset skulle bestämmas genom expropriation, och enligt expropriationsförordningen skall priset bestämmas, bland annat, efter hvad jord i närheten högst betingar. Västerås stad är också villig att betala den köpeskilling, jorden kan vara värd. Staden har på detta område, enligt hvad jag hört uppgifvas, nedlagt 5 å 6,000 kronor.

*Ang. öfverlä-
telse till
Västerås stad
af ett dompro-
sten i Västerås
på län anslaget
område.
(Forts.)*

Aftal hade uppgjorts med den föregående innehafvaren af domprostbostället. Nu har ombyte af innehafvare ägt rum, och jag vet icke, huruvida aftal träffats med den nye domprosten, men jag tänker mig, att det låter sig göra. Att äganderätt dock är bättre för staden än besittningsrätt, torde jag väl icke behöfva nämna för denna kammare, som alltid hållit på äganderätt.

När Västerås stad vill för jorden betala den köpeskilling, som den är värd, samt jordbruksutskottet tillkännagifvit, att jorden bör likställas med tomtmark och detta väl torde komma till värderingsmännens kännedom, anser jag det för staten icke ligger någon fara i att bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Det kan kanske tyckas egennyttigt, att en Västerås stads invånare talar för stadens intresse i denna sak, men det gäller icke allenast Västerås stad, som vill upplåta området till koloniträdgårdar, utan också innehafvarne af dessa, hvilka arrendera den af staden. Jag har mot ett enhälligt jordbruksutskott icke stor förhoppning om framgång för ett yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts proposition, men jag anser mig dock, på grund af den ställning jag har inom Västerås stad, skyldigt att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Odelberg, Theodor: Riksdagen har vid mångfaldiga tillfällen visat sig generös mot städerna, då fråga varit om upplåtelse af jord för uppförande af skolhus och dylika ändamål. Här gäller blott en upplåtelse för koloniträdgårdar. Jag vet icke, om staten förut sålt jord till någon stad för sådant ändamål. Här kan staden med mycken lätthet få jorden upplåten för sig genom ett arrendeaftal med domprosten. Han lär nog icke själf kunna bruka den med så stor vinst, som han får genom att utarrendera den till staden. Nu har det emellertid befunnits, att det till upplåtelse ifrågasatta jordområdet är en utomordentlig byggnadsplats, som inom kanske några få år har ett mångdubbelt värde mot för närvarande, ty stadsplanen kommer nog snart att dit utsträckas. Då således ej något tvingande behof för staden att med äganderätt förvärfva jorden förefinnes, och det otvivelaktigt är för staten förmånligare att ej nu afyttra ifrågavarande lägenhet, har utskottet hemställt om afslag å den kungl. propositionen. Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet aflåtna framställning, och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyadas, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 20 och 21 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronan tillhörig mark mot ett nytt öfningsfält för Kronprinsens husarregemente,

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra ryttmästarbostället Larum nr 1 i Kalmar län,

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa ägor från kronoparken Österåker i Stockholms län,

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från det till kronopark inköpta hemmanet nr 15 a i Hede kyrkby i Jämtlands län,

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från kungsladugården Väderbrunn nr 1 i Södermanlands län,

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra löjnantsbostället Stora Risby nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra mönsterskrifvarbostället Aspång och Skulestad nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af en till förra häradshöfdingbostället Hammenhög nr 31 i Kristianstads län hörande lägenhet,

nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra kompanichefsbostället Backa nr 1 och förra fanjunkarbostället Näs nr 1 i Södermanlands län, samt

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för delägarna i Gullbergs häradsallmanning att sälja viss del däraf,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 21, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot användande af denaturerad brännvin såsom berusningsmedel.

Om åtgärder mot denaturerad brännvins användande såsom berusningsmedel.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott hade, med föranledande af en utaf herr *K. G. Karlsson*, i Göteborg i ämnet väckt motion, nr 143, som varit till utskottet hänvisad, i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, hvilka åtgärder som borde vidtagas till bekämpande af den

Om åtgärder mot denaturerad brännvins användande såsom berusningsmedel. (Forts.) växande användningen af denaturerad brännvin som berusningsmedel, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte vidtaga de åtgärder, som med ledning af utredningen befunnas lämpliga.

Denna utskottets hemställan hade af Andra kammaren bifallits, hvarefter ärendet öfverlämnats till Första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott; och hade sistnämnda utskott i föreliggande utlåtande hemställt, att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Grefve Lagerbjelke: Såsom framgår af utskottets utlåtande, har utskottet till stöd för sin hemställan endast åberopat Andra kammarens utskotts yttrande. Sedan Första kammarens utskott afgifvit detta utlåtande, har dock befunnits, att Andra kammarens utskotts yttrande varit ofullständigt. Kungl. Maj:t har nämligen helt nyligen pröfvat denna fråga och den 17 december 1909 vidtagit två åtgärder.

Förhållandet härmed är följande.

Domkapitlet i Göteborg och fångvårdsstyrelsen inkommo i mars 1906 till Kungl. Maj:t med skilda skrivelser, däri de anhöllo, att åtgärder måtte vidtagas mot missbruket af denaturerad sprit som berusningsmedel. Dessa skrivelser remitterades till öfverståthållarämbetet och samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen. Därvid upplystes, att sådant missbruk, såvidt det vore vederbörande bekant, alls icke förekomme i Gottlands, Malmöhus, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län; att missbruket erhållit sin största spridning i Stockholms stad, Jönköpings län, Blekinge län, Göteborgs och Bohus län, Hallands län och Kopparbergs län; samt att i flertalet öfriga län dylikt missbruk visserligen förekomme, men endast i mer eller mindre sällsynta undantagsfall och utan att missbruket vunnit någon större utsträckning. Af dessa myndigheter påpekade särskildt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, att faran för missbruk af denaturerad sprit växte i samma mån de restriktiva åtgärderna i fråga om brännvinsförsäljningen skärptes. De flesta af länsstyrelserna föreslogo åtgärder mot missbruket, nämligen dels inskränkning af försäljningsställenas antal och varans fördyrande, allt i afsikt att göra densamma svåråtkomligare, dels skärpning af bestämmelserna rörande försäljning af denaturerad sprit och i sammanhang därmed inskränkning i allmänhetens rätt att köpa dylik sprit, dels och användning af mera effektiva denatureringsmedel än de nu begagnade.

Häröfver hördes kontroll- och justeringsstyrelsen, som på åtskilliga skäl afstyrkte hvarje åtgärd i frågan. Det första skälet var, att med den vidsträckta användning, som denaturerad sprit fått för hushållsändamål, det vore svårt att vidtaga några åtgärder. Vidare säger kontroll- och justeringsstyrelsen, att det är svårt, för att icke säga omöjligt, att vidtaga mera effektiva åtgärder än hittills för att

göra den denaturerade spriten osmaklig, och anför äfven, att det icke låter sig göra att tillsätta denaturerad sprit med gift och ej heller med kräkmedel eller dylikt, enär dessa tillsatser skulle i många fall göra den denaturerade spriten dels oanvändbar och dels för dyr. Styrelsen slutar med att ett missbruk af denaturerad sprit såsom berusningsmedel icke vunnit allmännare spridning, och att all sannolikhet talar för att den, som förfallit till detta missbruk, ej skulle låta afskräcka sig därifrån genom något starkare denatureringsmedel, samt att styrelsen ansåge en ökad upplysning vara det enda bote-medlet mot detta missbruk.

Om åtgärder mot denaturerad brännvins användande såsom berusningsmedel.
(Forts.)

Detta utlåtande afgafs den 30 november 1908. Sedan hvilade ärendet hos Kungl. Maj:t till slutet af år 1909, då kontroll- och justeringsstyrelsen inkom med ny utredning angående möjligheten att göra s. k. polityr- och lackfernissa mera osmaklig. Styrelsen föreslog i sådant syfte, att polityr- och lackfernissa skulle innehålla en viss minimikvantitet harts.

Kungl. Maj:t utfärdade härefter den 17 december 1909 dels en kungörelse, hvarigenom 9 § i förordningen den 10 oktober 1890 angående denaturering af brännvin på föreslaget sätt ändrades, dels ock ett cirkulär, hvarigenom samtliga länsstyrelsans uppmärksamhet fästes på nödvändigheten af att, när enligt § 4 i nämnda förordning åt handelsidkare beviljades tillstånd att, med rätt till återbekommande af tillverkningskatt, låta denaturera brännvin för att hållas till salu eller sälja denaturerad brännvin, noga tillse, att dylikt tillstånd endast beviljades åt handelsidkare, som vore känd för ordentlighet och pålitlighet samt i öfrigt prövades lämplig.

Genom ändringen af förenämnda kungl. förordning har dock föga vunnits, då polityr- och lackfernissan, enligt hvad jag inhämtat, endast uppgår till 8 å 9 procent af all i riket använd denaturerad sprit samt bestämmelserna endast gälla för till försäljning afsedd vara och icke lägga hinder i vägen för t. ex. en snickare, som vill själf tillverka sin polityr, att fortfarande tillsätta hur litet harts som helst. De af Kungl. Maj:t vidtagna åtgärderna gå sålunda icke i den riktning, som motionären föreslagit och båda kamrarnas utskott förordat. Jag vill äfven påpeka, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som mer än kontroll- och justeringsstyrelsen torde vara inne i frågan, huruvida restriktiva åtgärder kunna genomföras, i långt öfvervägande antal förordat sådana.

På grund af hvad sålunda anförts, kan jag icke finna någon anledning att ändra den ståndpunkt, som utskottet har intagit i föreliggande utlåtande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: Jag ber att få instämna med utskottets ordförande. Jag tror, att denna fråga, som i närvarande ögonblick anses icke hafva så stor omfattning, dock är en fråga, som växer. Så mycket mera har jag ansett mig hafva skäl till den uppfattningen,

Om åtgärder mot denaturerad brännvins användande såsom berusningsmedel. (Forts.)

som jag från Nordamerika fått en förfrågan, huru i Sverige lagstiftningen ställt sig i fråga om afvärjandet af detta ohyggliga bruk af denaturerad sprit. Jag finner häraf, att äfven där denna fråga är aktuell. Då jag därjämte vet, hvilket ohyggligt inflytande bruket af denaturerad sprit har på sina olyckliga förbrukare, anser jag, att det skulle vara skada, om icke Första kammaren bifölle utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af Första kammarens tillfälliga utskotts den 20 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående befintliga malmtillgångars tillgodogörande inom landet, och

nr 23, i fråga om Andra kammarens beslut med anledning af förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i uppställningen af statsbanornas utgifter och inkomster m. m., biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om utredning rörande arbetslöshetsförsäkring m. m.

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande nr 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande arbetslöshetsförsäkring m. m.

På grund af en inom Andra kammaren af herr *Wavrinsky* jämte 38 af kammarens ledamöter i ämnet väckt motion, nr 185, hvilken hänvisats till behandling af kammarens fjärde tillfälliga utskott, hade nämnda utskott i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren för sin del, med bifall till herr *Wavrinskys* ifrågasvarande motion, måtte besluta, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot den oförvärlade arbetslöshetens ekonomiska följder äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Sedan denna hemställan af Andra kammaren bifallits, hade beslutet delgifvits Första kammaren, hvilkens första tillfälliga utskott, till hvars behandling ärendet hänvisats, i nu föredragna utlåtande på återopade skäl hemställt, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Denna hemställan bifölls.

Om utdelning af vissa trycksaker till riksdagsmän.

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtande nr 25, i anledning af motion om utdelande till Riksdagens ledamöter mellan riksdagarna af vissa trycksaker.

Herr Hildebrand: Jag skall icke länge upptaga tiden, utan endast anföra en kort motivering för en hemställan, att denna kammare måtte biträda Andra kammarens beslut.

Om utdelning af vissa trycksaker till riksdagsmän.
(Forts.)

Motionären har påpekat, att riksdagsmännen vid hvarje riksdag få en del statistiskt och annat tryck, hvilket man icke kan hinna gå igenom, och anser det vara en fördel att få tillgång därtill mellan riksdagarna. Han har därför föreslagit, att det skulle utsändas till alla riksdagsmän mellan riksdagarna. Andra kammarens tillfälliga utskott har så till vida tillmötesgått motionärens förslag, att det hemställt, att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om bestämmelse därom, att mellan riksdagarna publiceradt tryck af det slag, som enligt praxis tillställles riksdagsmännen, skall, efter rekvisition af riksdagsman, omedelbart och kostnadsfritt tillsändas honom.

Det synes mig klart, att Riksdagens ledamöter, som skola fatta så oerhördt viktiga beslut i frågor rörande hela landet, böra såvidt möjligt sättas in i den statistik, som offentliggöres om landets olika förhållanden, och att det vore en fördel, om tillfälle därtill i högre grad bereddes. Det synes vidare klart, att en del riksdagsmän bättre hafva tid att studera det statistiska trycket och annat likvärdigt tryck mellan riksdagarna än under riksdagen, då hvarje riksdagsman har så oerhördt mycket att gå igenom. Detta har syns mig verkligen vara en icke så oviktig sak.

Förslaget kan föranleda, att en något större upplaga måste tagas af detta statistiska tryck, men när man tänker på alla de beslut, som här fattas och röra tiotals millioner kronor, får man icke draga sig för den kostnad af ett par hundra kronor, som statskassan skulle få vidkännas för större upplagor och för ökade postbefordringsafgifter. Det är endast tal om att en riksdagsman, som begär det, skulle få sig tillståndt visst tryck portofritt. Detta synes mig vara en mycket rimlig begäran. Vi måste betänka, att en del riksdagsmän utarbete sina motioner på höstarna, och man ser ofta, att för gamla statistiska data förekomma i motionerna, emedan det tillgängliga materialet varit för gammalt.

Då det förefaller mig, som här vore fråga om en visserligen liten, men dock ganska viktig reform, tillåter jag mig hemställa, att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens beslut.

Herr Biörklund, Henning: Första kammarens tillfälliga utskott erkänner till fullo befogenheten af hvad den förre talaren nämnde därom, att riksdagsmän, som sådant önska, böra mellan riksdagarna erhålla det officiella tryck, hvaraf de äro intresserade och som eljest under riksdagarna till dem plägar utdelas.

Men den omständigheten, att redan Andra kammarens tillfälliga utskott upplyst om att det icke nu lär möta något hinder att få dylikt tryck sig tillsändt, har gjort, att Första kammarens utskott ansett, att icke några vidare åtgärder böra vidtagas. Att, såsom motionären

*Om utdelning
af vissa tryck-
saker till riks-
dagsmän.
(Forts.)*

ursprungligen föreslagit, skicka på riksdagsmän till deras resp. hem allt det tryck, som eljest utdelas under riksdagarna, har redan Andra kammarens utskott ansett olämpligt. Men inom utskottet hyste vi den uppfattningen, att äfven om endast sådant tryck, som rekvirerades, skulle sändas, så skulle det kanske snart visa sig, att för bekvämlighetens skull riksdagsmännen funne det genare att icke specificera hvad de ville hafva, utan begära in blanko att erhålla allt det tryck, som utdelades. Och följden häraf skulle bli, att de finge gratis både det tryck, de ville ha, och det, hvarom de icke vore så angelägna. Följden af detta åter skulle bli, att allt eller nästan allt riksdagstryck komme att få utdelas två gånger; ty man måste ju hafva tillgång till detsamma här under riksdagens lopp, och man kan knappast vänta, att riksdagsmännen skulle taga med sig till Stockholm hvad som sändts till deras hem. Häraf skulle följa afsevärdt ökade tryckningskostnader och dryga transportkostnader. När nu saken kan ordnas på det sättet, att hvarje riksdagsman får tryck sig tillsändt, blott han framställer begäran därom och betalar fraktkostnaden, har Första kammarens utskott trots det vara klokast att icke för närvarande åtminstone göra något vidare åt saken. Ur den synpunkten yrkar jag, att Första kammaren måtte bifalla utskottets i detta betänkande gjorda hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talman-
nen yttrade, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att
hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren,
med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra kammarens
i ärendet fattade beslut.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och för-
klarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med
öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens tillfälliga utskotts
den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 26, med
anledning af Andra kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts
utlåtande, nr 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till
Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste medlen
att motarbeta alkoholmissbruket i Sverige, biföll Första kammaren
hvad dess tillfälliga utskott i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående an-
ordnande af sanatorievård åt vissa statstjänare;

nr 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-
tillägg åt notarien hos riksförsäkringsanstalten A. R. Ljunggren;

nr 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående stipendier för utbildning af tuberkulosläkare;

nr 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af farled mellan Störvindeln och Nedre Gautsträsk;

nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt biträdande postexpeditören Anna Maria Hammarstrand, född Flycht;

nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående årliga understöd åt förra poststationsföreståndaren Hedvig Sofia Clementeoff och poststationsföreståndaren Helena Aurora Clementeoff;

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Lappträsk till Veittijärvi m. m. samt en i ämnet väckt motion;

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag af statsmedel till åstadkommande af en järnväg från Trollhättan till Nossebro;

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Emanuel Ekbergs från Nysätra socken hustru Emma Teresia Ekberg, född Haglund;

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter slaktaren Johan Fredrik Sjöberg i Lund;

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Emma Kristina Moberg från Ljungby socken; och

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden Edvard Alarik Hernqvist från Källby socken;

sammansatta stats- och bankoutsjottets utlåtanden:

nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under *tionde* hufvudtiteln gjorda framställning angående personlig professur för docenten vid universitetet i Uppsala C. J. J. E. Wi-man; och

nr 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag angående inrättande af en allmän länekassa för Sveriges kommuner samt om anslag för utredningens verkställande;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, angående vissa delar af tullbevillningen;

nr 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 7, 23 och 38 §§ i förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908;

nr 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 4 § 10 mom. i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter; samt

nr 28, i anledning af väckt motion angående pröfning, huruvida omsättningskatt bör påläggas äfven andra näringar än skogs-handteringen samt eventuellt angående ändring i lagen om skogsaccis;

bankoutskottets memorial nr 25, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott;

lagutskottets memorial nr 51, i anledning af *dels* återremiss af vissa delar af utskottets utlåtande nr 44 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag och till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895 jämte i anledning däraf väckta motioner, *dels ock* kamrarnas skiljaktiga beslut i ämnet;

jordbruksutskottets utlåtande nr 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall samt en i ämnet väckt motion;

tredje särskilda utskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sjukkassor, *dels ock* i anledning af densamma väckta motioner;

nr 10, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition nr 202, angående anvisande af medel till sjukkasseväsendets befrämjande, *dels ock* i ämnet väckt motion; samt

nr 11, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition nr 203, angående anordnande af en tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsendet i riket och anvisande af medel till bestridande af kostnaderna för densamma, *dels ock* i ämnet väckta motioner;

andra särskilda utskottets utlåtande, nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 95 med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. strafflagen; äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 29, i anledning af Andra kammarens beslut på grund af väckt motion om ändring af 32 § 1 mom. i stadgan för folkskolelärareseminarierna; och

nr 30, i anledning af Andra kammarens beslut angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande kyrkornas upplåtande för folkbildningsarbetet.

Upplästes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 111, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder i syfte att för obemedlade underlätta förvärf af jord från statens domäner till småbruk;

nr 112, i anledning af väckt motion om åvägabringande af lagändring i syfte att bereda större trygghet för en bättre vård af och hushållning med enskildes skogar;

nr 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skogsvårdsafgifter samt en i ämnet väckt motion;

nr 114, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående omläggning af förvaltningen utaf de allmänna skogarna i södra och mellersta Sverige;

nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra löjtnantsbostället Styrestad nr 1 i Östergötlands län;

nr 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra jägmästarbostället Lättorp nr 1 i Kalmar län;

nr 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra sergeantsbostället Slöta nr 12 Mossagården i Skaraborgs län;

nr 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden; samt

nr 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra länsmansbostället Eker nr 8 i Örebro län hörande andel i ett soldattorp.

Justerades femton protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde;

hvarjämte, likaledes på hemställan af herr talmannen, kammaren medgaf, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 5,13 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.
